

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 4 2023

- Sjufalt
- Fokusarten • Ögonblicken
- Boironi • Ordningssinne

ANSER årgång 62

ANSER är Skånes Ornitologiska Förenings tidskrift, som kommer ut fyra gånger om året – i mars, juni, september och december. Datum för manusstopp är 15 januari, 15 april, 15 juli och 15 oktober. Upplaga: 2 100 ex.

Tryck: Exakta Print AB, Malmö 2023.

ANSER trycks på FSC-certifierat papper.

ISSN: 0347-9595

Skånes Ornitologiska Förening (SkOF) är en regionalförening av BirdLife Sverige.

Avgiften för medlemskap är 270 kronor/år (100 kr för ungdomar t.o.m. året man fyller 25).

Familjemedlemskap kostar 30 kr/år.

Du blir medlem genom att fylla i blanketten på <https://skof.se/bli-medlem/>.

Som medlem stöder du fågelskydd och fågelforskning i Skåne, får du tidskriften ANSER och kan ta del av föreningens aktiviteter, föredrag, bildvisningar m.m. Du får också rabatt på övernattningsrum på Falsterbo Fågelstation.

Skånes Ornitologiska Förening

(medlemsfrågor & adressändringar)

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35, 239 40 Falsterbo

skofmail@gmail.com

www.skof.se

Telefon: 0736 25 42 56

Organisationsnummer: 845000-8399

Redaktionen för ANSER

P-G Bentz

(teknisk redaktör)

Kenneth Bengtsson

Mikael Arinder

Arne Ohlsson

Richard Ottvall

Min Bengtsson 2023

Varför är det viktigt att väcka naturintresse?

Att väcka naturintresse hos andra, om det är hos barn, ungdomar, vuxna eller pensionärer är viktigt. Och det är aldrig för sent. Men varför är det så betydelsefullt? I vårt moderna samhälle finns mindre och mindre möjligheter att komma i kontakt med och att uppleva naturen, särskilt för dem som bor i städer. Samtidigt finns forskning som tydligt visar att naturupplevelser har många positiva effekter på människor. Inte minst minskar det stress och ökar livskvaliteten. Positiva effekter har påvisats hos alla åldersgrupper, men särskilt hos barn under uppväxten. Därför är det viktigt att vi sprider kunskap om naturen och väcker intresse så att folk bryr sig. Det gäller alla åldersgrupper, men särskilt viktiga är barn. Forskning har visat att tidig exponering är bäst för att skapa ett långvarigt intresse. Det gäller inte minst för naturintresse.

Är det då bara viktigt med naturupplevelser för personen som får upplevelsen? Varför ska någon som har kontakt med och intresse för naturen bry sig om att andra också upplever naturen? Här finns en essentiell aspekt som vi måste beakta. Naturupplevelser och närkontakten med djur och natur ökar också förståelsen för hur grundläggande natur, ekosystem och biologisk mångfald är. Ju fler människor som förstår vikten och funktionen av natur, desto fler bryr sig om naturen och ser den inte som ett hinder vid exploatering eller andra aktiviteter. Tidig exponering är, som sagt, bäst för att skaffa ett långvarigt naturintresse.

Många av oss har förmodligen vårt fågelintresse, eller åtminstone naturintresse sedan barndomen. När jag deltog på BirdLifes landsdelsmöte, ett möte där representanter från olika regionalföreningar träffades, ställdes frågan om när fågelintresset började till alla de närvaran-

de. För alla var det på något vis redan i barnåldern. Såklart finns det också personer som fattar intresse för naturen eller fåglar i vuxen ålder, kanske först som pensionärer. Det är också viktigt och inget fel med detta. Allt detta behövs i tider när pressen på naturen är hård från många håll. Hur kan vi skaffa och stimulera tidigt intresse? Jo, bland annat genom att ta ut barn och ungdomar i naturen och visa dem allt det vackra, fascinerande och fantasieggande. SkOF har en grupp för ungdomsskådare, men tyvärr har före-

ningen ingen barngrupp. Det borde vi ha. Nu framförs kanske argumentet att barn är för små för att bli engagerade och intresserade i naturen. Barn är aldrig för unga eller för små för fågel-skådning eller kontakt med fåglar. Såklart är det inte lämpligt att ta ut barn för att söka hela dagen efter en liten grå och sällsynt sångare eller att kolla på sträckande sjöfåglar som bara är prickar i tubkikaren. Det be-

hövs skraddarsydda aktiviteter. Vilka barn skulle inte vara fascinerade av att se en fågel när den ringmärks? Eller av att se dansade tranor på nära håll? Det finns många möjligheter, det krävs bara lite fantasi och kreativitet.

Vad gör du för att väcka intresse för naturen och sprida kunskap om biologisk mångfald hos barn? Tar du ibland med dina barn, barnbarn eller grannens barn på korta utflykter? Eller följer skådespelet på fågelmatningen från köksfönstret tillsammans med dem? Eller vill du kanske rent av hjälpa SkOF att starta en barngrupp? Jag kan bara upppepa: Vi behöver sprida kunskap om naturen så att folk bryr sig och inte ser naturen som problematisk eller som ett hinder. Alla åldersgrupper är viktiga, men tidig exponering till barn är viktigt. Det är barnen som kan hjälpa till att bevara vår natur i framtiden.

Arne Hegemann – Ordförande

Innehåll

Alla årstiders sparv

Ljuset i vinterdagens blekhet

Arne Ohlsson

3

Våtmarker i förändring

Svanarnas och gässens påverkan

Gunnar Gunnarsson & Elsie Kjeller

7

Dina fågelfoton

Behandla dem på bästa sätt

Mikael Arinder

14

Lunds reningsverksdammar

Nybildat naturesservat hotat

Bo Ekberg & Cennet Jönsson

22

Den missförstådda råkan

Kommunvis inventering

Kenneth Bengtsson

27

Artfakta

Dags för fjällvråken

Kenneth Bengtsson

34

Hussvalan på fallrepet

Trevlig art på tillbakagång

Kenneth Bengtsson

38

Rara arter 2023

Lägesrapport för de udda häckfåglarna

Diverse författare

42

Ögonblicken

Samma blick vägleder oss alla

Ulrik Alm

48

DESSUTOM

Läsvärt

52

Notiser

57

Mini-Anser

62

Fågelkonstnären

64

Program

70

Upprop

74

Personligt

76

Styrligt

77

Falsterbonytt

79

Omslagets framsida: Gulsparv. Foto: P-G Bentz.

Akvareller (Pilgrimsfalk & vitstjärnig blåhake):

Måns Bergendal.

Omslagets baksida: Blåmesar. Foto: P-G Bentz.

I *Anser* 2023:3 visade vi en del av den unga tornseglarens vinge.

Extrem närbild: Vem tillhör dessa fjädrar?

Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Sparvskönhet under alla årstider

I gyllene gula färgtoner
lyser gulsparven upp vinterdagens blekhet.
Sången må vara enkel,
men är en uppmärksammas ramsa
med alla sina tolkningar.

Arne Ohlsson

Det finns fåglar som under lång tid och i hög grad förknippats med något fenomen, händelser eller bara våra föreställningar. När vi på 1950- och 1960-talen aningslöst började använda allt starkare gifter i jordbruket gick det illa även för många djur som inte var avsedda att drabbas. En art kom särskilt att framhållas som offer för den ekologiska katastrof som vi var på god väg att orsaka i vår strävan efter större skördar. Utsädet betades med bland annat metylkvicksilver och då drabbades inte minst gulsparven. Den figurerade många gånger i media och i debatten om vad vi egentligen gjorde med vår omvärld. Jag drar mig till minnes en TV-intervju för många år sedan med Erik Rosenberg som berättade om hur inte minst gulsparvens drastiska nedgång föranledde honom att skriva ett brev direkt till statsministern, som då var Tage Erlander, om allvaret i situationen. Men svar uteblev, anmärkningsvärt nog.

Vi är alla också tack skyldiga Rachel Carson och hennes *Silent Spring* (*Tyst vår*) som 1962 med enfaset riktade uppmärksamheten på vad som höll på att hända. Få böcker har varit viktigare. Men metylkvicksilver förbjöds i Sverige 1966 och gulsparven kom tillbaka. Då hade populationen gått ner med kanske 95 %, åtminstone inom de mest jordbruksdominerade områdena. Men även senare har nedåtgående trender konstaterats. Orsakerna här till förefaller mindre uppenbara. Föga överraskande är intensiv jordbruksdrift generellt inte gynnsam, något som är tydligt i Danmark. Utpräglade monokulturer betyder fattigdom i dyster motsats till upplyftande livsmångfald.

Utbredningsområdet är stort, det är väst-östligt från Irland till Bajkalsjön, syd-nordligt från norra Medelhavsområ-

Gulsparvhane.
Foto: Hans Falklind/N.

det till Lappland. Onödigtvis har den introducerats till Australien, Nya Zeeland, Falklandsöarna (!) och Sydafrika.

Gulsparvens engelska namn *Yellowhammer* kan förefalla märkligt, men det sägs komma från ett gammalt tyskt ord för sparv, *Ammer*, som i artens *Goldammer*. Det har alltså inget med hammare att göra.

Gulsparven är ingen stor sångare, enligt vad vi vanligtvis tycker. Den framför, ofta med flit i dagar av tilltagande vårljus, en räkka på fem till åtta strofer varav den sista är utdragen. Dock avslutas ibland sången utan det förlängda slutet, som om inspirationen saknas i någon mån. Eller kan man tänka sig att hanen inte är helt säker att reviret han börjat hävda är det rätta? Sången är lockande att omvandla till mänskliga ord, den är lagom enkel och tydlig, och visst kan detta underlätta att komma ihåg den. På svenska torde *ett-två-tre-fyra-fem-sex-sjuuu* vara vanligast. Men nog har den populära engelska "översättningen" lite

mer substans: *A little bit of bread and no cheese*. Sannolikt är den en av de mest välkända "översättningarna" av fågelsång. Om man lär den i unga år kanske den fastnar i minnet och berikar möten med gulsparven långt senare. I varje fall har den spridits av kända brittiska barnboksförfattare såsom Enid Blyton (1897–1968) och Beatrix Potter (1866–1943). Även Ludwig van Beethoven (1770–1827) tog till sig gulsparvsången och använde den i ett par verk för piano.

I sin klassiska bok *The Charm of Birds* från 1928 har Lord Grey gott att säga om gulsparvens sångförmåga. Han noterar att den börjar sjunga tidigt på säsongen och fortsätter "till långt fram på sommaren, ända in i augusti. Det är ingen kraftig eller melodisk sång; dess förtjänst är dess sällsamhet och frimodighet" som den svenska översättningen formulerade det 1950 (i *Fåglar och fågelsång*, Pan/Norstedts). "Den drar uppmärksamheten till fågeln

Gulsparvhonan är betydligt mer diskret tecknad Foto: Carl-Axel Bauer.

där han sitter fullt synlig [...] och det är värt besväret att genom kikaren betrakta hans ovanliga gula huvud och ryggens utomordentligt rika bruna färger, ty gulsparven är en mycket vacker fågel”. Andra författare och poeter har liknat den gula färgen vid guld.

Kanske är gulsparven som skönast att skåda under våren när den sjunger från toppen av en åldrad en. Gult mot enens mättade, moget djupgröna nyans. Enefålar, hagmarker och skogsbyn favoriseras. Även för oss fula hyggen kan duga. Ibland byggs boet lågt i en buske men ofta på marken och det brukar gömmas ordentligt för de oftast tre till fem, ibland sex äggen. Även en utpräglad fröätare som gulsparven förser sina ungar med proteinrik insektsföda. Mer än en kull hör till den årliga ordningen och båda föräldrarna matar.

Gulsparven är också en vinterfågel eftersom de flesta stannar hos oss. Men några flyttar till Danmark och Nordsjöländerna.

Ett eller ett par tusental brukar räknas vid Falsterbo, ofta sent på säsongen. De nordligast häckande har förstås större anledning att röra sig söderut. Den är fågelbordsbesökare men knappast inne i tätorterna. I så fall ska det vara riktigt kallt och snörikt vilket förefaller inträffa alltför sällan. Men finns utfodring i en liten by, vid en bondgård eller om spillsäd ligger kvar söker den sig gärna dit. Ett eller två århundraden tillbaka var detta farligt då de hungriga småfåglarna ofta möttes av skott och fångstnät.

Talgbollar förstår den sig inte på, men havre äter den med god aptit. Det i sin tur gör att den inte försmår en julkärve, men det är den ganska ensam om. Idag tycks julkärven vara så gott som utkonkurrerad av de vildfågelblandningar med inte minst solrosfrön, som serveras mångenstädes och som kan inhandlas i var eller varannan butik. Julkärven, detta knippe av havre som bara tycks vara känd i Sverige och

... än hanen. Foto: Anders Blomdahl.

En gråmulen skånsk vinterdag är gulsparvarna välkomna ljuspunkter. Foto: Anders Blomdahl.

Vissa hanar är gulare än andra. Foto: John Larsen.

Norge, skulle enligt traditionen sättas ut på julaftons morgon.

De flesta vinterdagar i Skåne är gråtonade på himlen, i markerna och i det speglade vattnet. Då är mötet med gulsparven en ljuspunkt. Det behagligt gula, om än dämpat hos honan, kontrasterar mot den korta dagen. Eller i ett snö vitt landskap: "... det är nog i alla fall mot den vita snön, som gulsparvhanens höggula, vackert tecknade huvud och roströda övergump gör sig bäst" som Folke Rösiö skriver i *Svenska fåglar* från 1947. Han ansåg den vara "här dig och förnöjsam" när dagen var kärv. På vintern kan gulsparvarna samlas i flockar, ibland omfattande några hundra individer. Där den sällsynta kornsparven stödutfodras tar de gärna för sig av gästabudet i rikt sparv- och finksällskap

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Hur påverkas våtmarker av ökande populationer av gäss och svanar?

Flera arter av gäss och svanar har ökat dramatiskt under de senaste årtiondena.

Det finns farhågor för vad det innebär för känsliga ekosystem som våtmarker.

Farhågorna är säkerligen befogade när tätheterna av dessa fåglar är höga.

I de flesta våtmarker i vårt land häckar dock gäss och svanar i relativt låga antal.

Nu visar ny forskning att vissa typer av vegetation, ryggradslösa djur
och häckande änder snarare har högre förekomst i våtmarker
som föredras av gäss och svanar jämfört med de som undviks.

Gunnar Gunnarsson & Elsie Kjeller

Gäss, svanar och våtmarker i förändring

Gäss i tusen och åter tusen. De där dagarna under höst- och vårflyttningen när ofantliga flockar i plogformationer drar förbi är det svårt att inte förundras. Alla är dock kanske inte lika entusiastiska. Stora fåglar, och speciellt strikta växtätare så som gäss och svanar, kräver ansevärda mängder föda. Likt en gräsklippare inställd på lägsta klipphöjden kan stora flockar med gäss beta ner grödor på nysådda fält, och markägares primära känsla är då troligen frustration snarare än förundran. Faktum är att effekterna av gäss och andra växtätare bland storfåglarna ofta är ganska lätta att observera och uppskatta uppe på land, vilket gör det möjligt för länsstyrelserna att betala ut ersättning för de skador som fåglarna orsakar. Även forskning bekräftar bilden av att betningseffekter på land kan vara påtagliga, speciellt under flyttningen då stora mängder fåglar kan samlas på liten yta. I första ledet är det så klart vegetationen som berörs, men det finns studier som visar att hela ekosystem kan påverkas. Ett klassiskt exempel är från Nordamerika där arktiska snögäss efter omfattande populationstillväxt visat sig negativt påverka artsammansättning och förekomst av inte bara växter, utan även ryggradslösa djur och vadarfåglar.

Ökande populationer av flera arter av gäss och svanar är påfallande även hos oss i Norden. Arter så som grågås, vitkindad gås och sångsvan har efter rätt blygsamma numerärer för 40 år sedan uppvisat närmast explosionsartade antalsökningar, även om en utplaning möjligen har skett för en del under det senaste årtiondet. Utifrån de senaste uppgifterna tros det exempelvis häcka mer än 40 000 par grågås och cirka 5 400 par sångsvan bara i Sverige. Även om ringa jakttryck har bidragit till populationsökningarna är den huvudsakliga anledningen troligen gynnammare förhållanden kopplat till klimatförändringar. Gäss och svanar flyttar helt enkelt inte längre än vad de behöver för att kunna hitta föda, och trenden med mildare vintrar har alltså medfört att de stannar i vårt land i större utsträckning än tidigare. Detta innebär lägre risker och energiåtgång för fåglarna – flyttning är farligt! – vilket gör att överlevnaden ökar. Faktum är att även en marginell ökning i överlevnad kan ge stora effekter för en population, speciellt för arter så som gäss och svanar som kan uppnå relativt höga åldrar – de äldsta svenska ringåterfynden för grågås och sångsvan i Sverige är från individer som var mer än 25 år gamla!

Påverkar grågås och sångsvan våtmarkerna där de häckar? Foto: Gunnar Gunnarsson.

Framför allt många gäss har en livsstrategi som förklarar utvecklingen ytterligare. Vi kan ta grågås som exempel. De häckar gärna många par tillsammans, blir ofta könsmogna redan som 2-åringar, har en kullstorlek på 4–6 ungar där merparten vanligtvis uppnår flygg ålder, och typiskt knutna till jordbrukslandskapet som de är har de ofta nära till mycket och bra föda. Grågässen stortrivs med andra ord!

Alltså, flera gåsarter, men också exempelvis sångsvan, verkar ha dragit högsta vinsten i kölvattnet av klimatförändringarnas effekter, och frågan är hur stora populationerna kan bli innan de börjar begränsa sig själva. Innan vi är där vet vi som sagt att de redan nu gör ett synbart avtryck i jordbrukslandskapet under flyttning och övervintring. En stor del av året, det vill säga under häckningen, är dock dessa fåglar knutna till våtmarker, och där är kunskapen om de ekologiska effekterna betydligt sämre. Det motiverar forskning, inte minst med tanke på att många våtmarker har för-

ändrats under de senaste årtiondena, till exempel med ökad grad av övergödning, tilltagande vattenfärg (så kallad brunifiering) och minskad biodiversitet. Tidigare studier beskriver dessutom att stora mängder häckande grågäss kan reducera våtmarksvegetation, däribland vassbestånd. På samma sätt har sångsvan pekats ut som ansvarig för att växter så som sjöfräken har försvunnit från vissa sjöar, även om det inte är belagt i forskning. Faktum är att frågetecknen är många, framför allt om möjliga effekter på andra nivåer i ekosystemen än bara gässens och svanarnas föda. Eftersom andra våtmarksfåglar och flertalet ryggradslösa djur i vattnet också är beroende av vegetation, antingen som föda eller skydd, kan man tänka sig sekundära effekter från gäss och svanar även på dem. För att söka svar på gäss och svanars roll i våtmarker studerade vi därför både direkta och indirekta kopplingar mellan olika grupper av växter, djur och vattenkemiska tillstånd genom datainsamlingar i södra Sverige.

Sångsvanfamilj. Foto: Gunnar Gunnarsson.

Sydsvenska våtmarker under lupp

37 våtmarker (Figur 1), de flesta i Skåne (två i Blekinge), inventerades vid upprepa- de tillfällen under perioden april–juli 2021. Våtmarkerna var ett representativt urval bland typiska våtmarker i Sydsverige, och sinsemellan varierade de bland annat i storlek (0,5 till 30 hektar) och näringssta- tus (från näringsfattiga till näringsrika).

De data som samlades in var på häckande *våtmarks- fåglar* (antal par, kullar och ungar av svanar, gäss, änder, lommar, doppingar, sumphöns, trana och vada- re), *strandskantsvegetation* (höjd och bredd av bestånd med halvgräs, vass, kavel- dun, sjöfräken och "övriga örter" med bland annat gräs och tågväxter) och vattenlevande *rygggrads- lösa djur* (antal individer av olika taxonomiska grupper,

exempelvis nattsländelarver, dykarskal- baggar, iglar, med flera). Dessutom togs *vattenprover* för att analysera bland annat näringsämnen (kväve, fosfor), vattenfärg och grumlighet. Med statistiska analyser letade vi sedan efter samband mellan anta- len gäss, svanar, andra våtmarksfåglar och ryggradslösa djur, samt mängden strand- kantsvegetation och vattenkemiska mått.

Figur 1. I studien ingick 37 våtmarker, merparten i Skåne.

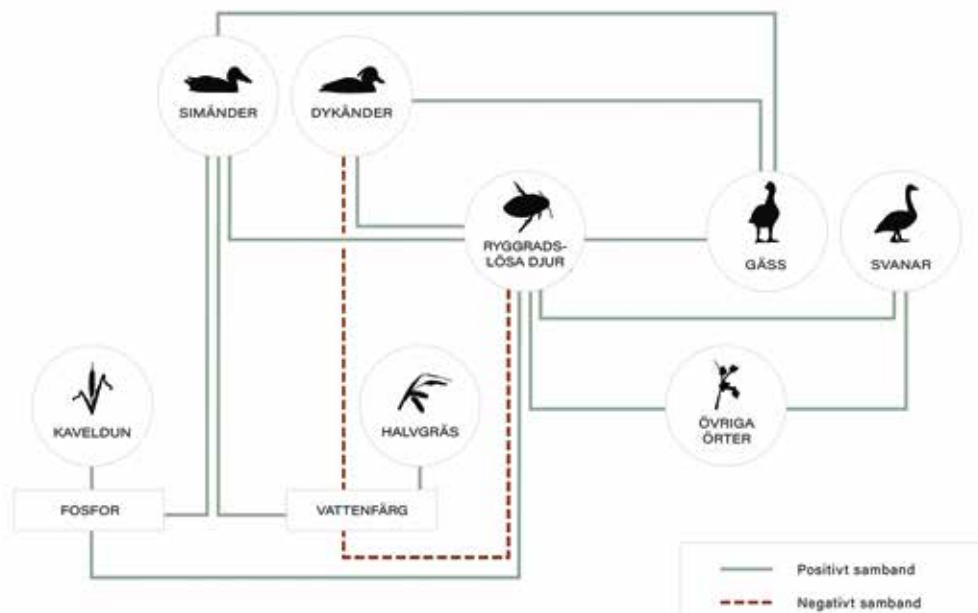
För att förenkla analyserna klumpade vi ihop fågelarter med liknande födopreferenser, exempelvis simänder, dykänder och vadare.

Positiva kopplingar till gäss och svanar

Sammantaget observerade vi 28 häckande arter av våtmarksfåglar. Sett till antal våtmarker där de förekom var de vanligaste arterna i fallande ordning gräsand (36), knipa (25), sothöna (24), vigg (17), grågås (16), gråhakedopping (16), tofsvipa (13), smådopping (12) och snatterand (10). Sångsvan eller knölsvan häckade i hälften av våtmarkerna, men vanligtvis inte tillsammans. Och hur var det då med gässen och svanarna – var de kopplade till andra komponenter i ekosystemen? Svaret är både ja och nej. Bland hundratals möjliga samband var det ganska få vi fann stöd för. Intressant är att bland de samband som vi faktiskt kunde säkerställa var samtliga direkta kopplingar positiva. För gässens del

innebar det till exempel att ju fler par som häckade i våtmarkerna, desto fler par fanns det också av simänder och dykänder. Lika så var förekomsten av vattenlevande ryggradslösa djur stor i våtmarker som också hade många gäss. Däremot hade gässen inga direkta kopplingar till strandkantsvegetationen. Även för svanarna fanns ett positivt samband med ryggradslösa djur, men också med den strandkantsvegetation vi klassificerat som "övriga örter".

Ett annat samband vi fann var att antalet simänder var positivt kopplat till koncentrationen av fosfor, vilket är intressant eftersom detta mått kan användas för att beskriva näringsstatus. Resultaten tyder alltså på att våtmarker med hög näringsbelastning rymde fler simänder och indirekt även fler gäss, eftersom dessa fågelgrupper var positivt kopplade till varandra. Ytterligare en sådan indirekt koppling hittades för vattenfärg. Vi såg nämligen att ju intensivare (brunare) vattenfärgen var,

Figur 2. De flesta kopplingarna mellan fåglar, växter, fosforkoncentration och vattenfärg var positiva. Till exempel, ju fler gäss det var, desto fler var det också av simänder och dykänder.

Grågåsen häckade i 16 av våtmarkerna.
Foto: P-G Bentz.

desto lägre var förekomsten av dykänder, och indirekt också av gässen. Även mängden ryggradslösa djur minskade med ökad brunifiering. För att krångla till det ytterligare var förekomsten av halvgräs positivt kopplat till vattenfärg, samt kavedun och sjöfräken positivt kopplat till fosforkoncentration. Med samma resonemang som tidigare kan man sedan nysta sig vidare i näringsväven till simänder, dykänder, gäss och till svanar via de positiva kopplingarna till ryggradslösa djur. Sambanden är med andra ord rätt komplexa, precis som de ofta är i ekosystem, och därför kan det underlätta att skissa upp kopplingarna som i Figur 2.

Lagom är bäst!

Så, vad betyder de här kopplingarna? Innebär det att vi inte behöver oroa oss för utvecklingen av ökande populationer av gäss och svanar? Kanske, kanske inte! Låt oss

börja med att säga att om den faktiska påverkan hade varit tydligt negativ så borde vi ha sett det i våra analyser, vilket vi inte gjorde. Men, här är flera brasklappar på sin plats. För det första, studien vi gjorde sträckte sig bara över en säsong. Med andra ord vet vi inte hur våtmarkerna har förändrats över tid parallellt med gäss och svanars tilltagande utnyttjande av dem. Om förändringar faktiskt har skett kan det inte uteslutas att gäss och svanar varit involverade. För det andra, tätheterna av gäss och svanar var relativt låga i våra våtmarker, i regel färre än tio par. I andra ekosystem där dessa fåglar förekommer i högre antal är effekterna troligtvis mer påtagliga. Exempelvis föreslår Adam Bergner och Lars Gezelius i artikeln "Tåkerns vassar på reträtt" i ett tämligen färskt nummer av *Ving-spegeln* (41: 2022) att vassens tillbakagång i Tåkern sannolikt beror på omfattande betning av stora mängder gäss. För det tredje, tyvärr var analyser på artnivå inte möjliga att göra i vårt fall, och därmed kan det faktum att vi klumpade samman arter i grupper maskera eventuella effekter för specifika arter. För det fjärde, och kanske viktigast av allt, de analyser vi gjorde kan inte ge svar på orsak och verkan, bara om samband fanns eller inte. Att det exempelvis var positiva samband mellan gäss och änder är alltså inte samma sak som att säga att gäss påverkar änder, eller vice versa. Faktum är att den troligaste underliggande orsaken till sådana positiva samband är att dessa arter gynnas av liknande omständigheter. Näringsrika och produktiva våtmarker är förmodligen attraktiva för gäss, men också för änder, vilket gör att deras förekomster samvarierar – finns det många gäss finns det också många änder!

Om man då inte ska dra för stora växlar på våra resultat är det berättigat att fråga sig om de överhuvudtaget är något värda. Det självklara svaret är *Ja!* Trots att

försöksuppställningen begränsar oss i att dra säkra slutsatser tyder våra data på att gäss och svanar i "lagom" antal i alla fall inte tydligt försämrar förutsättningarna för andra artgrupper i våtmarkernas ekosystem. Dessutom är kunskap om vilka komponenter i våtmarker som är kopplade till varandra viktig och kan exempelvis användas för att förutsäga hur åtgärder riktade mot en artgrupp kan påverka en annan.

För att ge säkrare svar på gäss och svanars effekter i våtmarker behövs mer forskning. Och det är på gång! Faktum är att studien beskriven här är del av ett större projekt som finansieras av Naturvårdsverket och som löper fram till 2024. Bland annat är vi mitt uppe i studier där vi stängslar in vegetation för att kunna ge mer detaljerade och säkra svar på betningseffekter. Håll alltså utkik efter mer rapportering framöver!

Studien i sin helhet och som vetenskaplig artikel finns tillgänglig att ladda ner: Gunnarsson, G., Kjeller, E., Holopainen, S., Djerf, H., Elmberg, J., Pöysä, H., Söderquist, P. & Waldenström, J. 2023. The hub of the wheel or hitchhikers? The potential influence of large avian herbivores on other trophic levels in wetland ecosystems. *Hydrobiologia*, <https://doi.org/10.1007/s10750-023-05317-0>

Tack

Forskarkollegorna Sari Holopainen, Henric Djerf, Johan Elmberg, Hannu Pöysä, Pär Söderquist och Jonas Waldenström var involverade i studien och tackas härmed.

Tack även till alla tillmötesgående markägare – ni underlättade vårt arbete!

Gunnar Gunnarsson
gunnar.gunnarsson@hkr.se

Elsie Kjeller
elsie.kjeller@hkr.se

SkOF Res

Scanbird

Extremadura 20–27 april 2024

Reseledare: Björn Malmhagen

I priset ingår:

Flyg, transport under hela resan, del i dubbelrum på hotell.
All mat från middag första dagen till frukost sista dagen.

För pris, program och anmälan:

<https://skof.se/fagelintresse/skof-res/>
eller www.scanbird.com

Teknisk arrangör och kontakt:

Scanbird ApS
Telefon (+45) 234 234 04
Hemsida: www.scanbird.com – Mail: scanbird@scanbird.com

Så här skiljer du vinterhämppling från gråsiska och "brunsiska"

Text och foton: Mikael Arinder

Under vintern i Skåne förekommer såväl vinterhämppling som gråsiska av den sydvästkandinaviska underarten *Acanthis flammea cabaret* ("brunsiska") och av den nordliga underarten *A. f. flammea*. Ibland ser man dem alla tre tillsammans. Såväl Danmarks, Norges och Storbritanniens taxonomiska kommittéer som IOC och Clements betraktar brunsiska som en egen art, *Acanthis cabaret*. Brunsiska häckar i Skåne och på västkusten, medan gråsiska av underarten *A. f. flammea* häckar närmast i norra Sverige. Läs mer om gråsiskan och brunsiskan på www.skof.se/fagelintresse/artfakta/grasiska. Vinterhämppling häckar i bergsområden och på kustnära hedar, närmast i Norge, och övervintrar bl.a. i södra Sverige.

Så här skiljer du dem åt

Vinterhämppling (V) är en ganska mörk fågel utan speciella kännetecken samt med gulbrunt ansikte. Brunsiska (B) ger ett allmänt beiget intryck med tydlig huvudteckning. Gråsiska (G) är vit undertill i kontrast mot gråbrun rygg (à la vattenpiplärka) med tydlig huvudteckning. Brunsiskan är något mindre än gråsiskan.

1. Gråsiska och brunsiska har röd pannfläck och svart haklapp. Vinterhämppling saknar dessa båda karkatärer, men har gulbrun bottenfärg runt ögat och på hakan.
2. Såväl vinterhämppling som brunsiska har varmbeige flanker och bröst med vit buk. Gråsiska har vitaktiga flanker, bröst och buk. Vinterhämppling har fint streckat bröst och flanker, medan gråsiska och brunsiska har grov streckning.
3. Vinterhämppling är mörkstreckat brun på ryggen, medan både gråsiska och brunsiska har en lite ljusare brun rygg. En del gråsiskor har två ljusa streck på ryggen och vitaktig övergump, medan dessa karaktärer sällan är tydliga på vare sig brunsiska eller vinterhämppling. Adulta hanar av vinterhämppling är rosa på övergumpen.

Fotografera fåglar – del 3

Intresset för fågelfotografering har blivit stort och allt fler fågelskådare börjar fotografera fåglar. Denna tredje artikel handlar om bildbehandling i Lightroom.

Jag använder mig av programvaran Lightroom Classic och har den svenska installationen för PC.

Jag sparar mina bilder på en extern hårddisk, och gör en backup av denna på externa hårddiskar och i en molnbackuptjänst.

Det viktiga är att ha någon slags backup i händelse av åsknedslag i datorn, brand, stöld eller hårddiskkrasch.

Text & foton: Mikael Arinder

Importera bilder

Jag ansluter en kortläsare för kamerans minneskort när jag importerar bilder till datorn. Det går snabbare än att importera bilderna från sladdansluten kamera.

Starta Lightroom och klicka på *Arkiv/Importera foton och video*. När importfönstret öppnas, markera minneskortets mapp i rutan *Källa* (vänstra sidan) och markera de bilder du vill importera, lämpligen bara *Nya foton*. I fönstrets översta del, välj *Kopiera* (originalbilderna ligger då kvar på minneskortet). I högra sidan av fönstret finns rutan *Mål*. Överst i den, välj *Organisera efter datum*, och lite längre ned klicka på hårddisken där bilderna ska lagras. När du sedan klickar på *Importera*-knappen längst ner till höger så skapas kopior av minneskortets bilder på hårddisken. Samtidigt så "lär sig" Lightroom att bilderna finns och var de ligger. Programmet lägger till bilderna i sin Katalog (databas). Det kan vara klokt att gå in under *Redigera/Kataloginställningar* och ställa in att katalogen ska säkerhetskopieras automatiskt med viss regelbundenhet. Om Lightroom en dag inte kan läsa in katalogen för att katalogfilen "kraschat" så

kan du i stället använda sig av den senast säkerhetskopierade katalogen.

Efter bildimport så formaterar jag minneskortet i kameran (från kamerans meny) varvid alla bilder och mappar på kortet raderas på en gång.

Märk bilderna med nyckelord

Lightroom har åtta moduler: *Bibliotek*, *Framkalla*, *Karta*, *Bok*, *Bildspel*, *Skriv ut*, *Webb* samt *molnet*. Gå in i modulen *Bibliotek* och skriv bokstaven G så att du hamnar i vyn *Stödrastervisning*.

Nyckelord gör bilderna lätta att hitta i Lightroom. Du anger själv de nyckelord du vill använda. Jag nyckelordsmärker mina bilder med artnamn och plats. För att lägga till nyckelord, markera de bilder du vill indexera med ett visst nyckelord genom att klicka på dem. Klicka i rutan *Använda nyckelord* (till höger i fönstret), och fyll i de nyckelord du vill ge bilderna, sätt ett kommatecken mellan varje ord.

För att söka efter bilder som har ett visst nyckelord, t ex göktyta, gå in under *Bibliotek/Sök*, skriv in nyckelordet och klicka *Return*. Då visas blixtnabbt alla bilder i katalogen som indexerats med detta nyckelord.

Radera dåliga bilder

Gå in i modulen *Bibliotek* och skriv bokstaven E så att du hamnar i vyn *Luppvisning*. Gå igenom bild för bild med hjälp av piltangenterna. Ge bilderna betyg (1 till 5) och/eller färgetikett (6 till 9, koder för olika färgetiketter). Du väljer själv om och hur du vill använda dig av detta. Jag ger bilder som ska raderas en 1:a i betyg. Har jag tid och lust så sätter jag betyg 3, 4 eller 5 på de lite bättre bilderna. För att kunna bedöma vilka bilder som är allra skarpast i en serie så klickar jag på fågelns öga. Bilden zoomas då in mot fågelns öga. Uppe till vänster i rutan *Överblick* väljer man inzoomningsgraden, låt den stå på 100 %. Sedan kan jag bläddra från bild till bild med piltangenterna och noggrant granska vilken bild som har den där lilla extra skärpan, de får betyget 5. Ibland får man flytta motivet för att få ögat i bild, det gör man genom att klicka i bilden och samtidigt dra musen åt något håll.

För att radera alla bilder som du gett betyget 1, gå längst ner i fönstret under bildens högerkant, där finns fem stjärnor. Klicka på stjärnan längst till vänster, klicka sedan till vänster om den stjärnan och välj *Klassificeringen är lika med*. Nu visas alla bilder du gett betyget 1. Markera alla dessa, högerklicka, välj *Ta bort foto...*, och klicka på *Ta bort från disk*. Då raderas de från hårddisken. På samma sätt kan man filtrera fram alla som exempelvis fått betyget 5 genom att klicka på stjärnan längst till höger. Man kan välja *Klassificeringen är större än eller lika med* och klicka på t.ex. stjärnan i mitten. Då filtreras alla bilder som fått tre stjärnor eller fler.

Om jag har exempelvis har fotograferat vadare av olika arter och arterna kommer om vartannat när jag bläddrar, så kan det vara drygt att ange artnyckelord bild för bild. Då använder jag mig av färgetiket-

terna för de vanligaste arterna i serien. Jag ger en art betyget (etiketten) 6, en annan art 7, en tredje 8 och en fjärde 9. De indexeras då med olika färgetiketter. För att göra detta, skriv bokstaven G så att du hamnar i vyn *Stödrastervisning*, gå längst ner i mitten av fönstret, klicka till höger om *Sortera:* och välj *Etikettfärg*. Det är sedan lätt att markera alla bilder med röd färgetikett och ge dem exempelvis nyckelordet kärnsnäppa.

Bildbehandling i Lightroom

Gå in i modulen *Framkalla*. I nedre delen av fönstret visas ett bildband från den folder du tidigare markerat i modulen *Bibliotek*. Skriv bokstaven D för att hamna i *Luppvy*. I rutan *Överblick* uppe till vänster, välj *Anpassa*, varvid bilden fyller ut fönstret. Bläddra mellan bilderna i bildbandet med hjälp av piltangenterna tills du kommer till en bild som du vill redigera för att sedan använda bilden i något sammanhang – exempelvis lägga ut den på Facebook, skapa en bildvisning, printa den, eller skicka den för publicering i årsboken *Fåglar i Skåne*. Fotograferar du i RAW-format är det nödvändigt att bildbehandla och exportera (i jpeg-format) alla bilder som du vill använda till något. Fotograferar du i jpeg-format kan bildbehandlingen förbättra bilden på olika sätt. Bildbehandlingen förändrar inte originalbilden på din hårddisk. I stället resulterar din bildbehandling i att du genererar en kopia av originalbilden. Samtidigt sparas dina bildbehandlingsinställningar för just den bilden i Lightrooms katalog (databas). När du öppnar Lightroom en annan gång och söker upp bilden igen så finns dina bildbehandlingsinställningar redan på plats. Men du kan också ta bort inställningarna och göra om redigeringen från början. Jag brukar använda följande arbetsflöde när jag redigerar en bild.

Förbättra stinget och musten i bilden

I högra delen av fönstret visas rutan *Grundläggande*.

1. Drag i reglaget *Temperatur* tills bilden känns rätt. Reglaget *Färgton* rör jag nästan aldrig.
2. Drag i reglaget *Exponering* tills fågeln ser rättexponerad ut.
3. Ibland vill man ljusa upp skuggiga delar av fågeln. Dra då reglaget *Skuggor* åt höger tills du är nöjd. Men ta inte i för mycket, för då blir bilden platt och konstig.
4. Håll nere Alt-tangenten och drag i reglaget *Vita* (bilden blir nu helsvart) tills det precis börjar dyka upp vita (eller färgade) detaljer i bilden. Nu är de ljusaste delarna av bilden kritvita.

För rejält överexponerade (för ljusa) bilder så är partier av bilden vit från början, och trots att man drar reglaget så långt åt vänster man kan så när man aldrig en punkt där det nätt och jämnt blir enstaka vita partier. Då får man istället först dra reglaget *Högdagrar* (med Alt-tangenten nedtryckt) åt vänster och sedan justera med reglaget *Vita* tills man når önskat resultat.

5. Håll nere Alt-tangenten och drag i reglaget *Svårta* (bilden blir kritvit) tills det precis börjar dyka upp svarta detaljer i bilden. Nu är de mörkaste delarna av bilden kolsvarta.

Gå längre ner till rutan *Tonkurva*. Detta är ett mycket bättre verktyg än reglaget *Kontrast* för att finjustera bildens tonomfång. Genom bra justeringar här så kan bilden få det där lilla extra.

6. Överst i rutan står det *Justera*: följt av fem symboler. Se till att symbolen längst till vänster är i-klickad (den ser ut som ett S på en bakgrund av en grå cirkel). Längre ned finns fyra reglage: *Högdagrar*, *Ljus*, *Mörker* och *Skuggor*. Justera (försiktigt) reglagen tills du får önskat resultat.

För bilder tagna av en solbelyst fågel resulterar det ofta i att jag dragit ner *Ljus*, dragit upp *Mörker*, samt försiktigt dragit ner både *Högdagrar* och *Skuggor*.

För bilder tagna av en fågel i skugga eller i mulet väder så får jag fram en fyligare bild med fin svårta i skuggorna om jag drar ner *Skuggor* en del (förutom justeringar av de övriga reglagen).

För bilder på fåglar i grenverk eller flygande med vit himmel i bakgrunden kan det ofta ge bra resultat om jag drar ned *Högdagrar* en del (förutom justeringar av de övriga reglagen).

7. Gå upp igen till rutan *Grundläggande*, och avsnittet *Närvaro* längst ner i denna. Här finns fem reglage: *Textur*, *Klarhet*, *Ta bort dis*, *Lyster* och *Mättnad*.

Textur använder jag sällan, men den påverkar kontrasten i små detaljer, alltså en slags grov skärpeförbättring.

Klarhet påverkar kontrasten i mellantonen. En försiktig petning åt höger kan förbättra fågelbilder, men jag använder det inte så ofta.

Ta bort dis förbättrar effektivt kontrasten i fågelbilder tagna i dis eller lätt dimma. Drag i så fall reglaget åt höger.

8. Reglagen *Lyster* och *Mättnad* styr färgmättnaden, men överdriven användning ger bilder med onaturliga färger. Jag drar ofta *Lyster* lite åt höger (5–30) för att förbättra färger som inte har så hög färgmättnad, t.ex. grönska och blå himmel.

Mättnad kan å andra sidan piffa till rödbruna och gula fjäderdräktfärger, drag åt höger (2–12) med försiktighet.

Om du är mån om att de bilder du redigerar får korrekta färger så bör du kalibrera din datorskärm. Jag använder mig av en Datacolor SpyderX Pro skärmmalibrator, en lös möjäng man använder tillsammans med en programvara. Man kan dela en sådan mellan flera datorer.

Exempel på bildbehandling. Överst visas en obehandlad originalbild i RAW-format av vitstjärnig blåhake. I mitten visas resultatet av bildbehandling enligt steg 1-8, varvid stinget och musten förbättrats. Nederst visas slutresultatet efter brusreduktion med Topaz DeNoise AI och skärpning enligt steg a-f och beskärning enligt steg 19.

Gör himlen mörkare blå

Gå ner till rutan *NML/Färg*

- Om du vill göra himlen på exempelvis en flyktbild av en rovfågel lite mörkare blå, klicka på *Luminans* överst i *NML/Färg*-rutan, och dra reglaget *Blå* till vänster tills du är nöjd (alla blå partier blir mörkare). Komplettera eventuellt med att klicka på *Mättnad* överst i *NML/Färg*-rutan, och dra reglaget *Blå* åt höger tills du är nöjd (alla blå nyanser blir nu mer mättade). Undvik allt för stora justeringar eftersom de kan ge konstiga effekter.
- Om du vill dämpa intensivt gulgrön grönska på exempelvis en bild av en trädgårdssångare i bladverk för att fågeln ska framträda bättre, klicka på *Mättnad* överst i *NML/Färg*-rutan, och dra reglaget *Grön* lite åt vänster, och dra även reglaget *Gul* lite åt vänster tills du är nöjd (alla gula och gröna nyanser blir

Bild av fiskgjuse före, respektive efter bildbehandling enligt steg 9 för att göra himlen lite mörkare blå.

nu mattare). Detta bör inte göras på bilder av arter som är gula eller gröna, t ex lövsångare, för då tappar även fågeln i färgmättnad.

Gå högst upp ovanför rutan *Grundläggande* och klicka på plåstersymbolen. Här får du möjlighet att ta bort eventuella mörka sensorfläckar som brukar vara störande på exempelvis flyktbilder av rovfåglar.

- Överst i rutan till höger om *Läge*: klicka på plåstersymbolen. Drag i reglaget *Storlek* tills penselstorleken är lagom stor för att måla över fläcken. Klicka sedan på de sensorfläckar du ser. Lightroom gör ersättningar från andra ytor i bilden.

Skärpning

Nu är det dags att grundskärpa bilden (den slutskärps sedan i samband med export, se 21 nedan).

- Uppe till vänster i rutan *Överblick*, välj inzoomningsgrad 100%. Klicka sedan i bilden och dra samtidigt musen tills fågelns huvud hamnar mitt i bild. Det är mycket viktigt att INTE göra skärpningen i det utzoomade helbildsläget *Anpassa*, för då ser man inte i detalj hur skärpningen blir.

- På högersidan i fönstret, gå ner till rutan *Detalj* och sektionen *Skärpa*.

Dra reglaget *Mängd* till ett värde mellan 70–100 som ger snygg skärpa på bilder i RAW-format. Använd lägre värden för bilder i jpeg-format. Finns det ett vitt blänk i ögat så ska detta bli skarpt och fågelns dräktdetaljer ska bli skarpa. Men dra inte reglaget onödigt långt åt höger för då blir bilden fult grynigt skarp.

- Dra reglaget *Radie* till något mellan 0,7–1,0 (använd lägre värden för bilder i jpeg-format). Detta sätter radien på skärpningsradien, dvs. hur grov eller fin skärpan upplevs. Är bilden inte knivskarp kan ett högre värde behövas.

- Ta sedan bort skärpningen i alla sud-

diga partier i bilden genom att dra reglaget *Maskning* till något mellan 20–40, så att skärpningskornigheten försvinner från oskarpa partier medan fågeln fortfarande är skarp. Håll nere Alt-tangenten samtidigt för att se vilka delar av bilden som maskas bort från skärpningsen, de visas i svart.

16. Jag rör aldrig reglaget *Detalj*.

17. Är bilden tagen vid ett högt ISO-tal kan bilden upplevas som grynig/brusig. För att reducera bruset, titta på bilden i inzoomningsgrad 100%, gå ner till sektionen *Manuell brusreducering* och dra reglaget *Luminans* tills bruset försvunnit, men bilden fortfarande är skarp, oftast ett värde på 15–30.

Jag använder programmet Topaz De-Noise AI för brusreduktion, och då blir arbetsflödet annorlunda, se nedan.

Beskärning

Gå högst upp ovanför rutan *Grundläggande* och klicka på beskärningssymbolen (en kvadrat med ett par krökta pilar utanför hörnen)

18. Föreställer bilden en simmande and eller en havssula med sned horisontlinje så behöver ofta bilden rätas upp (roteras) något. Klicka på vattenpasssymbolen till vänster om orden *Räta upp*. Klicka på horisontlinjen till vänster i bilden och drag med musen längs med horisontlin-

jen till långt till höger i bilden, och släpp musknappen. Bilden roteras nu automatiskt, klicka *Return* på tangentbordet.

19. För att beskära bilden, klicka åter på beskärningssymbolen. Till vänster om hänglåssymbolen, klicka på ordet *Original*. Välj antingen en av de bildproportioner som Lightroom föreslår, t.ex. 1 x 1 som passar till Instagram, eller *Ange egen*, eller *Som fotograferat*. Klicka på något av bildens hörn och drag musen inåt bildens mitt. Gör eventuellt om med något annat av hörnen tills bilden beskurits i din smak. Flytta fågeln genom att klicka mitt i bilden och flytta fågeln i den beskurna ytan. Överväg att inte ha fågeln i mitten utan en tredjedel från höger eller vänster i bilden. Då upplevs ofta bilden som harmonisk. Om fågeln tittar åt vänster på bilden, placera den i bildens högra del så blir bilden mer balanserad. Och omvänt, förstås. Bilder på flygande fåglar känns ofta bättre om fågeln flyger åt höger än åt vänster, det blir mer fart i bilden. En bild av en sittande fågel kan upplevas annorlunda om bilden spegelvänds. Prova att spegelvända dina bilder (i menyn: *Foto\ Vänd vågrätt*) och se ifall de blir bättre eller sämre.

Exportera den redigerade bilden

Trots att du har gjort en massa redigeringsmanövrar så är originalbildfilen opå-

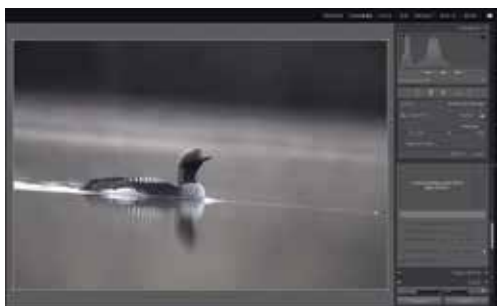

Bild av storlom före, respektive efter, bildbehandling enligt steg 18 för att rätta upp en sned vattenlinje. På bilden till vänster syns den vita linje som dragits ut med vattenpassverktyget längs med vattenlinjen.

verkad. För att skapa redigerade bilder så måste de *exporteras*. Man kan exportera samma bild i flera olika upplösningar, t.ex. för printning och för web med några få knapptryckningar.

20. Högerklicka på bilden och välj *Exportera*.

21. Nu öppnas ett nytt fönster. I högerdelen av fönstret gör man olika val. Så här ser mina val ut för bilder till hemsida och Facebook:

Exportera till: Speciell mapp. Mapp: C:\users\Mikael\OneDrive\Bilder\Saved pictures\Hemsida.

Filinställningar: jpeg, sRGB, Begränsa filstorleken till 1000k.

Ange storlek på bild: Anpassa lång kant

2048 px, Förstora inte, Upplösning 72 pixlar per tum.

Skärpa för: Skärm.

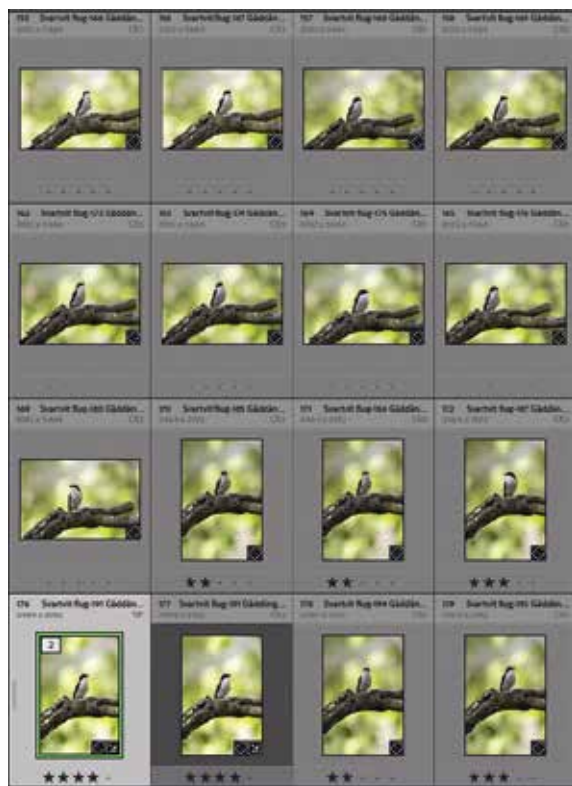
22. Man kan skapa egna förval och spara dem med knappen *Lägg till nere till vänster*. Något av förvalen kan sedan väljas när man högerklickar på bilden.

23. Klicka slutligen på *Exportera* nere till höger.

Batchprocessning snabbar upp

När du redigerat en bild färdigt så kan du tillämpa samma framkallningsinställningar på en hel grupp likadana bilder i ett nafs. Skriv bokstaven G för att hamna i *Stödrastervisning*. Markera den redigerade bilden du vill utgå ifrån, högerklicka och välj *Framkallningsinställningar\Kopiera inställningar...* Markera sedan alla de bilder som du vill tillämpa inställningarna på, håll nere shift-tangenten för att markera många bilder i rad. Högerklicka sedan på en av de markerade bilderna och välj *Framkallningsinställningar\Klistra in inställningar*.

På samma sätt kan du markera många bilder, högerklicka på en av dem och välja *Exportera*, så exporteras alla på en gång.

Med batchprocessning kan man kopiera framkallningsinställningar från en bild och tillämpa dem på en hel grupp likadana bilder med bara ett par klick.

Brusreduktion med Topaz DeNoise AI

Jag använder ofta programmet Topaz DeNoise AI både för brusreduktion och för att "tvätta" bilderna. Jag upplever att bilderna blir klara och krispiga. Jag har köpt en licens av programmet och installerat det som en plugin till Lightroom. Med Topaz DeNoise AI blir arbetsflödet annorlunda, se nedan.

a) Efter steg 1. *Temperatur* (se ovan), gå ner till rutan *Detalj* och sektionen *Skärpa*, drag ned reglaget *Mängd* till noll. I sektionen

Brusreducering, drag ned reglaget *Luminans* till noll.

b) Beskär inte bilden i detta skede.

c) I menyn, välj *Foto\Redigera i\Redigera* i Topaz DeNoise AI. I dialogrutan som dyker upp, välj *Redigera en kopia med Lightroom-justeringar* och se till att följande val är inställda i fältet *Kopiera filalternativ*: TIFF, ProPhoto RGB, 16,

Utsnitt av en bild av Cape May Warbler tagen i dåligt ljus vid 25 600 ISO. Höga ISO-tal ger tyvärr brusiga bilder. Överst visas en bild efter bildbehandling enligt steg 1-8 följt av skärpning enligt steg 12-15 utan brusreduktion. Nederst visas en bild efter brusreduktion i Topaz DeNoise AI och skärpning enligt steg a-f (ovan) följt av bildbehandling enligt steg 1-8.

300, Inga. Klicka sedan på knappen *Redigera*. En tif-filkopia skapas nu av bilden och den öppnas i Topaz DeNoise AI.

d) I Topaz DeNoise AI visar jag bilden i 100 % i *Single view* (inställningar högst upp) i fönstret.

Rutan *AI model* överst till höger har jag aktiverat så att knappen till höger blir gul. Oftast väljs då automatiskt brusreduceringsmodellen *Standard*, men ibland väljs *Severe Noise*. Längre ner står det *Model preferences*, denna har jag också aktiverat så att knappen till höger blir gul.

e) Bilden blir ofta jättefin, men ofta provar jag att dra ner reglaget *Remove noise* lite grann jämfört med modellens förslag. Om programmet föreslår *Severe Noise* så brukar jag titta hur resultatet blir och jämför sedan med hur resultatet blir med *Standard* eller *Clear*. Tillämpa den modell som ger bäst resultat genom att klicka på knappen *Apply*. Nu tar det en liten stund innan bilden är processad och åter öppnas i Lightroom.

f) Fortsätt enligt steg 2. *Exponering* (se ovan). Men senare, vid skärpningen i punkt 13-16, dra reglaget *Mängd* till ett värde kring 20-35 och *Radie* till ca 0,6.

Lär dig mer

Vill du lära dig mer om bildredigering i Lightroom Classic så rekommenderas Moderskeppets onlinekurser, t.ex. "Lightroom Classic från början".

Läs mer på www.moderskeppet.se.

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Inventering av simfåglar vid Lunds reningsverk höst och vinter 2018–2023

Fem säsonger i rad har inventeringar av svanar, gäss, änder, doppingar och sumphöns gjorts vid Lunds reningsverksdammarna.

Syftet har varit att dokumentera platsens värde ur fågelsynpunkt.

Dammarna ingår i ett nybildat naturreservat.

Enligt ett kommunalt beslut hösten 2023 ska reningsverket läggas ned, vilket förmodligen kommer att påverka fågellivet.

Bo Ekberg & Cennet Jönsson

Tidigare rapporter

En närmare beskrivning av lokalen samt inventeringsmetodik framgår av redovisningen i *Anser* 2019:3, sid. 7–8.

Den första rapporten gällde säsongen 2018/2019 och redovisade det antal fåglar som noterats vid vart och ett av 20 investeringstillfällen. Vi konstaterade att simänderna dominerade i absoluta tal och att dykändernas andel grovt sett var en tredjedel av simändernas. Sothönan var talrik och befann sig som enskild art antalsmässigt mellan simänder och dykänder. I mindre antal uppträdde rörhöna och smådopping. Detta mönster har bestått men variationer i antal har förekommit hos olika arter.

I den andra rapporten som omfattar resultaten från tre säsonger, 2018–2021, visade vi bland annat maximi- och minimi-antal för alla arter som ingått i räkningarna. Eftersom vädret skiftade var det mer eller mindre tillfälligheter som orsakat beståndsväxlingarna. De högsta siffrorna hängde samman med perioder av minusgrader då grundare småvatten i omgivningarna var frusna. Under mildare perioder var fåglarna färre. Denna gång specialstuderade vi snatter- och bläsand från början av september. Antalet snat-

teränder var fler än bläsänderna fram till mitten av denna månad, varefter bläsanden varje gång räknades i tresiffriga tal. Snatteränderna kom endast undantagsvis upp i hundra fåglar. En genomgång av könsfördelningen i brunandsflockarna säsongen 2019–2020 då arten var ovanligt talrik visade att cirka två tredjedelar av fåglarna var hannar. Rapporten försökte slutligen ge en tidsmässig överblick av smådoppingens dräktövergångar från dunungestadium till juvenil dräkt, vilket sker i oktober–november, samt fördelningen av mellan adulta och yngre fåglar i dammarna.

Denna rapport

I här föreliggande redovisning framgår dammarnas betydelse för de arter som regelbundet noteras vid våra räkningar. Vi bedömer lokalens betydelse genom att se till antalsfluktuationer hos fåglarna snarare än till den totala mängden exemplar som observeras. Då ett liknande eller ökande antal individer ses år efter år och månadsfördelningen är likartad bedömer vi dammarna som viktiga uppehållsplatser för de arter som förekommer. Vi betonar alltså kontinuiteten. Det hade varit bra om vi haft inventeringar från andra lo-

kaler i närheten att jämföra med men sådana saknas. Ett landskap med ett flertal sådana platser är gynnsamt för fågellivet.

Av Figur 1 framgår att det totala antalet fåglar under fem säsonger har varit tämligen stabilt och samma mönster kan vi se för de utvalda arterna. Det kan påpekas att siffror av liknande storlek kan ha olika betydelse för olika arter. Tjugofem knipor kan vara ett gott antal i november, medan bläsänderna då är tio gånger fler. I diagrammen kan staplarna se likartade ut, men det verkliga förhållandet framgår av y-axelns skala.

Några topp- och bottennoteringar i samband med vådrets växling redovisades i vår andra rapport (*Anser* 2021:3), men här anges bara samlade månadsgenomsnitt.

Summering

Stapeldiagram 1–8 med kommentarer

A. Det första diagrammet (Figur 1) visar ett femårigt genomsnitt av alla arter som ingått i räkningarna, en stapel för varje månad. Därtill anges medeltemperatur för de olika månaderna. I Figur 2–8 visas situationen för några av lokalens karaktärsarter. Vi jämför med Leif Nilssons (LN) *storskaliga inventeringar* av änder och sothöna på 1960-, 1970- och 1980-talet. Då gjordes räkningar både längs de skånska kusterna och på inlandslokaler. Eftersom de äldsta nu är halvsekelgamla och en förskjutning i klimatet har ägt rum kan Nilssons inventeringar konsulteras som *fenologisk referens*. Vissa arter i vårt material kulminerar senare än hos LN, men ingen tidigare.

B. SvF = jämförelse med *Svensk Fågeltaxerings vinterruttr 1976/77–2021/22*. Vår undersökning omfattar inte tillräckligt många år för att vi ska kunna uttala oss om *trender*, men för några av arterna finns enligt *Svensk Fågeltaxering* (SvF)

uppgifter om antalsmässig upp- eller nedgång för perioden 1976/77–2021/22. Denna bedömning baseras på inventeringar längs vinterpunktrutter runt jul och nyår i framför allt södra Sverige. Punktruttern utgör ett tämligen grovmaskigt nät och dessutom försvårar diverse felkällor tolkningen, något som närmare diskuteras i Sveriges Ornitologiska Förenings *Fåglarna i Sverige* (2012) och på nätet (se Referenser). Trenderna vi citerar här anses statistiskt säkerställda.

1. Månadsfördelning av samtliga arter

Dammarna utgör en pålitlig övervinterringslokal för ett stort antal arter. Från november till och med februari ligger värdena på eller över genomsnittet. Oktober befinner sig fortfarande i uppbyggnadsperioden vad be träffar antalet fåglar och i mars minskar individantalet av flera arter som söker sig till andra lokaler inför häckningssäsongen.

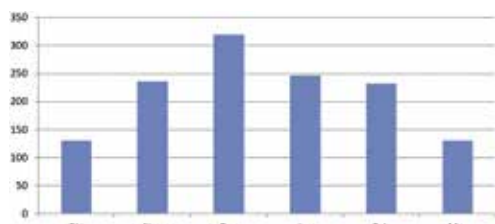

Figur 1. Genomsnittligt antal fåglar under oktober till mars 2018–2023, avseende alla de 21 bokförda arterna.

Tabell 1. Medeltemperatur för månaderna oktober–mars samt genomsnittlig antal fåglar (784=G) med de månadsvisa antalen i parentes.

Oktober	10,6°C	0,8 G (638)
November	6,6°C	1,1 G (859)
December	2,9°C	1,3 G (1006)
Januari	2,7°C	1,1 G (854)
Februari	3,0°C	1,0 G (811)
Mars	4,4°C	0,7 G (538)

2. Bläsand

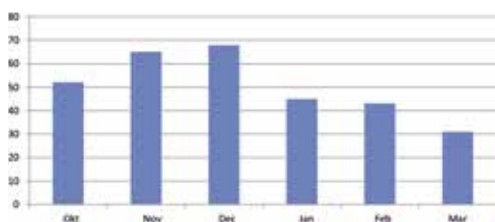

Figur 2.

A. Bläsandens uppträdande har förändrats sedan LN:s inventeringar då den betraktades som en typisk flyttgäst i landskapet med maximumsiffra under oktober; övervintrar nu i betydande antal både vid kusterna och på inlandslokaler, tidigare endast i småflockar vid kusterna.

B. I SvF:s material har en tillväxt på 19,4 procent ägt rum.

3. Snatтерand

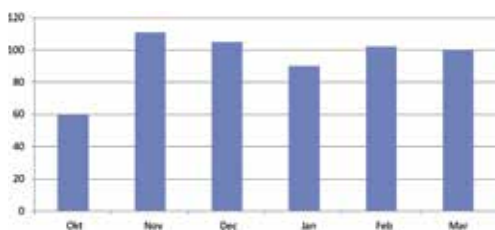

Figur 3.

A. Jämförelsematerial med LN saknas; efter att tidigare ha varit en sällan sedd fågel har arten haft en stark tillväxt under senare årtionden.

B. SvF har ingen uppgift för vinter men räknar med en drygt sexprocentig ökning (6,3) i sommarinventeringarna sedan 1976. Detta är troligen en underskattning.

4. Vigg

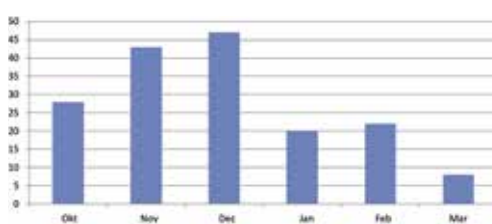

Figur 4.

A. Månadsfördelningen överensstämmer med LN:s.

B. SvF anger en ökningsprocent på 2,6 procent.

5. Brunand

Figur 5.

A. Saknas vid enstaka tillfällen.

I vårt material är flest fåglar sedda i december vilket är en förskjutning på två månader jämfört med LN som anger brunanden vara talrikast i oktober med en markant minskning i november. Han påpekar dock att uppträdandet är svårtolkat. Mycket stora flockar kan förekomma sent på hösten.

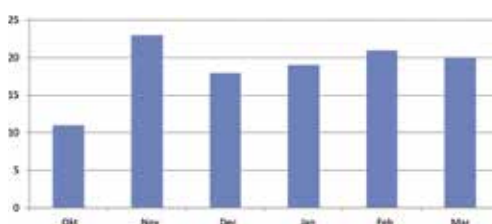
B. SvF anger en ökning på 3,5 procent.

Brunänderna är som flest i december.

Foto: Stefan Sandelin.

6. Knipa

Figur 6.

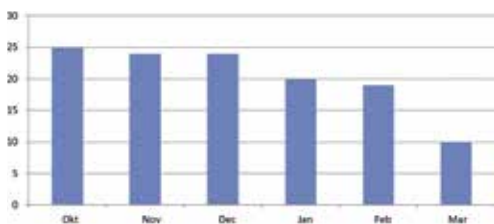
A. Uppträdandet vid Lunds reningsverk och i LN:s angivelser är likartade.

B. I SvF:s statistik konstateras en ökning med 1,2 procent.

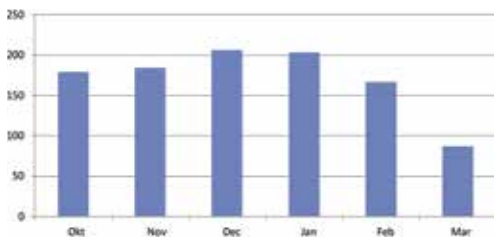
Knipans spel börjar tidigt på vintern.
Foto: Stefan Sandelin.

7. Smådopping

Figur 7.
A. Jämförelsematerial med LN saknas.
B. SvF noterar en ökning med 5,5 procent.

8. Sothöna

Figur 8.
A. Hos LN var sothönsen som flest i oktober var-
efter en markant minskning kunde noteras. Våra
siffror är som högst i november–december, en för-
skjutning på cirka två månader
B. SvF uppger en ökning med 0,9 procent.

En sällsynt gäst och solfjädersdoppingar

Säsongen 2022/2023 besöktes området av fågelskådare från rikets alla hörn. Orsaken var en blåvingad årt som under fem månaders tid befann sig här, från tidig december till mitten av april. Det kunde hända att den höll sig undan vid något av våra räkningstillfällen men för det mesta kunde vi bokföra den. Liksom lokalens övriga änder uppträdde den oskyggt så den kunde studeras ingående. Några av de tillskyndande tog bara en bild och vände på klacken medan de som kom tillbaka fick vi se en vacker fågel färga ut när vintern övergick i vår. Arten är sen att anlägga full praktdräkt. När den anlände i december var fågeln här ganska gråmurrig på huvudet och den typiska teckningen mellan öga och näbb var gråaktig med oskarpa gränser. Rent allmänt var färgerna något dämpade. Fram i februari hade detta ändrats. I stark sol var huvudets gråblå färg ren med ett gredelint skimmer och ansiktsteckningen distinkt. Även kroppssidor och buk hade en klarare ton än tidigare.

Smådoppingar är ett ständigt sällskap vid dammarna och vi får ofta tillfälle att göra intressanta iakttagelser. Så fort en smådop-

En blåvingad årt drog många besökare till dammarna vintern 2022/2023. Foto: Stefan Sandelin.

Smådoppingar som tillgodogör sig solenergi? Foto: Stefan Sandelin.

ping inte är involverad i andra aktiviteter, som födosök eller socialt spel, intar den en position med bakkroppens dunbeklädnad solfjäderlikt utbredd i riktning mot solen. Den orienterar sig konsekvent så att ett uppfluffat akterpartie är vänt mot värmekällan. Doppingforskaren Jon Fjeldså föreslår att det kan vara ett sätt för fågeln att tillgodogöra sig energi. Huden under dunet är pigmenterad på ett sätt som befrämjar värmeupptagning, menar han. I hans resonemang ingår att beteendet är vanligast vid kallt och soligt väder och att det inte iakttas i varmare klimatområden. För en betraktare ger det ett roande intryck.

Referenser

- Ekberg, B. & Sandelin, S. 2023. Nygamla släkten hos änder. *Vår Fågelvärld*, nr 4: 26–30.
- Ekberg, B. & Jönsson, C. 2019. Inventering av simfåglarna vid Lunds reningsverk vintern 2018/2019. *Anser* 2019:3:7–17.
- Ekberg, B. & Jönsson, C. 2021. Inventering av simfåglarna vid Lunds reningsverk höst och vinter 2018–2021. *Anser* 2021:3:7–17.
- Fjeldså, J. 2004. *The Grebes*, sid. 77–78.
- Pough, R.H. 1951. *Audubon Water Bird Guide*, sid. 86.
- del Hoto, J., Elliot, A., & Sargatal, J. eds. 1992. *Handbook of the Birds of the World*. Vol. I, sid. 612
- Nilsson, L. Inventeringar av änder och sothöna. I: Ekberg, B. & Nilsson, L. 1994. *Skånes fåglar i dag och i gången tid*. Band 1, sid. 93–94 (och där angivna referenser samt texterna för de olika arterna).
- Lunds universitet. 2023. <https://www.fageltaxering.lu.se/resultat/trender/trender-vinterpunktrutterna>.

Bo Ekberg

boekberg8@gmail.com

Cennet Jönsson

cennetjons@gmail.com

Råkans utveckling i Skåne 1955–2023

Det påstås lite då och då att råkorna har blivit för många
– att de ökar och att de på sina håll orsakar besvär och stora skador.
Jag vill hävda att påståendet om den ständiga ökningen numera är en skräna
och att besvären och skadorna som regel inskränker sig till läten
och naturliga behov som vi alla har.

Kenneth Bengtsson

Historia

Råkan har en lång historia i Skåne, men vi vet mycket lite om hur många de var i äldre tider. Torsten Malmberg, som tillsammans med hustrun Aimée står som grundare till skånsk råkforskning berättar att de första säkra bevisen på förekomst i Skåne är skelettrester från Lund daterade till år 1020–1050. Linné står för de första nedtecknade uppgifterna och från sin studietid i Lund skrev han att råkan är ”in Scania copiose” – alltså rikligt förekommande. Lite senare och i samband med sin Skånska resa 1749 skrev Linné att ”Rockorna ropa i all träd, som äro planterade kring byarna på slätten”. Från första hälften av 1800-talet berättade Sven Nilsson att råkan förekom talrikt på slätten, i dungar, i byar och vid gårdar. Från sydvästra Skåne och 1892 berättade Thott att det förekom råkkolonier överallt på Skåneslätten där det fanns träd. Dock med reservationen ”om inte fåglarna förföljs för mycket”. Något om faktiska antal nämns inte i de äldre uppgifterna men Malmberg bedömer att det bör ha handlat om 50 000–100 000 par i slutet av 1700-talet.

Sen vet vi inte mycket mer förrän paret Malmberg startade sina råkinventeringar 1955. Anledningen till studierna var alarmerande uppgifter om en pågående stark minskning av beståndet. Denna kunde bekräftas genom Malmbergs inventeringar och anledningen var i huvudsak den då

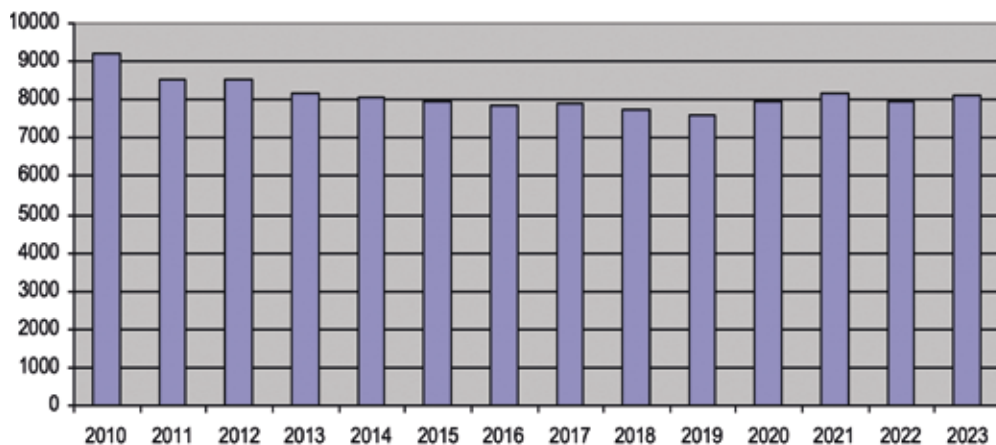
omfattande spridningen av kvicksilverbetat utsäde.

I korthet ledde Malmbergs inventeringar 1955–1969 till en konstaterad minskning som kulminerade omkring 1965 och som följdes av en mindre uppgång. Resultaten var som följer:

1955–1957 påvisades 11 075 par vilket bara bör ha varit en bråkdel av det tidigare beståndet. 1965 konstaterades lågvattenmärket med blott 5 113 par. Därefter noterades en svag ökning till 6 693 par 1968 och 8 271 par 1969.

Nutid

Detta var vad vi visste när SkOF beslutade att genomföra en heltäckande inventering 1988–1989. Denna visade att råkan var på god väg att återhämta sig och resulterade i 22 681 par. Därefter har ett varierande antal kommuner inventerats: 1997 (15 kommuner), 2014 (15 kommuner) och 2023 (10 kommuner). Men vi har också långa årliga följningar från sju kommuner, nämligen Burlöv sedan 1987 (2010), Vellinge 1989 (2009), Lomma 1997 (2000), Malmö 1997 (2004), Skurup 2006 (2020), Landskrona 2007 (2008) och Lund 2010 (2010). Uppgifterna inom parentes berättar om de år när beståndet kulminerade. Här sticker Skurup ut med en ovanligt sen kulmination men det ska då också sägas att beståndet var likvärdigt redan 2008.

Figur 1. Inventeringar av råkbestånden i kommunerna Burlöv, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Skurup och Vellinge 2010–2023. Toppen 2010 med 9 198 par ska jämföras med 8 128 par 2023.

Dessa sju kommuner ger oss möjlighet att visa en förmodad utvecklingstrend i Skåne. Sedan 2010 finns det alltså årliga följlningar för dessa kommuner och om vi adderar de olika summorna får vi en mycket stabil bild med en kulmination omkring 2010 (Figur 1).

Min slutsats blir därför att det skånska beståndet bör ha varit stabilt, möjligen svagt minskande i Skåne sedan omkring 2010.

Hur många är de då?

Ja, det är ju en intressant fråga och jag tror att vi kan visa det genom att jämföra uppgifter från inventeringarna 1997, 2014 och 2023 med resultatet från den heltäckande inventeringen 1988–1989. Här blir det lite matematik men jag hoppas att mina beräkningar är förståeliga.

Vi utgår från inventeringen 1988–89 som resulterade i 22 681 par.

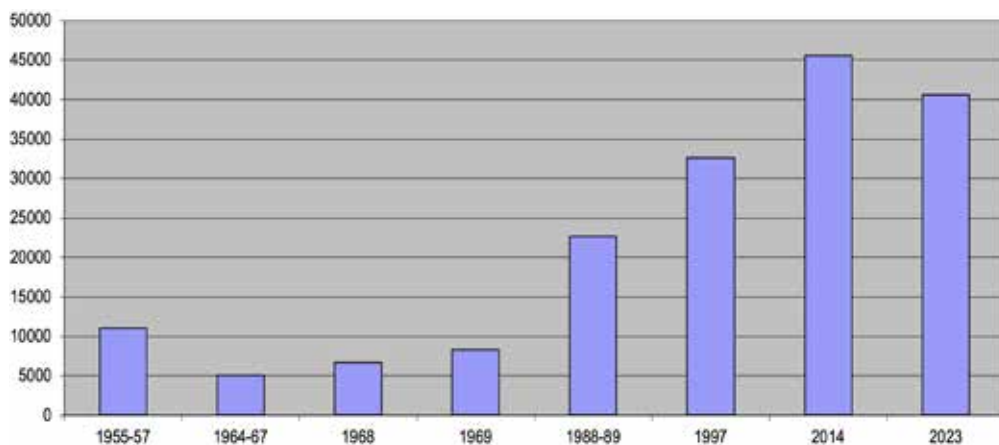
1997 inventerades 15 kommuner och jämfört med resultatet för 1989 hade det skett en ökning från 10 621 par till 15 324 i dessa kommuner vilket motsvarar 44 % ökning. Utslaget på hela Skåne ger det en totalpopulation på 32 661 par.

2014 inventerades 15 kommuner och jämfört med resultatet för 1989 hade det skett en ökning från 7 690 par till 15 457 i dessa kommuner vilket motsvarar 101 % ökning. Utslaget på hela Skåne ger det en totalpopulation på 45 589 par.

2023 inventerades 10 kommuner och jämfört med resultatet för 1989 hade det skett en ökning från 6 291 par till 11 269 i dessa kommuner vilket motsvarar 79 % ökning. Utslaget på hela Skåne ger det en totalpopulation på 40 599 par.

Ytterligare ett (lite udda) försök att räkna ut det totala antalet häckande par gjordes i samband med atlasinventeringen 2003–2009. Då inventerades 33 atlasrutor extra noggrant avseende just råkorna och i genomsnitt fanns det 177,4 häckande par i dessa rutor. Extrapolerat till alla rutor med säker häckning (255 st.) blev det 45 237 par. Alltså än en gång inom det intervall där alla uträkningar hittills har hamnat.

Min slutsats blir alltså att det skånska beståndet ökade successivt fram till omkring 2010 samt att det numera är stabilt och att det idag och sedan flera år handlar om 40 000–45 000 par. Den förmodade bilden visas i Figur 2.

Figur 2. Inventerade uppgifter om råkbestånden t.o.m. 1989 samt bedömda skånska bestånd 1997–2023.

Lite om de olika kommunerna

Råkan häckar idag i 29 av Skånes 33 kommuner (Tabell 1). De fyra övriga är Pers-
torp, Osby, Örkelljunga och Östra Göinge
där arten aldrig har påvisats häckande. Yt-
terligare två kommuner var länge råktom-
ma, nämligen Bromölla och Hässleholm. I
Bromölla debuterade arten 1996 och hål-
ler enligt lokala bedömare idag knappt
100 par. Hässleholm fick sina första häck-
ningar så pass sent som 2016 och idag
finns ett drygt 20-tal par i Vinslövstrakten.
För övriga kommuner gäller följande:

Bjuv: Känd topp 435 par 1989. Ej invente-
rad därefter.

Burlöv: Inventerad sedan 1987. Toppade
med 601 par 2010. Senast 496 par 2023.

Båstad: Känd topp 1 038 par 1993. Senaste
uppgiften 714 par 1996.

Eslöv: Känd topp 2 589 par 2000. Senast
uppgiften 2 366 par 2005/06.

Helsingborg: Ej inventerad efter 1989. Då
595 par.

Höganäs: Toppade med 477 par 2000. Ej
inventerad därefter.

Hörby: Känd topp är 1 865 par 2002. En
ofullständig inventering 2014 resulterade i
minst 1 300 par, men också i en bedömning
att populationen var lägre än under 2002.

Höör: Känd topp med 867 par 2014. Ej in-
venterad därefter.

Klippan: Känd topp med 528 par 1989. Ej
inventerad därefter.

Kristianstad: Känd topp med 2 594 par
2014. Ej inventerad därefter. Beståndet
uppskattas vara stabilt, möjligen något
minskande.

Kävlinge: Känd topp med 547 par 1989.
Senast inventerad 2014 då 517 par räknas.

Landskrona: Känd topp med 1 445 par
2008. Årligt inventerad sedan 2007. Se-
nast inventerad 2023 då 882 par räknades.
Lomma: Känd topp med 465 par 2000.
Årligt inventerad sedan 1997. Inventerad
senast 2023 då 328 par räknades.

Lund: Kommunen har inventerats vid
många tillfällen, men tyvärr på olika sätt.
Ibland har bara Lunds stad inventerats,
ibland hela kommunen och ibland alla
tätorterna. Men från och med 2010 finns
jämförbara siffror eftersom Olof Strand
då inventerat samma tätorter för Lunds
kommuns räkning. Tätorterna är: Dalby,
Genarp, Lund, Revingeby, Stångby, Södra
Sandby, Torna Hällestad och Veberöd. Från
början ingick även Vombs by men den ut-
gick efterhand eftersom få par kunde note-

Del av en större råkkoloni i Arlöv. Foto: Kenneth Bengtsson.

ras. Den bristen påverkar inte statistiken nämnvärt. Toppen nåddes 2010 med 2 920 par och 2023 räknades 2 660 par.

Malmö: Kommunen har inventerats årligen sedan 1997. Efter ständig tillväxt nåddes toppen på 1763 par 2004. Därefter har populationen pendlat och nådde lägsta antalet 2023, då med 1455 par.

Simrishamn verkar inte ha drabbats lika hårt av biocidkatastrofen som många andra kommuner gjorde. En återhämtning till ungefär dagens nivå hade också skett redan 1989 då 1 683 par räknades. Uppgiften i *Anser* efter denna inventering är felaktig eftersom Havängs råkor då hade räknats Kristianstad tillgodo. Under senare år har kommunen inventerats vid fem tillfällen och den kända toppen nåddes 2019 med 1980 par. 2023 räknades 1 869 par.

Sjöbo: Kommunen är inte inventerad fullt ut efter 1989, men Sjöbo kommun har inventerat kommunal mark plus Sjöbohem samt i viss mån även privat mark 2015-

2023. Känd topp i kommunen är 1 900 par 1989 men det kan inte uteslutas att beståndet har varit högre därefter. Kommunens inventeringar tyder dock på en ganska stabil stam under perioden 2015-2023.

Skurup: Kommunen har inventerats vid flera tillfällen och årligen sedan 2006. Känd topp är 1 476 par 2020 men populationen var ungefär lika stor redan 2008, då med 1 388 par.

Staffanstorp: Kommunen visar på en ovanlig trend, nämligen att populationens kända topp noterades så sent som 2023, då med 701 par. Kommunen inventerades även 1997 och 2014 och antalet par 2014 var 628.

Svalöv: Kommunen inventerades årligen t.o.m. 2000 men har därefter tyvärr inte inventerats. Känd topp är 1 821 par år 2000.

Svedala: Kommunens kända topp inträffade, likt grannkommunen Staffanstorp, 2023 då 571 par räknades. Arten var i princip helt utslagen under 1960-talet och

Råka med bomaterial. Foto: Anders Åkesson.

bottnade då med två par 1964-1967! 2014 räknades 474 par.

Tomelilla: Kommunen har tyvärr inte inventerats efter 1989 och den kända toppen är därför 1 733 par 1989. Kommunen är svårinventerad eftersom många kolonier finns i barrträd. Råkorna i Tomelilla led, i likhet med grannkommunen Simrishamn, uppenbarligen inte lika mycket av biociddöden som i många andra kommuner.

Trelleborg: Kommunen inventerades senast 2014 och då räknades 1 569 par vilket också är den kända toppen. Historiskt fanns 1 360 par 1955-1957 och 1382 par 1988-1989 vilket tyder på att stammen var tämligen stabil fram till åtminstone 2014. En ny inventering i kommunen är önskvärd!

Vellinge: Kommunen har inventerats årligen sedan inventeringen 1988-89. Toppen nåddes 2009 med 1 056 par. Senaste uppgiften är 885 par 2023.

Ystad: Kommunen inventerades årligen fram t.o.m. 1997, men tyvärr ej därefter.

Känd topp nåddes 1997 med 2 648 par.

Åstorp: Kommunen har bara inventerats en gång efter 1989 och det skedde 2014 då 658 par hittades.

Ängelholm: Kommunen har inte inventerats efter 1989 då 896 par räknades.

Stad kontra landsbygd

Det vore intressant att dyka ner i frågan om förhållandet mellan stad och landsbygd vad gäller råkförekomster, men det finns inte tillräckligt med material för att göra detta i nuläget. Klart torde dock vara att det under senare decennier skett en ökning i stads- och tätortsmiljöer medan landsbygdens råkor blivit färre eller i vissa områden helt försvunnit. Detta får bli ett ämne för kommande texter.

Olägenheter

Råkornas läte, deras spillning och deras härjningar på åkrar och fält har debatterats mycket. Gällande läte och spillning

Tabell 1. Uppgifter om antalet häckande råkpar i de skånska kommunerna aktuella inventeringsår. Markeringen (–) visar att ingen inventering gjorts detta år.

*För Lunds kommun är uppgifterna inte helt jämförbara eftersom olika delar har inventerats olika år.

	1955-57	1988-89	1997	2014	2023
Bjuv	109	435	–	–	–
Bromölla	0	0	0	83	–
Burlöv	36	27	238	489	496
Båstad	281	825	–	–	–
Eslöv	413	1435	2232	–	–
Helsingborg	393	595	–	–	–
Hässleholm	0	0	0	–	–
Höganäs	35	337	359	–	–
Hörby	223	1222	–	–	–
Höör	47	570	710	867	–
Klippan	4	528	–	–	–
Kristianstad	240	437	656	2594	–
Kävlinge	246	547	525	517	–
Landskrona	278	715	–	1182	882
Lomma	45	270	432	293	328
Lund*	548	1821	2706	2540	2660
Malmö	220	331	751	1689	1455
Osby	0	0	0	0	0
Perstorp	0	0	0	0	0
Simrishamn	627	1683	–	–	1869
Sjöbo	1522	1900	–	–	–
Skurup	726	734	1162	962	1422
Staffanstorps	96	315	483	628	701
Svalöv	448	1402	1519	–	–
Svedala	160	21	131	474	571
Tomelilla	845	1733	–	–	–
Trelleborg	1360	1382	–	1569	–
Vellinge	163	374	772	912	885
Ystad	1624	2000	2648	–	–
Åstorp	9	146	–	658	–
Ängelholm	382	896	–	–	–
Örkelljunga	0	0	0	0	0
Ö Göinge	0	0	0	0	0

finns det en dom från Växjö tingsrätt, mark- och miljödomstolen 2007 (dom i mål nr M 1273-07) som lyder: "Ljud och spillning från råkor kan betraktas som störande och förorsaka såväl besvär som missnöje. Problemen är dock som störst under fåglarnas häckning. Den störning som klaganden kan uppleva bedöms i detta fall inte som så allvarlig att den kan anses vara skadlig för

människors hälsotillstånd. Störningen är således inte heller en olägenhet för människors hälsa i miljöbalkens mening. Skäl saknas därför för närvarande att med stöd av miljöbalken vidta någon åtgärd med anledning av de framförda klagomålen". Ytterligare en dom till råkornas fördel kom 2011 (Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-09-30 i mål nr M 748-11).

Gällande skador på odlad gröda finns det förstås tillfällen när sådana sker. Men det är lätt att dra förhastade slutsatser eftersom råkorna inte bara är ute efter grödorna utan istället ofta fungerar som skadedjursbekämpare. Ett sådant exempel var den kraftiga invasionen av gammalfly 2013 där råkorna med stor sannolikhet räddade en stor del av den skånska betskörden genom att äta flyets larver. Jag kommer att återkomma till detta ämne – alltså vad kråkfåglarna egentligen gör på våra fält och gräsytor i nästa nummer av *Anser*. Det får bli en klipphängare till dess!

Tack till först och främst till framlidne Torsten Malmberg som lade grunden för all råkforskning i Skåne tillsammans med sin hustru Aimée. Vidare till Richard Bergendahl (Skurup), Sophie Ehnbohm och Catharina Lundberg Göransson (Simrishamn), Falsterbo Fågelstation (Vellinge), Martin och Peter Gierow (inventeringen 1988-89), Peter och Stefan Malm (Svedala), Staffan Nilsson (Staffanstorpe), Nils Åke Andersson och Olle Nordell (Landskrona), Mattias Persson (Hörby), Olof Strand och Lunds kommun (Lund) och alla andra som på olika sätt hjälpt till med råkinventeringar.

Referenser

- Bengtsson, K. 1997. Råkan i Skåne 1997. *Anser* 36:203-207.
- Bengtsson, K. 2000. Råkan i sydvästra Skåne – i tätort och på landet. *Anser* 39:107-119.
- Bengtsson, K. & Green, M. 2013. *Skånes Fågelatlas*. SkOF, Vellinge.
- Bengtsson, K. 2014. Råkan i Skåne 2014. *Anser* 53:4:11-16.
- Gierow, M & P. 1990. Råkan i Skåne 1988-1989. *Anser* 29:111-122.
- Malmberg, T. 1971. Censuses of the Rook *Corvus frugilegus* L. in Scania, Sweden, 1955-70. *Ornis Scandinavica* 2:89-117.

Råka på Vombs ängar. Foto: Mikael Arinder.

- Malmberg, T. 1988. Råka. Fåglar i jordbrukslandskapet, *Vår Fågelvärld*, Suppl. No. 12:331-336.
- Nilsson, S. 1858. *Skandinavisk Fauna. Fåglarna*. Gleerups förlag, Lund.
- Thott, T. 1892. *Mitteilungen des Ornithologischen Komitees des Königlichen Schwedischen Akademie der Wissenschaften*. Stockholm.

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Artfakta – Fjällvråk

Här följer ännu ett exempel på de Artfaktablad som löpande läggs ut på SkOFs hemsida under rubrik *Fågelintresse*. Denna gång presenteras texten om fjällvråk.

Sammanställt av Kenneth Bengtsson (september 2023)

Utbredning

Fjällvråken förekommer cirkumpolärt i nordliga områden, dock ej på Grönland och Island.

Förekomst i Sverige

Arten fanns sannolikt i vårt område under Senglacial tid, alltså för mer än 12 000 år sedan. Det tidigaste benfyndet stammar från Bohuslän och Atlantisk tid, cirka 7 000 före 0 (*Ericson & Tyrberg 2004*). Den första årsdaterade uppgiften är från 1694/1710 då den angavs som känd i Sverige (*Rudbeck, bild i VF 1993, nr 1, sid. 23*). För 1800-talet beskrivs förekomsten: "I den

skandinaviska halföns fjälltrakter är han mycket allmän och går ända upp till Nordkap och ryska gränsen" (*Kolthoff & Jägerskiöld 1898*).

Häckningsområdet beskrevs vid mitten av 1900-talet så här: "Häckar sparsamt-tämligen allmänt från översta barrskogsregionen och upp i lavregionen i Dalarna, Härjedalen, Jämtland, Norrbotten och Lappland. Har häckat i Småland, på Gotland och i Hälsingland" (*SOF 1949*). I upplagan från 1951 tillkommer uppgift om Ångermanland (*SOF 1951*). Det första kända häckningsfyndet i Västerbotten är daterat 1957 (*Olsson & Wiklund 1999*) och

Övervintrande fjällvråk i Skåne. Foto: Mikael Arinder.

från Värmland finns uppgifter för åren 1973 och 1974 (*Vår Fågelvärld* 33:246 och 34:231). I *Sveriges Fåglar* från 1990 nämns även häckningar i Medelpad, Gästrikland och Västmanland (SOF 1990).

Häckningarna i Småland och på Gotland kräver några ord. Det småländska fyndet beskrivs så här: "Ett par häckade vid Nöbbelö, Öjaby socken, norr om Växjö 1912. Fyndet (bo med ungar varav en dog och två sköts) kontrollerades av d:r O. Holmquist, Lund och finns beskrivet i *Fauna & Flora* 8:189" (*Jägerskiöld & Kolthoff* 1926). Den gotländska häckningen ska ha skett nära Näs kyrka 1944 (*Norehn* 1944).

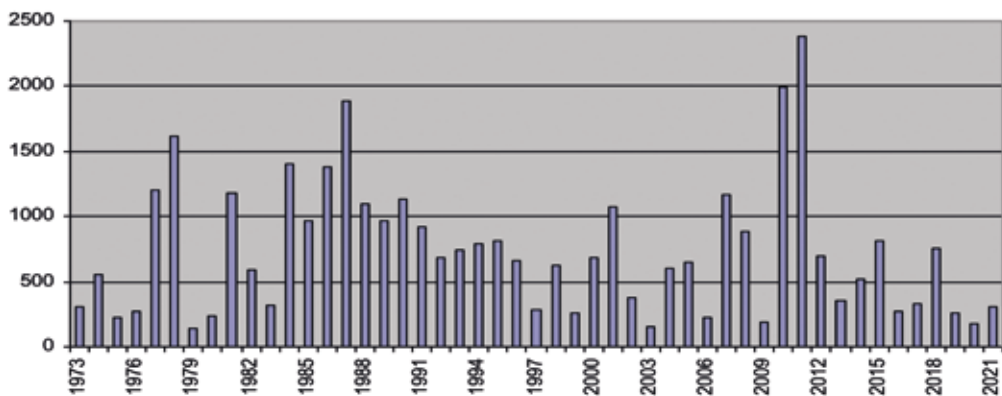
Det svenska beståndet uppskattades till 7 000 par 1980 (*Nilsson* 1981). *Svensk Fågeltaxering* bedömde däremot att den svenska populationen bara uppgick till 3 000 par 2018. Trenden för 20-årsperioden 2001–2020 angavs som stabil medan trendriktningen för 10-årsperioden 2011–2020 var positiv men inte statistiskt säkerställd (*Wirdheim & Green* 2022). I rapporten för 2022 skriver SFT att fjällvråken "hade under 2022 ett uppgångsår på standardrutterna, vilket förstärker det mycket regelbundna mönstret med tydliga toppar var 3–4 år. Dock finns ingen tydlig generell förändring över perioden 1998–2022 (-1,1 %

per år, NS), vilket tyder på att fjällvråksbeståndet stabiliserat sig på en ny, av allt att döma lägre, nivå under 2000-talet jämfört med de antal som fanns under 1970- och 1980-talen. Vinterpunktrutterna visar på en svag men statistiskt signifikant minskning sedan 1975/1976 (-0,8 % per år), vilket är ungefär samma långsiktiga mönster som vid sträckräkningarna i Falsterbo".

Förekomst i Skåne

Fjällvråkar besöker Skåne varje höst och vinter, dels som genomsträckare men också som övervintrare. Från 1800-talet benämns arten som "Tämligen allmän icke-häckare i nordöstra Skåne" (*Wallengren* 1849) och övervintring kunde ske även då enligt *Nilsson*: "Någon gång synes han bli i Skåne även under vintern. Den 1:e februari 1854 sågs en vid Nöbbelöv" (*Nilsson* 1858). Liknande uppgift finns från sydvästra Skåne 1887: "Allmän på senhösten; flera övervintrar" (*Thott* 1892).

Fjällvråken är sedd i Skåne under årets alla månader men blott fåtaligt i juni och juli. Höststräcket i Falsterbo sker huvudsakligen från mitten av september t.o.m. oktober. Toppdagarna infaller ofta i mitten av oktober. Se Figur 1 för sträckssiffror 1973–2021.

Figur 1. Antalet sträckande fjällvråkar vid Falsterbo 1973–2021 (*Falsterbo Fågelstation*).

Sträckande fjällvråk, årsunge, vid Falsterbo. Foto: Bengt Grandin.

Förekomst i Danmark (Fjeldvåge)

Statusen i Danmark kan kortfattat beskrivas som allmän sträck- och vintergäst samt mycket sällsynt sommargäst. Arten är sedd i landet under årets alla månader (*Christensen m.fl.* 2022).

Jakt, skydd och attityder

Likt alla andra rovfåglar var människan avogt inställd till fjällvråkarna förr i tiden. Nedan nämns några attityder samt redogörs för de jakttider som gällde förr. SJFT = *Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift*.

Räknas som Rov- och skadedjur (dylika Rof-Foglar) i 1808 års jaktstadga och enligt §1 "anställes jakt antingen at utrota Rof- och Skade-Djur, eller at anskaffa nyttigt Willebråd" (SJFT 66:227).

1895: Var på södra Öland om hösten så allmän, att 17 stycken kunde fällas vid skytte för uv under något mer än en timmes tid, och i Skåne har man ofta på samma tid skjutit ett långt större antal (*Jägerskiöld & Kolthoff* 1926).

1904: En tysk magundersökningsstudie av 235 ex påvisade 863 åkersorkar och fyra ex av den i Tyskland mycket sällsynta *Microtus ratticeps* (troligen mellansork). Vidare hittades 5 vesslor, 7 möss, 1 skogssork, 2 hamstrar, 9 näbbmöss, 13 mullvadar, 2 kråkor, 1 lärka samt flugor och mullvadssyrsor. Texten slår fast att fjällvråken är en lika nyttig fågel som ormvråken (*B-m, A* 1904).

1913: Fredlös året om (SJFT 1912:337).

1928: Fredad 1 mars-31 augusti enl. K. kungörelse n:r 439 och 440; 1927 (SJFT 65:bilaga).

1954: Lovlig från 1 september t.o.m. 28 februari (*Svensk Jakt* 92:283). Förmodligen var det regelverket från 1928 som gällde och det skulle den efter vad jag förstår att göra fram till 1 januari 1968, då alla arter utan egen jakttid blev fredade.

1968: Fortfarande fredlös under jan-feb i de fem sydligaste länen (*Vår Fågelvärld* 27:96+). Om detta stämmer vet jag inte. I jakttabellerna för 1968–1972 står det "Invid eller inom område för viltuppfödning, hönsgård eller därmed jämförlig anläggning, hela jaktåret, i den mån det behövs för att hindra skada inom anläggningen" – alltså skydds jakt. Detta gällde hela Sverige. Se också *Vår Fågelvärld* 31:198.

1973: Ingen jakt eller skydds jakt framöver (Jakttabeller). Därmed var fjällvråken totalfredad och har så varit sedan dess.

Rödlistning i Sverige

Rödlistad 2005: Missgynnad (NT)
Rödlistad 2010: Nära hotad (NT)
Rödlistad 2015: Nära hotad (NT)
Rödlistad 2020: Nära hotad (NT)

Rödlistning i Europa

BirdLife International gav 2021 ut en reviderad upplaga av den europeiska rödlistan. Här klassades fjällvråken som livskraftig (LC) och med ett stabilt bestånd i Europa uppskattat till 81 400 vuxna fåglar. <https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2021/10/BirdLife-European-Red-List-of-Birds-2021.pdf>

Maxålder

Europas äldsta fjällvråk blev ringmärkt i Sverige. Den uppnådde en ålder av 18 år och 9 månader (RCs hemsida www.nrm.se)

Referenser och övrig litteratur

De verk som informationen ovan bygger på är angivna i fet stil.

Bengtsson, K. 2007. Fågelfredningens historia i Sverige. *Jaktdebatt* nr 4:2007.

B-m, A. 1904. Roffåglarnas nytta och skada. SJFT 42:274-277.

Bothén, C.O. 1927. Fjällvråkens flyttningar. *Fauna och flora* 22:264-269.

Christensen, J. S., Hansen, T. H. Rasmussen, P. A. F., Nyegaard, T., Eskildsen, D. P., Clausen, P., Nielsen, R. D. & Bregnballe, T. 2022. Systematisk oversigt over Danmarks fugle 1800-2019. Dansk Ornitologisk Forening.

Ericson, P. G. P. & Tyrberg, T. 2004. The early history of the Swedish avifauna. Stockholm.

Eriksson, B. S. 2002. Fjällvråken går en ny vår tillmötes? *Vår Fågelvärld* 61:6:11-14.

Finnilä, C. 1916. Studie öfver fjällvråken i finska Lappland. *Fauna och flora* 11:165-172.

Hollgren, C.A. 1909. Om åtskilliga däggdjurs och fågelslags större eller mindre skadlighet. *SJFT* 47:243-258.

Jägerskiöld, L. A. & Kolthoff, G. 1926. Nordens fåglar. Albert Bonniers Förlag. Stockholm.

Kolthoff, G & Jägerskiöld, L. A. 1898. *Nordens fåglar*. Beijers förlag. Stockholm.

Lindberg, P. m.fl. 1983. Fjällvråk, stenfalk och kråka häckande i kraftledningsstolpar. *Vår Fågelvärld* 42:97.

Lundgren, U. 1979. Fjällvråkens uppträdande i Sverige hösten 1978. *Vår Fågelvärld* 38:95-100.

Malling Olsen, K. 1992. *Danmarks fugle*. DOF.

Nilsson, S. 1858. Skandinavisk Fauna. Fåglarna. Gleerups förlag, Lund.

Nilsson, S. G. 1981. De svenska rovfågelbeståndens storlek. Vår Fågelvärld 40:249-262.

Noréhn, N. 1944. Fjällvråken för första gången häckfågel på Gotland. Fauna och flora 39:247-251.

Olsson, C. & Wiklund J. 1999. Västerbotens fåglar. Umeå.

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

Red. 1883. Fjällvråken. *SJFT* 21:70-73.

Rendahl, H. 1949. *Fågelboken – Sveriges fåglar i ord och bild*. Tidens förlag/Stockholm.

Rudbeck, O. 1971. Olof Rudbecks Fågelbok 1693-1710. Eden bokförlag, Stockholm.

SOF. 1949. Förteckning över Sveriges fåglar. 1:a upplagan. Svensk natur.

SOF. 1951. Förteckning över Sveriges fåglar. 2:a upplagan. Svensk natur.

SOF. 1990. Sveriges fåglar. 2:a upplagan. Stockholm.

Thott, T. 1892. Mitteilungen des Ornithologischen Komitees des Königlichen Schwedischen Akademie der Wissenschaften. Stockholm.

Wallengren, H. D . J. 1849. Foglar i nordöstra Skåne. KVAÖ 6, 1849:307-312.

Wirdheim, A. & Green, M. 2022. Sveriges fåglar 2021. – BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad.

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Hussvalan i Skåne 2023

Hussvalan var ju som bekant *Ansers* fokusart under 2023 och här görs ett försök att sammanfatta de uppgifter som kommit in. Det är ingen trevlig läsning!

Kenneth Bengtsson

Bakgrund

Vi bad alla att lägga in observationer av framför allt häckande hussvalor på Artportalen, inte minst större kolonier. Gensvaret har inte varit överväldigande och några jättestora kolonier har vi inte fått besked om. Men det beror kanske på att det inte finns några sådana i Skåne längre?

Det var alltså ingen egentlig inventering som SkOF uppmanade till i år utan en vädjan om så många uppgifter om häckande par som möjligt. Vad ledde då detta till? Jo, sorgligt få uppgifter från de flesta kommunerna. I Tabell 1 redovisas *antalet rapporter* på Artportalen som gäller säker, trolig eller möjlig häckning och som synes handlar det om väldigt få. Att dra slutsatser efter detta resultat och formen för "inventeringen" är ju vanskligt, men resultatet andas negativism.

Resultat

De största kolonierna, eller uppgifter om antal bon (alla inte nödvändigtvis besatta), är följande. Höör: Ett 30-tal bo vid Flüggers färghandel. Lomma: 59 bon under takutsprång på Industrigatan. Lund: 30 ruvande V. Odarslöv. Vellinge: 53 bon vid ridhuset i Skanör och 26 häckande par på Falsterbo Fågelstation. Det är allt gällande fler än 25 bon! Möjligen kan också uppgiften om "många" som besökte bebodda bon på Mölle hamnkiosk räknas hit.

Några medlemmar har inventerat sina hemområden och här kan nämnas Jan Åke Nilsson som räknade 13 par i Tollarp och

Sven Marling som under frekventa cykelturer i Limhamn hittade totalt åtta troligt aktiva bon. Båda uppgifterna är ju sorgligt fattiga men speglar nog också artens tynande tillvaro i många skånska samhällen. Jag känner själv igen fenomenet från min egen hemort Arlöv – där finns inga häckande par alls numera! Totalt i kommunen (Burlöv) dock ett 20-tal par. Och under mina nästan dagliga färder i Malmö stad med utkanter har jag under hela häckningsperioden bara sett hussvalor på en enda plats. Det hände sig vid Frihamnen där omkring fem

Hussvalan med sitt tydliga kännetecken – den vita övergumpen. Foto: Anders Blomdahl.

Tabell 1. Antal rapporter om säker, trolig eller möjlig häckning av hussvala i de skånska kommunerna 2023 (Artportalen).

	Antal rapporter		Antal rapporter
Bjuv	1	Osby	1
Bromölla	1	Perstorp	0
Burlöv	1	Simrishamn	7
Båstad	5	Sjöbo	1
Eslöv	1	Skurup	12
Helsingborg	7	Staffanstorp	0
Hässleholm	6	Svalöv	11
Höganäs	6	Svedala	2
Hörby	0	Tomelilla	3
Höör	1	Trelleborg	1
Klippan	3	Vellinge	4
Kristianstad	6	Ystad	7
Kävlinge	3	Åstorp	1
Landskrona	2	Ängelholm	4
Lomma	3	Örkelljunga	4
Lund	15	Östra Göinge	0
Malmö	5		

par häckade. Gällande Limhamn ska också nämnas att det sannolikt finns några häckande par på Ön och för Malmös del fanns

det enligt uppgift några par i stadsdelen Gyllins trädgårdar, några i Västra hamnen och ytterligare några vid Klagshamns ridhus. Mattias Olsson rapporterade bra från Svalövs kommun och om jag tolkar uppgifterna rätt så fann han omkring 40 par eller bon, varav cirka tolv i tätorten Svalöv. Det är inte mycket för en så pass stor kommun som Svalöv.

Göingebygdens Biologiska Förening (GBF) gjorde en gedigen insats i Hässleholms kommun. Någon total inventering var givetvis inte möjlig och det fanns få äldre uppgifter att jämföra med. Men bilden som ges i sammanfattningen nedan stämmer bra överens med erfarenheter från många andra platser. Så här sammanfattade Thomas Johnsson för GBF:

- För att man på Artportalen ska hitta större ansamlingar av hussvalor (både

Flüggers färghandel i Höör. Foto: Staffan Åkeby.

Hussvalebonas placering vid Flüggers färghandel i Höör och spillningshögarna på marken nedanför.
Foton: Staffan Åkeby.

häckande och födosökande) får man ofta gå 10–20 år tillbaka i tiden.

- Antalet häckande par vid tidigare kända (och inventerade) lokaler, t ex Hovdala slott, Hörlingegården norr om Finja och torvfabriken vid Store mosse, visar på minskande antal. Vid Hörlingegården vet jag av egen erfarenhet att populationen minskat med hälften sedan början av 2000-talet.
- Talar man med erfarna fågelskådare ger även de en bild av minskande populationer – några exempel: "Uppfattar att denna art antalsmässigt har minskat och är inte så vanlig nu som för 10–20 år sedan. Dock är det så att fåglar har så kallade kärnområden, i dessa områden kanske minskningen inte är så uppenbar som i andra så kallade perifera områden. Utan att ha något vetenskapligt belägg, så uppskattar jag minskningen till 50 % i de perifera områdena" (Johan Nilsson, Vinslöv). "Fram till 1980-talet häckade flera par vid mitt föräldrahem i Gulastorp, men

är sedan dess helt borta – har inga övriga konkreta exempel" (Håkan Winqvist, Hässleholm). "För omkring 30 år sedan häckade ett tiotal par vid Hässleholms lasarett men de är sedan länge borta" (Leif Nordin, Hässleholm).

- Vår GBF-medlem Johan Nilsson har nu i år besökt fem olika gårdar/hus där hussvalan tidigare häckat med ett till 4–5 par; på ingen av dessa platser har, enligt ägarna, under de senaste 4–5 åren arten häckat. Tyvärr är det nog så att arten påtagligt har minskat även under senare år, summerar Johan. Så långt GBF och Hässleholm.

Vi kan alltså inte ge några besked om antalet häckande par i landskapet efter den s.k. inventeringen 2023. Däremot kan vi med tämligen stor säkerhet påstå att det går dåligt för hussvalorna och att bestånden i så gott som hela landskapet är betydligt fattigare än "förr i tiden". Atlasinventeringen 2003–2009 kunde inte påvisa någon nämnvärd minskning gällande geografisk

förekomst gentemot den förra atlasinventeringen 1974–1984 och det är kanske möjligt att hussvalan skulle hittas i nästan alla skånska atlasrutor även idag. Under atlasåren 2003–2009 uppskattades det finnas 9 000 häckande par i Skåne. Men det nämndes också i atlasrapporten att "populationen bedöms dock ha minskat rejält" (*Skånes Fågelatlas, Bengtsson & Green 2013*). Jag är rädd att denna minskning har fortsatt och stöd för denna trista tro är en mening i *Svensk Fågeltaxerings årsrapport* för 2021 och gällande för hela Sverige. Den lyder: "Har på standardrutterna minskat signifikant de senaste tio åren med 5 % per år". Den senaste uppskattningen för hela Sverige är från 2018 och löd på 60 000 häckande par (*Sveriges fåglar 2022, Birdlife Sverige*).

När detta skrivs och läses är hussvalorna i södra Afrika för övervintring och kanske ligger en del av artens problem där, eller under flyttningarna. Jag har inte dykt djupt i frågan om artens leverne i Afrika, men tror mig förstå att ämnet är delvis utforskat. Till skillnad från back- och ladusvalor övernattar t.ex. inte hussvalorna kolonivis i vassar och liknande utan – ja, hur gör de då? En teori tycks vara att de likt tornseglarna sover i högre luftlager. Men här är jag ute på djupt vatten och lämnar åt bättre vetande att korrigera eller fördjupa mina teorier.

Positiva och negativa signaler

Ett problem för hussvalan är att de inte alltid är välkomna att bosätta sig på folks hus och vi har under året fått några sådana exempel. Men vi har också fått rapporter om positiva fall och vi börjar med dem.

Staffan Nilsson berättar t.ex. om sex aktiva bon under taknocken på Veberöds apotek. "Kolonin har varit aktiv under lång tid (>10 år, sannolikt mycket längre) och fastighetsägaren tycks vara välvilligt inställd till svalorna. Han har exempelvis satt upp en bräda ovanför brevlådorna istället

för att riva ner bona". Sånt tycker vi om. Positiv, men också sorgkantad var uppgiften från Sigvard Svensson som berättade följande om en skola i Lund: "På nordsidan av Stora Råby skola har under en följd av år funnits en mindre koloni av hussvalor och skolpersonalen har varit stolta över att vara värddar och t.o.m. satt upp en extra metallhylla en bit ner längs hela nordväggen för att slippa nerskitningen. Jag kollade här 25 maj och då fanns inga svalor och ingen antydning till bobygge, och dagens koll (17 juli) gav samma resultat. Dessvärre vet jag inte om de häckat där de senaste åren, men hussvalor har setts mycket mer frekvent vid närbelägna Råbydammen de åren. 2023 har obsarna varit betydligt färre och oregelbundnare".

En annan positiv uppgift kom från Höör och handlade om en koloni med ett 30-tal bon utanför Flüggers färghandel. Innehavaren av affären gillade svalorna och hade inget emot de små spillninghögarna på marken.

Klart negativ var uppgiften om nedrivna bo på Tobisviks Campingplats på Österlen. Vi känner tyvärr igen attityden – allt för många har en omotiverad rädsla eller avsky mot lätt bortstädade spillningsrester. Mänsklig fåfänga får här gå före biologisk mångfald vilket ändrar i enfald. En annan negativ berättelse, dock utan allvarligt uppsåt, berättades av Suzanne Schlyter. Det handlade om gamla skolan i Södra Rörum, där hussvalor häckade på tegelfasaden till för några år sedan. Då beslöt man att putsa om fasaden och menade att hussvalorna nog skulle komma tillbaka. Men det gjorde de inte, trots många års häckning där och trots insektsrika marker runt omkring. Suzanne nämnde också en positiv sak, nämligen att slottsfrun på Bosjökloster var positiv till sina hussvalor på slottet.

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Rara arter 2023

Som vanligt presenterar vi kortfattat hur det gick för de ovanligare häckfåglarna, de rara arterna, under 2023.

Några arter presenteras av personer som jobbar med arten och de andra texterna har sammanställts av Kenneth Bengtsson, främst utifrån uppgifter på Artportalen.

Svarthalsad dopping och svarthakedopping

Minst fyra par svarthalsade sågs ruvande vid Fulltofta och minst fyra ungar sågs i slutet av juni. Men 1 juli rapporterades noll fåglar och kommentaren berättade att det möjligen var tranorna som tagit ungarna. Därefter finns inga rapporter om arten på platsen. Ett ruvande par sågs även i Näsbyholmssjön, men inget nämns om ungar. Från Örtofta berättas bara om obsar av enstaka individer och från Rönneholms mosse, som haft häckande par under senare år, finns inga fynd i år. Samtliga uppgifter från Artportalen. Summa summarum ett dåligt år för arten i Skåne alltså.

För den svarthakade arten finns inga häckningsrelaterade fynd 2023.

Artportalen

Brun glada

Inte heller i år finns det några observationer med häckningskriterier i Skåne inlagda på Artportalen. Sannolikt häckar det dock ett flertal par i landskapet numera. Arten har ökat ganska snabbt, både under vår, sommar och kanske framför allt under höststräcket. Minst fyra olika fåglar sågs i landskapet i januari och februari och vinterfynd görs numera årligen. Fram till 23 oktober hade otroliga 176 ex sträckt ut via Falsterbo under hösten. Tidigare årsrekord där var 102 ex.

Mattias Ullman

Havsörn

I år har några nya revir och några nya alternativbon i befintliga revir hittats. Ökningen av antal nya revir och alternativbon till befintliga revir uppskattas vara hög och med råge överstiga det som årligen hittas. Att leta efter nya bon och revir är tidskrävande och det finns inte resurser till att göra en heltäckande inventering av havsörnsbeståndet i Skåne. Kanske finns det dubbelt så många revir idag som vi känner till. 50 av de 62 kända reviren i Skåne konstaterats vara aktiva i år. Av dem lyckades 34 med sina häckningar och det blev minst 60 ungar. 47 ungar ringmärktes.

David Folkesson

Kungsörn

I år påbörjade sex par häckningsförsök vilket är ett par mindre än förra säsongen. Om minskningen är tillfällig eller bestående återstår att se kommande år. Av de sex paren lyckades endast två med sina häckningar och fick ut var sin unge på vingar. Båda ungarna blev ringmärkta med dubbla uppsättningar ringar och dessutom för sågs de med GPS-sändare. Projektet med GPS-sändare är ett samarbete mellan tyska Max Planck Institute for Animal Behaviour och Skånes Ornitologiska Förening.

Ytterligare tre par av de sex påbörjade ruvning. Ett par avbröt ruvningen oförklarligt. En ruvning avbröts på grund av

En av årets två kungsörnsungar försedd med GPS-sändare. Foto: Thomas Thusholt.

skogsarbete under olämplig tid. Ett par där hanen och honan numera är 30 resp. 31 år gamla ruvade två ägg tiden ut utan att äggen kläcktes.

Paret i Fyledalen med den 36 år gamla honan X2491 byggde denna säsong ett nytt bo och bäddade i ytterligare två bon. Men i år lades inget ägg trots att det såg ut som att försök gjordes. Detta ser vi som ytterligare ett tecken på parets höga ålder.

David Folkesson

Pilgrimsfalk

Fortfarande är det nordvästra Skåne som är det mest framgångsrika området. I övriga Skåne hittades endast en säker häckning. I flera fall har det påbörjats häckning som av någon anledning misslyckats, förmodligen är det predatorer eller fågelinfluensan, som åtminstone konstaterats i två fall. Falk eller falkar har setts på tolv

lokaler, varav endast fyra har producerat ägg och ungar.

På två lokaler fanns vardera två ungar varav tre blev flygga, på en lokal fanns tre ungar och på den fjärde tre eller fyra ungar vilka hittades i ett sent skede när de flög runt vid häckplatsen. Detta betyder 10–11 ungar 2023, varav sex har ringmärkts.

Det går alltså ganska knackigt för pilgrimsfalkarna i Skåne, vilket också är fallet i Halland och Danmark, vi får hoppas på ett något bättre resultat under kommande år.

Alf Petersson

Styltlöpare

Det blev inget nytt häckningsförsök i Skåne. Men en individ besökte Örtofta under perioden 20–26 april. Fler fynd gjordes inte i Skåne 2023.

Artportalen

Rödspov

Det går fortsatt mycket dåligt för de skånska rödspovarna. För andra året i rad har inga flygga ungar kunnat konstateras. I området Nedre Helgeån i Vattenriket genomfördes ingen riktad inventering under 2023 utan bedömningen baseras på spontanrapportering på Artportalen. På Håslövs ängar sågs som mest sju ex (3 par + 1 ex) 22 maj. På Isternäset fanns som mest nio ex 2 april. I vanlig ordning verkade rödspovarna förflytta sig en del mellan Håslövs ängar och Isternäset. Enstaka ströfynd gjordes under våren vid Pulken och Trolle-Ljungby mosse.

På Håslövs ängar noterades ett "bobygande" par 3 maj. Några fortsatta häckningsaktiviteter finns inte rapporterade varför man kan utgå från att den påbörjade häckningen inte fullföljdes. På Isternäset finns inga rapporter som tyder på häckning utöver spelande och parvist uppträdande fåglar. Slutsatsen blir att sannolikt inga fåglar genomfört häckning på Vattenrikets strandängar under 2023. Rödspovarna lämnade området tidigt och sista observationen utgörs av tre ex på Isternäset 29 juni. Vi vet inte anledningen till de uteblivna häckningarna. Kanske kan orsaken vara den ihållande torkan under maj-juni?

Övriga Skåne: Under april-maj gjordes tillfälliga fynd av enstaka rastande fåglar på några lokaler i södra och västra Skåne, men det finns inga indikationer om häckning.

Hans Cronert

Sydlig kärrsnäppa

Kring Foteviken fanns i år minst sju spelande hanar, men sannolikt bara 1-2 honor. Inga ungar sågs och det är inte heller troligt att några kom till världen. Även i år var predationen relativt hög och det har generellt gått dåligt även för de andra

strandängshäckande vadarna i området under de senaste 3-4 åren.

Mattias Ullman

Svarttärna

I nordöstra Skåne gjorde cirka fem par inledningsvis häckförsök på Viby ängar. De översvämmade ängarna torkade dock fort ut och fåglarna misslyckades. Därefter skedde en etablering på plattformar i Hercules dammar. Totalt fick elva par ut 9-10 flygga ungar.

I Klosterviken i sydvästra Skåne häckade tolv par på plattformar och de fick ut cirka tio flygga ungar. Det ska nämnas att juvenila fåglar sedda i Krankesjön under den tidiga delen av häckningssäsongen sannolikt kommer från Klosterviken. Några häckningar i Krankesjön förekom inte 2023. Totalt blev resultatet alltså 23 par med 19-20 flygga ungar.

Patrik Olofsson

Berguv

Under 2023 registrerades bara 13 revir, vilket är två mindre än 2022 och en minskning med 46 % i jämförelse med 2020, där vi konstaterade 24 revir. Många traditionella revir är i nuläget obesatta (inklusive Hardeberga) och nedgången reflekterar en faktisk minskning i populationen och beror inte på t.ex. minskad inventering.

I (minst) åtta revir påbörjades häckning i 2023, men bara fyra var framgångsrika med totalt sex ungar som alla blev ringmärkta (2022 blev det minst 16 ungar). En av ungarna som ringmärktes i våras hittades död i augusti.

Hanen från det under de senaste fyra åren mest framgångsrika paret dog under vintern på en elstolpe. Han var ringmärkt som bounce och var nästan tio år gammal när han dog. Hans hona blev alltså ensam i reviret. I ett annat revir dog en omärkt hane i början av mars. Denna skickades för

analys, men dödsorsaken är fortfarande okänd. En berguvsunge som föddes på Skånes Djurpark och som släpptes i september 2020 hittades nyligen död i Nässjö i mars 2023, över 200 km från platsen där den släpptes!

Sju berguvsungar, födda i Skånes Djurpark och i Nordens Ark, släpptes fria i Skåne.

Arne Hegemann

Lappuggla

Inga observationer av misstänkta häckningar har rapporterats, men under 2023 har lappugglor setts på elva lokaler i åtta olika kommuner. Spridningen i landskapet var stor och obsarna gjordes i januari (3), mars-april (6), maj (1) och augusti (1).

Oskar Löfgren

Biätare

För andra året i rad häckade biätare i Skåne, denna gång i Maglarps sandtag utanför Trelleborg. Häckningen skedde i en brant med en mycket aktiv backsvalekoloni med cirka 250 bohål.

Under kvällen lördagen 17 juni kom ett larm på Bird Alarm om att det fanns biätare i naturreservatet Maglarps sandtag. Bifogat till larmet fanns en bild som visade en biätare utanför ett förmodat bohål. Larmet togs bort med hänsyn till eventuell häckning i området. Detta hjälpte inte utan informationen spreds som en löpeld på sociala medier. Dagen efter var redan flera skådare på plats och biätarna visade upp sig fint från toppen av två björkar inne på skjutbaneområdet. Efter några dagar konstaterades att biätarna flög in och ut i just det bohål som visades på bild i ursprungslarmet. Förmodligen var det ett gammalt hål som nyttjats av backsvalar tidigare år. Informationen om bohålet spreds och skådare och fågelfotografer samlades utanför naturreservatets stängsel. Avståndet till

Adult biätare i Maglarp med byte.

Foto: Helen von Holten.

bohålet var då cirka 50 meter. Då föddes tanken om att be Trelleborgs kommun om hjälp med att utöka gränsen för beträd- nadsförbudet som råder för själva grus- groppen under sommarmånaderna. Kontakt togs med kommunekologen som dock ställ- de sig helt kallsinnig till denna begäran.

Kommande veckor vallfärdade skådare och fotografer till området för att få en skymt av individerna och eventuella ungar. Någon gång under juli månads andra hälft hördes, enligt uppgift, en eller flera ungar från boet. Detta visade sig stämma och ef- ter ytterligare några veckor visade sig två ungar i boöppningen. Vid denna tid härja- de stormen Hans och en förälder försvann under den perioden. Därefter matade den ensamma föräldern själv ungarna tills de lämnade boet 16 och 17 augusti. Vid ett be- sök 18 augusti sågs bara en förälder. Den 21 augusti kl. 12.25 sågs denna ta mycket hög höjd och snabbt dra iväg i sydväst- lig riktning. Samma fågel (identifierad via foto) sågs vid Nabben dagen efter.

Båda föräldrarna vid bohålet i Maglarps grustag. Foto: Helen von Holten.

Det är inte känt hur det gick för ungarna efter att de lämnat boet, men att en förälder dog under stormen Hans är mycket troligt. Det fanns en nitisk sparvhök i området, som senare försökte ta den ensamma föräldern flera gånger, men som tur var lyckades den inte.

Lars Sundlöf & Helen von Holten

Vitstjärnig blåhake

Häckningar rapporterades från ett par lokaler i nordväst, men det är oklart hur många par det handlar om. Dessutom bör två par ha häckat vid Löddesnäs och ett vid Nöbbelövs mosse i Lund.

Artportalen

Hök-, flod- och vassångare

Ett fynd av höksångare gjordes i Simrislund 23 maj. Det är det enda validerade fyndet på Artportalen under häckningstid 2023.

Vassångare rapporterades från fyra lokaler. En från Löddesnäs 30 april, en långstannare i västra delen av Krankesjön 12 maj till åtminstone 29 juni, en vid Sten-

bron i Forestad (Klippan) 4 juni och en vid Glivapa mosse i Simrishamns kommun 5–6 juni.

Flodsångare är noterad på fem lokaler varav en vid Hultserödsbron, Billinge, Eslöv sågs 28 maj till 6 juni och en vid Tutaremossen utanför Svedala som noterades 7–20 juni.

Artportalen

Trastsångare

Stationära fåglar sågs vid Almentornet 11 maj–17 juni, Löddesnäs 27–30 maj, Östra Grevie 1–12 juni, Vittsjö 6–28 juni och vid Arlövsgården i Burlöv under en längre period slutet av maj till början av juni. Kortvariga besök gjordes i Lomma, Nöbbelövs mosse i Lund, Farhultsviken, Åskebäskan vid Vomb, Herculesdammarna och vid Åspet i Åhus.

Artportalen

Trädgårdsträdskrypare

Antalet inrapporterade observationer av trädgårdsträdskrypare i Artportalen ökade från 322 i fjol till 834 (15 oktober) i år.

Trots det är antalet individer som rapporterna avser i stort sett oförändrat – nämligen ett 60-tal. Antalet rapporterade säkerställda häckningar är också oförändrat och stannade vid fem par i år. Totalt har nu 29 häckningar konstaterats sedan arten sågs första gången i Sverige 1983 – alla i Skåne.

Årets fyndplatser fördelade sig enligt följande: Helsingborgsområdet 24, övriga Nordvästskåne sju, övriga Skåne 16. Dessutom rapporteras två adulta fåglar från Västervikstrakten i Småland, som om det blir godkänt, blir det första fyndet utanför Skåne sedan 2019.

En liten uppmaning inför nästa år: Försök följa upp arten under häckningstid. Det finns säkert ett ganska stort mörkertal av häckningar.

Gustaf Persson

Pungmes

I sydvästra Skåne observerades under häckningstid sammanlagt sex hanar och tre honor. Endast två häckningsförsök konstaterades där ett lyckades med sex flygga ungar som resultat. Ett annat par lade en äggkull som övergavs innan ruvning och varken hanen eller honan i detta par sågs därefter. Eftersom några individer sågs mer eller mindre tillfälligt kan ytterligare häckningsförsök ha inletts på någon okänd lokal. Men den enda observation som antyder någon ytterligare lyckad häckning i området gäller en omärkt ungfågel i Nöbbelövs mosse 22–26 juli (Michael Tobler m.fl.).

I nordöstra Skåne sågs bara två säkert identifierade individer, båda hanar, och ingen inledd häckning är känd. Den ene hanen sågs bara kortvarigt (Hans Cronert) men visade sig vara en individmärkt fågel född i området 2022. Den andre hanen bar däremot en fransk ring.

Under större delen av september uppehöll sig en mycket svårobserverad grupp om minst tre omärkta ungfåglar i Löddes-

näs men ingen av dessa kunde fångas. Däremot kunde en omärkt hona ringmärkas samtidigt som en av ungarna från årets häckning kontrollerades. Den färgmärkte fadern till denna kull observerades också.

Inga pungmesar fångades eller kontrollerades i Flommenvassarna under hösten, vilket ytterligare förstärker intrycket av en mager häckningssäsong. Däremot noterades fyra pungmesar på utsträck vid Nabben under hösten och 7 oktober kunde en tillfälligt rastande individ fotograferas (Tommy Holmgren). Det visade sig vara ytterligare en individmärkt unge från häckningen i nordöstra Skåne 2022.

Sammanfattningsvis noteras alltså en fortsatt tillbakagång jämfört med de senaste magra säsongerna. Beståndet är nu nere på en nivå motsvarande den på 1970-talet.

Eftersom situationen är så prekär hoppas vi på förståelse för att observationer kring häckningar fortsatt döljs i Artportalen.

*Mats Johannesson, Olof Persson
& Peter Öhrström*

Kornsparv

Arten har inte inventerats i år och därför är det osäkert hur många par som har häckat. Spridningen i landskapet verkar dock fortgå och häckningar har, utöver i kärnområdet, konstaterats vid Löddeborg/Salviken, Rinkaby och sannolikt också vid Boste nära Trelleborg. Den största rapporterade ansamlingen var 45 ex vid Hillshög, Mälarhusen 3 mars.

Kornsparven verkar också ha etablerat sig bra på Öland och om uppgifterna tolkats rätt så har häckande eller troligt häckande fåglar setts på fem lokaler. Som mest har det rapporterats 18 individer i en flock 25 augusti. Den enda övriga observationen i Sverige är en insträckande kornsparv vid Gotska Sandön 1 maj.

Artportalen

Ögonblicken

För den oinvigde verkar fåglarna finnas där
just för att skådaren slagit följe med gruppen. – Hemligheten? Vår blick!
Samma blick som vägleder snickaren, revisorn, läkaren
och andra inom deras områden.
Hitta mönster, se avvikelser, möjligheter, lösningar.

Ulrik Alm

"Var, var...!?" Nybörjaren vänder sig över axeln. Uppfordrande, frågande ögonkast. Guide – hjälp mig, vägled min blick! Snabbt! Ögonblickligen!

Vilket stimulerande uppdrag att vara exkursionsledare och ögontjänare. – "Där, där...!" Följ min sträckta arm, tolka mina försök att beskriva virrvarret av kvishtar, vasstrån, stenar, klippor. "Nej, nej ... inte den grenen." "Ser du den?" "Fortsätt snett åt höger." "Ja, ja, ja – NU!" Tack! Vårt intresse innehåller ständiga och smått unika övningar i samsyn. Snacka om inlevelse. Smått fantastiskt, detta vi gör gång på gång när vi skådar i grupp. Vi försöker kliva bakom ögonen på någon annan och utifrån dennes kommentarer gör vi oss en bild – ja just det, en egen inre bild av vad andras ögon just då ser. Ett magnifikt samspel, hjärnor i kontaktfas, som jag fascinerat lyssnar till gång efter gång. Blicken ska bli till ord, orden ska bli till blick. En lotsning för att hamna på samma våglängd, gemensamt fokus. Att hjälpa någon att se – i en tid när så många efterfrågar hjälp att synas. Gång på gång tränas vi i uthållig uppmärksamhet. En "konst", bristvara idag, till pedagogers och andra samhällsbyggares förtvivlan.

Oj vad jag har flackat med blicken i främmande miljöer. Jag hör, märker att något är där, men mina ögon fäster inte. Jag panorerar fram och tillbaka som en pingisdomare. Högt, lågt, nära stammen, ute på en gren?

Så frustrerande! Mina personliga tillkortakommanden spelar självfallet in, nu när vi har otroligt skickliga globalskådare inom våra egna led i landet.

I fågelmarker världen över imponeras vi – många gånger med rätta – över lokala guiders förmåga att hitta fåglarna. Men dom har sina (yrkes-)trick för att imponera. Morgondiset rinner ner från Himalayas sluttningar, parakiter tjattrar vid parkeringsplatsen när vi drar iväg på exkursion i vår gröna lilla Marutijeeep i nationalparken Corbett i norra Indien. Ett magnifikt träd växer invid flodpassagen. Vår guide kör förbi, men bromsar strax hastigt in. – "Wait a moment!". Han backar, höjer högerarmen, vinklar huvudet uppåt – och nu får vi syn på uven som sitter en bra bit upp i trädet, halvt dold bakom ett grönt draperi. – Wow! Hur kunde han få syn på den? Fantastiskt! Med en sådan guide har dagen börjat bra. Min reseledare Kjelle B – med 50 års resande i Indien på sitt CV – och jag, vi ler och utväxlar blickar. – Snyggt guidejobb med inrepeterad spontanitet. Ibland behöver man inte se – aning och erfarenhet räcker långt.

I mitt eget guidande tillämpar jag ibland "gärdsmygstestet". Man fattar posto lite snett bakom sin grupp och ropar "Gärdsmyg!". De som sänker blicken har varit med förr, de som börjar spana upp i lövverket behöver mer vägledning. I fågelhjärnan – alltså i delar av din, min och alla

"I mitt eget guidande tillämpar jag ofta gärdsmygtestet". Foto: Brita Berbig.

skådares hjärnor – utvecklas med tiden en imponerande uppsättning mönster och mallar. Innan denna referenssamling är på plats är det svårare att tolka synintrycken. Man ser, men ändå inte. Scenen; ett luckigt ormbunksbestånd på Sulawesi, en av Indonesiens sjuttontusen öar. Vi har pausat, hängt av oss ryggsäckar och kameror, tar en slurk vatten. Ett härligt besked kommer – en av guiderna har hittat ett par "Satanic Nightjar" (Djävulsnattskärre) på dagplats på backen. Vi ropas fram en och en. – "There, there, can't you see? There...!" Guiden pekar, beskriver, letar metaforer, börjar om med andra ord, nästan bönar och ber. Men – det vill sig inte för vår första

medresenär. Journalisten från norrländska staden har säkert blick för nyheter, men nu vickar huvudet fram och tillbaka i virrigt nickande sökande. Stavar och tappar har tappat bort sig i en brun linsgröt, en mosaik utan mönster. Ett drygt längdhopp bort ligger två nattskärre, tätt tillsammans, bland skuggspel, småpinnar, dansande små ljuspelare, multnande och skruvade små löv. – Puh, medresenärens försök drar ut på tiden. Ögonblicken blir för långa. Bara dom inte lyfter. "There!" Med ökad skärpa. Nää, orden hjälper inte, det blir till att backa från det osedda. Så kallas vi övriga fram i tur och ordning. – "Yes, I see". Guiden känner sig lättad när blicken fäster

"... ser ut som en mörk, brunspräcklig, bullig ko-bлага..." – Satanic Nightjar, Sulawesi, Indonesien.
Foto: Ulrik Alm.

direkt. "Fågelhjärnan" plockar snabbt fram mallen – nattskärra på backen.

När alla andra fått sina "sataniska" foton, gör förstareshären ett nytt försök. Vi försöker hjälpa blicken; skärrorna ser ut som en mörk, brunspräcklig, bullig ko-bлага, försök hitta de små näbbarna, de bryter mönstret, kolla här i fågelboken först, se på bilden. Men nix... Beträktarens synpunkter samlar sig aldrig till en bild. Om nu vederbörande varit kryssare hade det varit tidernas antiklimax. – Är det OK enligt reglerna att ha sett, men inte iakttagit?

I dina hemmamarker är du suverän på att fästa blicken, att hitta fåglarna. Guiden från Corbett eller Sulawesi hade varit chanslös. Du har rätt, biotop- och årstidsanpassad uppsättning för vår del av världen. Nybörjaren, det är min erfarenhet, tittar efter fåglar. Vi, mer vana, skådar fåglar. Fjärrblicken behöver övas upp. Vadarna

långt ut på reveln, vråken som skruvar över skogskantens molntussar en halv kilometer bort. Våra duktiga havsfågelskådare är fjärrblickens mästare. Från Kullaberg, Kattvik eller Hovs hallar spanas det över vitskummande vidder långt bort mot den flyende jordranden. En otrolig syntest. Ögonblick mätt med distansminuter. Du som är ny som fågelskådare, misströsta inte, din nya blick är på väg. Din tid som irrlande kringflackare är snart över. Kodknäckandet är nära. Efter några år med regelbundet skådande fångar din blick snabbt och stadigt allt fler fåglar och tillfällena när intressanta obsar är på väg. Ett synsätt som kommer nästan omärkligt, men alltid lika förunderligt att lägga märke till hos nya medvandrare. Kanske får du rent av Argusögon – blir en klarsynt person, en uppmärksam bevakare. För sådan var han, Argos i den grekiska mytologin,

"Våra duktiga havsfågelskådare är fjärrblickens mästare". Grålira, Hovs hallar. Foto: Mikael Arinder.

en jätte med hundra ögon, av vilka aldrig fler än hälften sov åt gången. Argos hade främst uppdrag som "svartsjukebevakare" och döddes så småningom av Hermes på uppdrag av Zeus. Alla Argos ögon hamnade så småningom på påfågeln stjärtfjädrar. – Tro't om du vill!

Våra ögon är fantastiska gluggar, porten till både insikter och utsikter. Man kan vara blåögd, något kan vara nära ögat, vitögat ser faran, kanske anad i getögat. Den dömande blicken fordrar en alldeles speciell omtanke och reflektion. I den stora världens juridik är Fru Justitia, romarnas gudinna, avbildad med förbundna ögon, balansvåg i ena handen och ett svärd i den andra. Symboler för allas likhet inför lagen, vägd rättvisa mellan för och emot, svärdet som maktens symbol. Goda och kunniga medlemmar i våra raritetskommittéer, en synnerligen perifer del av den

dömande blickens institutioner, får – efter jag förstått – ibland utstå sura reaktioner efter underkända observationer. Självt har jag aldrig haft ärende uppe till behandling. – Jo, förresten; en tidig oktoberobs av nattskärren blev underkänd. Med intresse mottog jag "domen" och adresserade ett svar rubricerat; "Kära Skånes rapportkommitté! Bedömningen accepteras utan knot..." Kändes bara bra! Med stigande ålder märker jag ett allt större behov av och alltmer användning av "tredje ögat" – de två att se med och ett att överse med.

Ulrik Alm
alm.ulrik@telia.com

Gotlandsfåglar

– En fågelfotografs personliga berättelse

Jörgen Lindqvist

Eddy.se 2023

Hårda pärmar, 191 sidor

Naturbutiken 299 kr

Gotland är en säregen bit av vårt land med sina vita kalkklippor, långa sandstränder, fågelberg, betade strandängar, raukar, klapperstensstränder, agmyrar, grunda laguner, strandängsmader, sina ängen, sin åldrade lövskog, och sin magra och knotiga tallskog. Ön har ett fantastiskt fågelliv. När jag fick boken med titeln *Gotlandsfåglar* i min hand så hade jag förväntat mig en genomgång av Gotlands natur och de fågelarter som är typiska för respektive habitat. Men boken är opretentiös i detta avseende, och i stället en jättefin bilderbok fylld med fågelfotografen Jörgen Lindqvists bästa fågelbilder från Gotland - en fågelfotografs personliga berättelse.

Fotoböcker är ofta coffee table-böcker med mättade färger på bilderna tryckta på högglasigt papper. Men i motsats till detta är *Gotlandsfåglar* en ganska nätt bok tryckt på halvmattat papper och med milda färger i trycket. Låg-mäldheten går också igen i Lindqvists texter som ackompanjerar bilderna. I några få meningar för varje bild beskriver han hur han agerat för att ta respektive bild, ibland med tillägg av några ord om artens förekomst. Ungefär som många fågelfotografer skriver när de delar sina bilder på Facebook. Baksidestexten utlovar inblickar i konsten att fotografera fåglar. Förvisso får läsaren ta del i Lindqvists vedermödor bakom bilderna. Och på några sidor ges korta tips om hur man ålar sig fram till fotoavstånd, gömslefotografering och vilken kamerautrustning som Lindqvist använder. Men konsten att fotografera fåglar lär man bättre från andra böcker. Boken har i stället sin storhet i de njutbara fågelbilderna.

Bokens bilder är grupperade i sex kapitel: Vadarfåglar, Rovfåglar, Tärnor, Andfåglar, Några övriga fåglar, samt Fågelbad. Det är jättefina fågelbilder av hög kvalitet, välredigerade och ofta mycket välkomponerade. Däremot är det tunnssått med miljöbilder. Vadarbilderna är ge-

nomgående fotograferade från markperspektiv. Detta är inte bara snyggt och skapar en dekorativ, utsuddad bakgrund. Det låga markperspektivet ger dessutom fåglarna personlighet. Jag tycker att de bilder där det händer saker är de bästa i boken. Bilder av en näringssökande kustsnäppeflock, av några kacklande vitkindade gäss, av en flock prutgäss med oroligt hav i bakgrunden, av landande storspövar samt av flaxande spövsnäppor. Jag njuter också av ett fint porträtt av en enkelbeckasin i daggvått gräs, en close-up av sjungande höksångare, en grupp brushanar som speglar sig i vattnet, några magiska bilder av ägretthäger samt ett par gapande fisktärnor som värjer sig mot en rival. I motsats till dessa stilrena artbilder är den decembergrå bilden av en flock ejdrar och en alförrädare på ett stormigt också mycket fin.

Texten får glöd i de avsnitt där Lindqvist väver in minnen av sin pappa Eric som var fågel-skådare. Författaren fick sitt fågelintresse från honom. Anekdoter från uppväxten illustreras med tidningsklipp där pappan skrivit i Gotlandstidningarna om ovanliga fågelfynd. Det

berättas också om Erik Rosenbergs besök i familjens trädgård för att titta på halsbandsflugsnappare, och om Nils Linnmans bildvisning i Havdhems bygdegård.

Det är en smula oväntat att en bok om Gotlandsfåglar helt saknar bilder på sillgrissla och tordmule från Karlsöarnas fågelberg. Den låga andelen foton av tättingar är också slående. Lindqvists fokus ligger i stället framförallt på vadare, men även på änder och rovfåglar. Det

är av dessa artgrupper han har flest och bäst bilder. Det är därför logiskt att bokens framsida pryds av ett porträtt av en brushane. Att det är en brun och beige ungfågel snarare än en spektakulär hane i häckdräkt är helt i linje med bokens lågmäldhet.

Köp boken i julklapp till någon som älskar vackra fågelbilder!

MIKAEL ARINDER

Kräftsignaler

Lars Gunnar Erlandsson
Carlssons bokförlag 2022
Inbunden, 173 sidor
Adlibris 299 kr

För många svenskar är kräftfisket och kräftskivan heliga ritualer som är djupt rotade i det svenska samhället. Boken *Kräftsignaler* av Lars Gunnar Erlandsson ger alla kun-

skapstörstande kräftfantaster en mängd fakta, historiska bakgrunder och roliga anekdoter. Lars Gunnar Erlandsson är före detta journalist, utrikeskorrespondent och utrikesreporter vilket märks i hans texter. Det är rappt skrivet på ett lättläst och enkelt sätt även om mängden fakta ibland är stor.

Kräftsignaler är en faktsäckad bok med ett fåtal illustrationer. Här finns kapitel som till exempel "På väg till svenska bord" (om kräftan i matkulturen), "Så lever kräftorna" (om kräftans liv och fortplantning), "Signal-kräftan flögs till Sverige" och "Kräftskivor i ut- och inland" (om diplomati, politik och kräftor på matbordet). Trots mängden fakta och information är det lättläst och personligt skrivet. En hel del naturböcker blir ofta alltför lättsamma med lite text och mycket fotografier vilket gör att man som läsare snabbt läser igenom boken och känner att den kanske inte riktigt gav någon tyngd i läsningen. Här är det tvärtom, *Kräftsignaler* är en rejäl populärvetenskaplig bok där de flesta läsare bör kunna hitta nya och intressanta fakta om kräftornas liv och kulturhistoria.

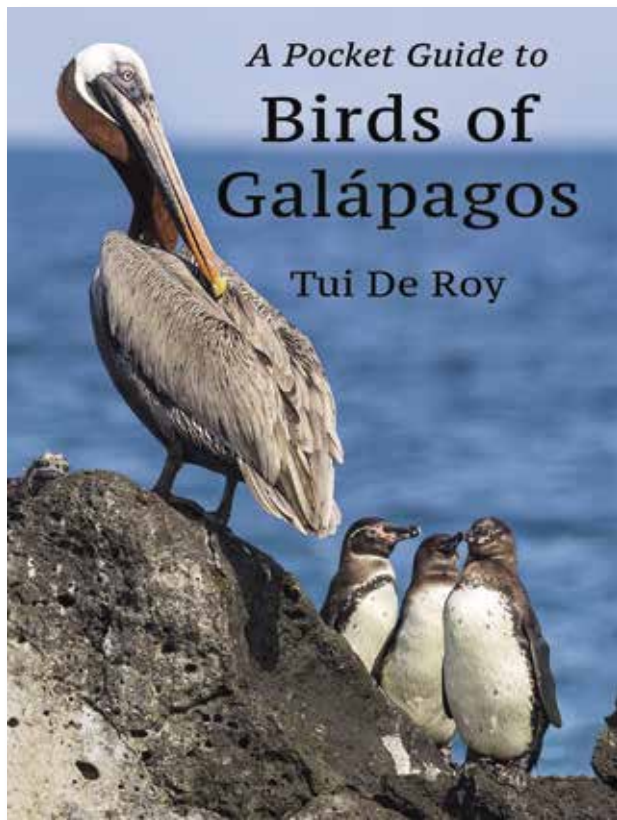
PETER ELFMAN

A Pocket Guide to Birds of Galapagos

Tui De Roy (text och foto)
Princeton University Press, Oxford
Häftad, 136 sidor
Naturbutiken 209 kr

Ända sedan mina yngre pojkår har jag längtat efter att få besöka de mytomspunna Galapagosöarna! De är belägna i Stilla Havet, precis under ekvatorn och 1000 km utanför västkusten på Ecuador. Jag slukade de få böcker som fanns på den tiden och den absoluta fixstjärnan blev så småningom Sven Gillsäter. Den mannen blev så fascinerad av öarna att han besökte dem ett trettiotal gånger med start 1965! Det resulterade så småningom i den klassiska coffee table-boken *Urtid i Nutid* som helt handlar om natur och djur på Galapagos och den kom ut 1986.

Ögruppen har fått sitt namn efter de berömda jättesköldpaddorna som finns på flera av öarna. Det äldsta dokumenterade namnet var *Insulae de los Galopegos*, "Sköldpaddöarna", på en karta från 1570. Öarna kom att fungera som bunkerhamn och källa för färskmatt för såväl valfångare som sjörövare som härjade i dessa farvatten. Än i dag lär det finnas kistor med guld som är djupt nedgrävda i sanden i någon av de många naturliga hamnarna som öarna vimlar av!

Världsvid berömmelse kom Galapagos att få efter att den engelske zoologen Charles Darwin besökte öarna 1835 under sin 5-åriga världsomsegling med skeppet *HMS Beagle* (ja, hon blev döpt efter en brittisk hundras!). Efter hemkomsten publicerade han 1839 sin dagbok från resan; *The Voyage of the Beagle*, och därmed var både hans och öarnas succé gjord!

Darwins resa med *HMS Beagle* tog honom som sagt jorden runt. Redan under resan började han att fundera över hur erterna utvecklats ur varandra. Han förde noggranna anteckningar om sina observationer och han började under resan att göra sina teoretiska spekulationer, trots att han tidvis led svårt av sjösjuka! Galapagosöarna kom att göra ett särskilt stort intryck på honom. Han samlade in härmfåglar (*mockingbirds*) på varje ö som man besökte. Härmfåglarna på Galapagos är nära besläktade med härmfåglarna på fastlandet, men de skilde sig något i utseende från dessa och dessutom skilde de sig från ö till ö! Dessutom fann Darwin att små variationer i formen på jättesköldpaddornas skal visade från vilken ö de kom ifrån. Dock samlade Darwin inte in sköldpaddsskalen, inte ens efter det att han hade ätit sköldpadda som tagits ombord på *HMS Beagle* som färskmatt!

Däremot gjorde inte de numera så berömda Darwinfinkarna samma starka intryck på den gode Charles, enligt hans egna anteckningar och senare publiceringar. Åtskilliga år efter hemkomsten

från resan, först år 1859, publicerade Darwin sin fantastiska bok *Om arternas uppkomst*. Den var till stor del baserad på hans egna iakttagelser under resan med *HMS Beagle* och boken kom att totalt revolutionera den vetenskapliga världens syn på arternas uppkomst.

Det är först nu i mogen ålder som jag fått möjlighet att besöka Galapagos, mina drömmars mål. Alla gruppresor som ska gå till Galapagos lägger först ett antal dagar på besök i Quito, huvudstaden i Ecuador. Det visade sig vara helt omöjligt att hitta en resa utan denna utvikning, så när AviFauna erbjöd en resa till öarna, inklusive rundtur i Quito och då med två dagar uppe i Anderna, så slog jag till. Beväpnad med den allra senaste fälthandboken anträdde jag så min drömmresa. Och det blev en formidabel fullträff; ingenting av mina förväntningar kom på skam.

Lagom till det att jag återkom hem till fosterlandet kom det ut ytterligare några goda fälthandböcker om öarna. En sticker ut lite extra, både i format, layout och inte minst till sitt innehåll. Det är boken *A Pocket Guide to Birds of Galápagos* av Tui De Roy. Författaren är en välrenommerad fågel- och naturfotograf, hon föddes 1953 i Belgien men har bott på Galapagosöarna sedan hon var två år. Hon har producerat mer än 20 böcker, bland annat en artgruppsmonografi om pingviner, och hela 13 av hennes böcker handlar om just Galapagosöarna.

Den här fälthandboken är en pocketguide i ordets verkliga betydelse. Den har ett ovanligt litet format; bara 12 x 16 cm, och är inte mer än 1 cm tjock, nätt och behändig och med mjuka pärmsidor, alltså lätt att ha med sig i en byxficka.

Boken börjar med ett par sidor med introducerande avsnitt med pedagogiska kartor som belyser Galapagos strategiska placering i världshavet med hänsyn till havsdjup och strömmar. På de följande 136 sidorna är det mycket mer bilder än text, oftast 4, ibland 5–6 bilder på varje sida och därtill en utbredningskarta för varje fågelart. Detta är en viktig detalj, för många arter förekommer bara på någon eller några av öarna. Allt detta sammantaget ger verkligen inte mycket utrymme för några mer omfattande texter på de små sidorna. Det har förlaget försökt att kompensera genom att texterna är satta i en mycket liten stil, något som kräver både gott ljus och god syn!

Boken presenterar en fågelart per sida. De mer karismatiska arterna får ett helt uppslag vardera och tillfälliga besökare som till exempel vadare får samsas med tre arter per sida i slutet av boken. Det framgår direkt under varje fågelarts namn om det är en endemisk art eller kanske ras. Det är massor med rysligt små bilder och ofta finns det korta faktakommentarer i texten här och var vid dessa bilder, och den texten är satt i en ännu mindre stilstorlek, s.k. petit! I dessa minimala texter döljer det sig rikligt med guldkorn om respektive arts fältkännetecken och beteende.

Dessvärre är bilderna inte av allra högsta klass rent tekniskt sett. Man kan nog med visst fog anta att originalbilderna är bra, eftersom det handlar om en driven och mycket erfaren fågel fotograf. Men förlaget har tydligen haft ambitionen att göra en liten och nätt fälthandbok och därmed helt misslyckats med att förvalta den goda och säljande resurs som fina fågelbilder kan vara.

De Roy gör en rejäl och ambitiös genomgång och översikt av de numera 17(!) olika Darwinfinkarna på hela 29 av bokens 136 sidor! Den fälthandbok som jag hade till hands på min resa för två år sedan hanterade "bara" 13 arter och redan det var mycket nog! Beteckningen "darwinfinkar" blev allmänt känd 1947 genom utgivningen av boken *Darwin's Finches* av David Lack och uttrycket hänger envist med, trots att fåglarna faktiskt är tangaror, vilket också de svenska artnamnen tydligt visar.

Med modern dna-teknik har flera tidigare goda arter splittats, beroende på vilka öar de har sin utbredning. Ett exempel är den insektsätande *Warbler Finch* (drilltangara) som nu har delats upp i *Green* respektive *Grey Warbler Finch* där arterna bebor olika öar och utan överlappning. Och här finns det utrymme för ytterligare framtida spittning, eftersom det på några av öarna finns olika raser!

Här får vi genom modern teknik ta del av vår tids fortsättning på den artbildning som Charles Darwin noterade när han för 188 år sedan häpen trampade runt på Galapagosöarnas stränder under en stekande sol mitt på ekvatorn.

STAFFAN ÅKEBY

Finjasjön

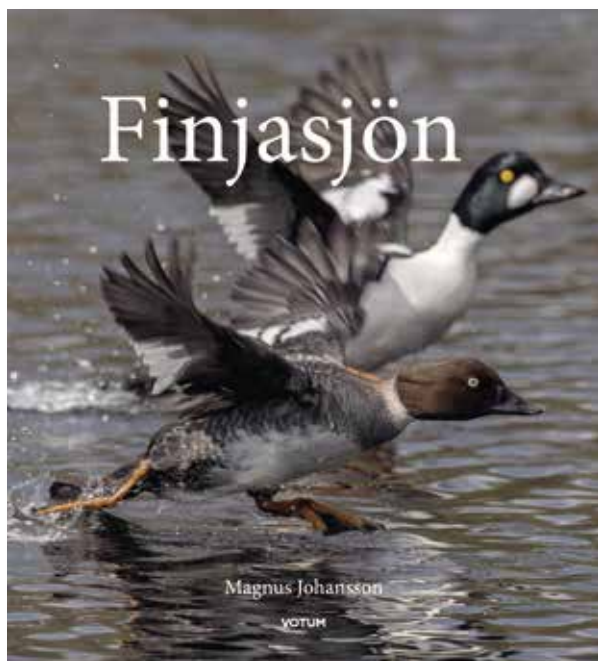
Magnus Johansson (text och foto)

Votum 2023

Inbunden, 249 sidor

Adlibris 309 kr

Framför allt är detta en mycket vacker bok. Det märks att författaren är professionell fotograf. Här presenteras allt från läckra bilder på trollsländans öga till natursköna vyer över Finjasjön och dess närområde.

Man kan njuta av alla bilder i stort som smått, men samtidigt ger texten en allsidig bild av hur naturen har utvecklats och om människans påverkan genom historien. Det är spännande läsning om att Sveriges äldsta kända bosättning ligger vid Finjasjöns strand, om snapphanefejder vid Hovdala på 1600-talet och om 1800-talets sjösänkningar som höll på att ödelägga sjön.

Författaren blandar på ett lättsamt sätt naturskildringar med kultur och historia. Den biologiska mångfalden skildras i breda penseldrag. Man får veta att 18 av de 19 svenska arterna av fladdermus finns på Hovdala strax söder om sjön. Att en svensk snokhona kan bli två meter lång, och att 27 fjärilsarter är rödlistade i Skåne.

Även nutid om att förbättra sjöns ekologi genom reduktionsfiske med mera skildras ingående i ord och bild. Magnus Johansson har lyckats få med mycket intressant läsning trots att ett siduppslag (uppskattningsvis) består till 80 % av bilder. Siduppslagen är generöst tilltagna med en bredd på 50 cm och höjd på 27 cm. Det ger rättvisa åt många bilder.

Detta praktverk med sin intressanta text rekommenderas varmt till natur- och kulturintresserade läsare.

ANDERS LINUS LARSSON

Rättelse:

I den tryckta utgåvan av *Fåglar i Skåne 2022* har ett fel smugit sig in. I *Fågelrapport 2022* presenteras ett fynd av isabellastenskvätta från 2021. Redaktionen beklagar detta.

Felet är rättat i den digitala versionen av årsboken som du finner på <https://skof.se/om-skof/faglar-i-skane/>.

Informativ kommunfågel

Skåne med sina nästan 11 000 kvadratkilometer är indelat i 33 kommuner. Varje kommun har tilldelats en kommunfågel av SkOF, från Båstads tobisgrissla i nordväst till Simrishamns sommargylling i sydost, från Vellinges kärnsnäppa i sydväst till Osbys trana i nordost.

SkOF "ville utse en representativ fågelart för var och en de 33 kommunerna" som "skulle ha stark anknytning" dit, "antingen som hotad, genom att ha sin väsentliga utbredning i, eller på annat sätt vara typisk för kommunen", som vi uttryckte det i *Skånes kommunfåglar*. Vidare att "En baktanke med idén var att de olika kommunerna skulle ta ett extra ansvar för sin art". Många fåglar i vår närhet behöver vår hjälp på

olika sätt. Kommunfåglarna kan påminna oss om detta. Nog är det så att många människor i dagens samhälle inte tänker på att fåglar och andra vilda varelser också är en del av vår omgivning.

Kommunfåglarna blev officiella 1992. Hur de används varierar förstås. Som framgår av bilden här bredvid har Kävlinge gett sin raphphöna en pedagogisk roll, som på den här informationsskylten utmed stigen längs Öresund mellan Barsebäcks hamn och Barsebäcks strand. Hanna raphphöna tipsar och uppmuntrar till nyfikenhet på fåglar. Det är enbart en god idé, för människor i alla åldrar!

ARNE OHLSSON
LUND

Fågelbon med ironi

Stadsduvor är ovälkomna på många platser. Men som de klippduvor de egentligen är ser de våra byggnader av allehanda slag som fullt användbara klippor och stup. Här bjuds det på mycket underlag för placering av bona och för vila. Inte minst järnvägsstationers tak över perronger är här vid lag lämpliga på undersidan, med skydd mot regn och snö. Men så bajsar fåglarna på marken där resenärerna väntar, på bänkar och i värsta fall direkt på personerna som ska åka.

Hur förhindrar man då att i första hand stadsduvorna fattar tycke för dessa och andra byggnadsstrukturer? Kan man sätta stopp för deras närvaro för häckning och vila? Ett frekvent använt "botemedel" är piggar av stål, 12–13 cm långa, som gör att fåglarna inte ska kunna sitta där. De ser ganska brutala ut men rätt monterade ska de omöjliggöra landning – men gör det inte alltid. Tvärtom, ibland kan piggarerna rentav fungera som armering eller stöd för boet så att det inte riskerar att falla ner!

Skatbo med "fågelpiggar" på taket i Partrick, Glasgow, Skottland. Foto: Max Crawford.

Arrangemang mot fågel närvaro på olämpliga platser är förståeligt ur vår synpunkt. Å andra sidan kan metoder mot fåglarna alltför lätt användas där vi i stället borde tolerera dem.

Det finns ett flertal företag som saluför sådana fågelpiggar, som de kallas, och många andra produkter mot s.k. skadedjur. Kan man lösa de här problemen med fredliga metoder är detta givetvis tusenfalt bättre än att bara skjuta bort fåglarna.

Fågelpiggar (*anti-bird spikes*) måste sättas fast ordentligt. Om inte kan de få användning till fåglars fördel! Det må vara svårt att föreställa sig men nyligen rapporterade *Deinsea* (årsskriften från Rotterdams naturhistoriska museum) om bon i nederländska Rotterdam och Enschede och i belgiska Antwerpen som byggts till stor del av sådana metallpiggar. Likaså upptäcktes ett bo i skotska Glasgow som byggts på samma sätt. Det finns nog fler här och där.

Boet i Rotterdam byggdes av kråkor, de andra tre av skator. Nu är ju kråkfåglar kända för påhittighet och för att kunna räkna ut både det ena och det andra. Det har många kognitiva tester visat. Att det var just dessa arter som upptäckte denna möjlighet överraskar nog inte. Nu var skatbona inte helt byggda av piggarerna. På något bo placerades de ovanpå "taket" som en barriär mot borövre.

Nog ligger det en smula ironi i att en speciellt framtagna produkt mot fåglar på mer än ett sätt kunnat vändas till en fördel av och för fåglarna själva. I viss mån används även andra människotillverkade föremål i fågelbon. Dessvärre är en del av dessa olämpliga eller direkt farliga.

Referens

Hiemstra, A-F, Moeliker, C. W. Gravendeel, B. & Schilthuizen, M. 2023. Bird nests made from anti-bird spikes. *Deinsea* 21:17-25.

ARNE OHLSSON
LUND

Sandöprojektet 2023

Webbkameran i Sandöreservatet i nordvästra Skåne började sända live från reservatet 13 april. Strömförsörjningen började med en 50 W solcell kopplad via laddregulator och två bilbatterier till router, ströminjektor och kamera. Injektorn ger ström till kameran via nätverkskabeln. 50 W visade sig vara otillräckligt, då solskenet uteblev längre perioder. Kameran sänder dessutom på natten via IR-ljus. Det blev alltså tidvis svart i rutan. Vi inhandlade då ytterligare en 50 W cell och bytte till ett nytt och lämpligare 120 Ah fritidsbatteri. Detta eliminerade problemen. Intresserade har kunnat titta live antingen via Kullabygdens Ornitologiska Förening hemsida eller via *YouTube/Webbkameror.se/Djur/Skålderviken-tärnor*.

Första strandskateparet hade vänligheten att placera sig ganska nära kameran och även

ett större strandpiparpar var ganska lätta att följa liksom första fisktärneparet. Båda strandskateparen (särskilt det första) lämnade äggen stora delar av nätterna trots tidvis ganska låga temperaturer och allt tydde på en misslyckad häckning, men efter närmare 40 dygn kläcktes alla fyra äggen. En av föräldrarna ruvade även närmsta fisktärneparets ägg vid minst ett tillfälle då tärnorna lämnat boet sent på kvällen. Hur tänkte den där månnatro?

Allteftersom växtligheten sköt fart blev det allt svårare att se allt som hände i inhägnaden. Från 6 juni, då första tärningen kläcktes till sista dagarna i juli då de sista dunungarna sågs, blev årets summa ca 60 fisktärneungar. Alltså en tredubbling av förra årets resultat. Bl.a. räknades 51 1K 11 juli. Antalet häckande par ökade inte alls i samma utsträckning utan stannade på ca 25. Det kraftigt förbättrade häckningsresultatet jämfört med förra året får nog tillskrivas utebliven predation och gynnsamt juni-väder. Kanske också födotillgången varit ännu bättre än vanligt?

Men småtärnorna då? Den 15 juni fick vi besök av inte mindre än fem fåglar och dagen efter visade ett par häckningsintresse. Men följande dag hade samtliga lämnat området. Småtärnan är alltså svårflörtad, men annars har året överträffat alla förväntningar. Dessutom har den vitstjärniga blåhaken haft en lyckad häckning på ön, skäggesarna har varit flera och året bjöd även på en lyckad småskrakehäckning i närheten av alla tärnorna.

LARS FORSÉN & TOMMY STRANDEK
ÄNGELHOLM

MATS ANDERSSON
VEJBYSTRAND

Foto: John Larsen

Årstiderna i marker och böcker

Då och då har vi här i *Anser* uppmärksammat böcker som publicerades för årtionden sedan. Gemensamt för dem är att de är värda ett bättre öde än att bara falla i glömska. Men så är ofta ödet för det som skrivits och illustrerats. Samtidigt kan man finna mycket intressant att leta upp på internet, i antikvariat och på loppmarknader.

Årstider har många gånger varit temat. Inte att undra på med tanke på de stora kontraster som råder i markerna under årets gång på våra breddgrader. Och visst är hela året fullt av upplevelsemöjligheter.

För drygt 40 år sedan skrev Jan Danielson böcker om de fyra nordiska årstiderna: *Våren i markerna*, *Sommaren i markerna*, *Hösten i markerna* och *Vintern i markerna* (Larson, 1979–1983). På inalles 752 sidor får vi inblick i mycket som känns djupt förankrat i just den eller den tiden under solvarvet med sina 365 dygn. Illustrationer är Annika Bloms svartvita teckningar.

Upplägget är kanske lite ovanligt. Vi får följa några personers bestyr och samtal om många naturföreteelser och om människans, alltför ofta destruktiva, förhållningssätt till naturen, klimatet, växterna, djuren. Danielson talade ofta klartext i olika sammanhang och vågade ge

sig i kast med kontroversiella ämnen som jakt. Förtjänstfullt förespråkade han livet och värdet det har för varje individ. Och fick belackare på en del håll.

Jan Danielson föddes i Värmland 1938 och gick för tidigt bort 2003, för i år 20 år sedan. Han skrev ett tiotal böcker, hade naturspalter i bland annat Aftonbladet, medverkade flitigt i radion och i SVTs program *Mitt i naturen*, höll många föredrag, debatterade etc.

Varje årstidsbok inledde Danielson med en fråga om när en årstid egentligen börjar. Nu är det dags att ta upp denna hans undran: "När börjar vintern? Ja, när börjar en årstid och slutar en annan? Ofta är det svårt att säga precis. Men inte när det gäller vintern. Vintern börjar när den första snön lägger sej! Förändringen från det tunga, mörka höstlandskapet till ett lysande vitt är så oerhörd att den bildar en skarp gräns – inte bara mellan två årstider, utan också mellan två skilda sinnestillstånd hos människorna". Men så giltigt för Skåne är detta inte. Och med allt fler milda vintrar kan fler flyttfåglar ta risken att stanna kvar och våra möten med dem kan mildra vinterns buttra sidor.

ARNE OHLSSON
LUND

Från sandjord till livgivande vatten

Återställ våtmarker (*Reclaim the Wetlands*) är en slogan som framförs av miljöaktivister gång efter annan, ofta under uppseendeväckande former. Oavsett effekten av detta är återskapande av våtmarker på gång på ett flertal platser, liksom nyskapande där jorden mest varit torr, intensivt brukad och jämförelsevis fattig på liv. Men hur mycket i landskapet vi har torrlagt de senaste 100 – 150 åren kan vi idag knappt föreställa oss. Och det blöta landskap vi haft får vi aldrig tillbaka i den utsträckningen.

Alldeles öster om Södra Sandby har i år slutförts arbetet med ett område som hyser dammar, översilning, blomsterängar och gångstigar till glädje för många medlemmar i både fauna och flora, för mänskliga besökare och för miljö i stort. Områdets areal motsvarar lite mer än nio fotbollsplaner.

Att vandra på gångarna med kikaren och kanske kamera är förstås en behaglig upplevelse.

Foton: Arne Ohlsson.

Fåglar, sländor, bin och humlor, fjärilar och många andra är inte sena att upptäcka nyskapade områden som passar deras livsbetingelser. Exempelvis har första våren och sommaren resulterat i lyckad häckning av skärfläcka och ett par gravänder har lyckats med nio ungar till vuxen ålder. Kommer storken att anamma området? I varje fall finns två boplatzformar uppsatta för dem. Den skulle nog bli främsta PR-arten för området. "Från jordöken till ett paradiset för grodor på nio månader" var rubriken på ett stort reportage om platsen i Sydsvenskan 16 juli 2023. När man upplever områdets livgivande vatten kan man än en gång tycka att ordet "vattensjuk" borde uttraderas ur svenska språket!

En vinterdag förefaller området kanske mest stillsamt och årstiden snål i övervägande gråtoner. Men frösättningen hos sommarens falnade rikedom av de många blommande växterna mellan vattnen må passa flitiga fröätare som gräsiskor och vinterhämplingar när dagarna blivit korta.

Det nya våtmarksområdet ligger alldeles öster om Södra Sandby. Från Öståkravägen finns en infart till en parkeringsplats vid första dammen. Tar du bussen kan du gå från busstationen längs Hällestadsvägen österut. Det är samma väg om du cyklar från Lund, och du har området på din vänstra sida just efter där bebyggelsen tar slut. Området är lättillgängligt, även för de som har rörelsehinder.

ARNE OHLSSON
LUND

Har fåglar städ- och ordningssinne?

Svaret är nog kort och gott – nej, det har de inte. Fåglarna har inte förmåga att skilja fult från vackert utan fungerar på det sätt som gynnar dem. Finns det t.ex. mat på en soptipp ”så äter vi väl där”, tänker de! Fåglarna bryr sig alltså inte om hur det ser ut runt omkring dem. Det ser man också vid papperskorgar efter att kråkfåglar rensat dem på jakt efter mat. Skräpet som dras ut får ligga där det ligger och det verkar inte spela någon roll för fåglarna. – Hittar jag mat är jag nöjd, resterna bryr jag mig inte om. Tyvärr har många människor samma inställning till skräp. Detta trots att vi lär vara den enda djurarten som har en känsla för ordning och reda. Så påstods åtminstone i en forskartidning som Sydsvenskan nyligen berättade om.

Alla fåglar får nya fjädrar varje år och då måste de gamla ramla av. De byter kläder kan man säga och det kallas för att rugga. Eftersom en fågel har allt från några få tusen till cirka 25 tusen fjädrar (svanar), så blir det många begagnade fjädrar som ska lämna fågeln. Vad händer då med de gamla fjädrarna? Jo, de får ligga där de hamnar. En fågel har inte det minsta intresse av dem och det kan ligga tusentals fjädrar vid en sjö- eller havsstrand under ruggningsperioden. Det stör inte fåglarna det minsta. Men nog gör många av oss något liknande, slänger kläder på golvet alltså – till exempel i sovrummet när vi lägger oss! Avlagda fjädrar kan dock göra nytta – en del fåglar använder dem nämligen som bomaterial. Då handlar det som regel om andra fåglars tappade fjädrar.

Möjligtvis kan ett visst skönhetssinne anas när det gäller fåglarnas bon. Många är ju vackert och omsorgsfullt byggda och en del är också smyckade med vackra detaljer. Det finns några utländska arter som är

mästare på att smycka sina bon med vackra stenar och annat som ser fint ut. Lövsalsfåglar heter en grupp, men för dem handlar det om att locka en hona till boet och förmågan är nedärvd. Bland våra svenska fåglar så smyckar även glador och kungsörnar ofta sina bon. Men vad smyckar de då med? Jo, med plast- och tygstycken och annat skräp. För ett mänskligt öga ser det mycket fult ut, men för fåglarna fyller det väl någon funktion. Fåglar bryr sig inte heller om andra döda fåglar i sin närhet. De döda ligger där de ligger och de levande sköter sitt runt omkring dem. Ett makabert exempel såg jag vid ett bo av vitkindad gås. På bokanten låg en död fiskmå och gåsen låg på den när äggen ruvades! Hur måsen hade hamnat i boet vet jag inte.

Men fåglarna bär ju bort ungarnas bajs från bona. Är inte det ett tecken på städssinne? Nej, det tror jag inte. Att de bär bort spillningen handlar nog om en nedärvd handling som utvecklats för att minska ohyra i boet och för att ungarna inte ska bli kladdiga. Det är inte heller alla fåglar som städar sina bon ordentligt – en starholk ser rent av förfärlig ut på insidan efter att ungarna lämnat och duvbon är ofta helt cementserade med torrt bajs. Andra fåglars ungar sprutar ut bajset över bokanten och sen får kladdet ligga där det hamnar. Här finns ingen tanke på att hålla snyggt i sin omgivning.

Vuxna fåglar bajsar ju också där de råkar vara när behovet uppstår. – Oj nu är jag nödig och då bajsar jag väl. Någon tanke på att göra det i smyg eller på lämplig plats finns inte. Att bajset ibland hamnar på bilar eller t.o.m. i huvudet på en människa är fågeln helt ointresserad av.

Så det här med att hålla rent omkring oss är något vi människor får syssla med.

Bo av vitkindad gås med död fiskmås. Foto: Kenneth Bengtsson.

Ibland leder frestelserna i papperskorgarna till att fågeln får problem. Här en fiskmås. Foto: Kenneth Bengtsson.

Och det tycker jag att vi ska fortsätta med! Vi kan t.ex. fixa till bättre papperskorgar så att fåglarna inte kan dra ut skräpet (och få skulden för nedskräpning).

KENNETH BENGTSSON
ARLÖV

Lisa Hult Sandgren

Med inspiration från bevingade möten
och från det vackra landskapet på bohuslänska Orust
framhäver Lisa Hult Sandgren både karaktär och skönhet hos de fåglar
och andra djur hon återger med torrpastell och akvarell.
Hennes konst kan avnjutas på tavlor såväl som på bruksföremål.

Mitt namn är Lisa Hult Sandgren och jag är en konstnär och illustratör som målar djur och natur i akvarell, men som vurmar extra mycket för fåglar. Jag är uppvuxen i Gråbo utanför Göteborg men bor sedan tio år tillbaka på natursköna Orust efter flera år som stadsbo. Här arbetar jag med mitt måleri på heltid och jag inspireras av den nordliga faunan och allt djurliv som finns precis utanför min

dörr. Det kan vara småfåglar som samlas vid fågelmaten eller vadare som söker föda i strandkanten. Jag vistas gärna ute i naturen och har alltid haft ett intresse för fotografi och detta har såklart speglat mitt konstnärskap och min estetik. När jag målar använder jag mig av foton då fåglar sällan sitter still. Det kan vara mina egna eller en naturfotograf som gett mig tillåtelse att använda deras bild som referens. Jag målar gärna avskalat i sobra kulörer och vill förmedla en naturupplevelse där fågeln är naturtroget avbildad. Bakgrunden har ofta ett abstrakt uttryck för att skapa kontrast och ge fokus till fågeln. Jag tilltalas av det fångade ögonblicket, att få sjunka in i de små detaljerna och hitta glansen i ögat som ger liv till målningen.

Måleriet var inte självklart för mig utan något som jag upptäckte på senare tid när jag hade startat en egen verksamhet inom grafisk design. Min ursprungsplan var att skapa grafiska motiv gjorda i illustrationsprogram i datorn som jag sedan lät trycka upp på posters och kort med mera, men vägen blev en annan när jag satt och målade med min dotter och upptäckte tjusningen med vattenfärg. Jag började måla lite försiktigt och tog med mig några handgjor-

da motiv till olika hantverksmarknader och det visade sig ganska snabbt att kunderna föredrog det handgjorda före det datorgjorda. Så med noll utbildning inom måleri men med färglära, layout och komposition i ryggsäcken valde jag att byta riktning och satsa helt på akvarell. Nu har jag målat i sju år och finner större glädje och tillfredsställelse än vad jag någonsin gjort när jag jobbat digitalt. Det finns massor kvar att lära inom akvarell men jag har också börjat måla med torrpastell där jag använder mig av pastellpennor. Detta är

ett medium som ger målaren mer kontroll då det inte är några som helst problem att måla ljust ovanpå mörkt, i motsats till akvarell där man måste spara de ljusa partierna. Med akvarell måste man ha en tydlig plan från början medan pastellen är lite mer förlåtande.

Som egen företagare strävar jag efter kvalitet och drivs av att arbeta på egen hand. Jag har därför investerat i olika maskiner så att jag kan trycka mina egna reproduktioner i fine art, eller giclée som det också heter och tar på det viset hand om

hela processen själv utan mellanhänder. Förutom mina tavlor låter jag vissa motiv tryckas upp på bruksföremål så som brickor, muggar och tygkassar i samarbete med svenska tryckerier. Jag säljer produkterna via min webbshop och söker mig gärna till olika design- och hantverkmarknader, både fysiska och online för att nå ut med min konst. I år medverkade jag för första gången på Falsterbo Bird Show som levererade både bivråkar och besökare i massor. Vill man se mina originalverk så kan man även besöka mig i min ateljé som ligger på vår fastighet på Orust och jag deltar både i separatutställningar och samlingsutställningar på olika platser i landet. Under 2023 blev jag antagen som ny medlem av Konstvandringen i Södra Bohuslän där lokala konstnärer öppnar sina ateljéer under påsken.

Lisa Hult Sandgen (född 1982)

lisa@lisahultsandgren.se

www.lisahultsandgren.se

Instagram: [@design_lisahultsandgren](https://www.instagram.com/design_lisahultsandgren)

Facebook: [@designlisahultsandgren](https://www.facebook.com/designlisahultsandgren)

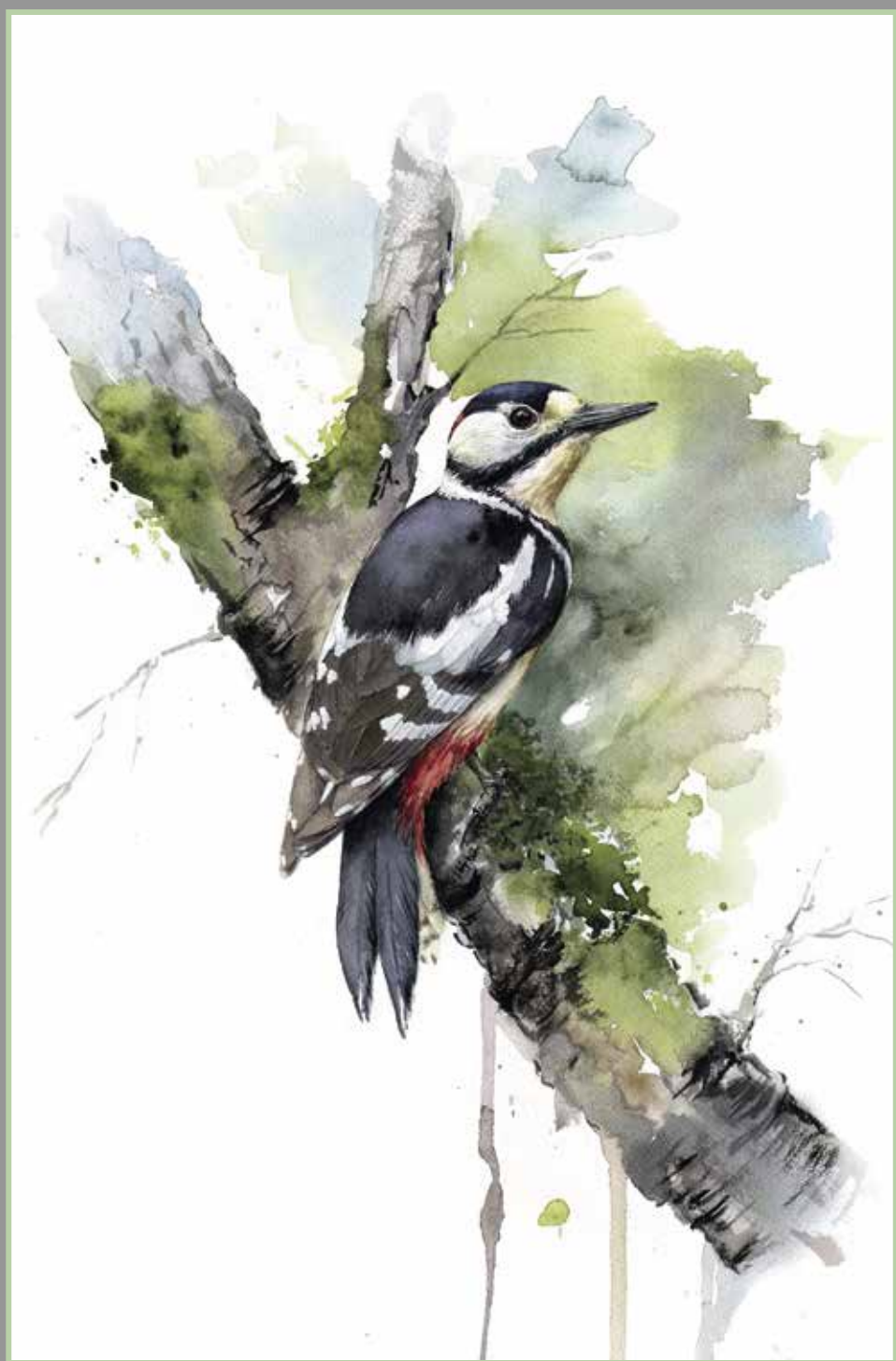
Norra Hjälmvik 114

473 98 Henån

Lisas verk:

1. Kungsfiskare. Torrpastell (Sidan 64).
2. Tofsmes. Akvarell (Sidan 65).
3. Knölsvanar. Akvarell (Föregående uppslag).
4. Stjärtmesar. Akvarell (Ovan).
5. Hackspett. Akvarell (Motstående sida).

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM VINTERN–VÅREN 2023/24

Alla SkOFs medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

Lokalklubbarnas program uppdateras löpande.
För aktuell information – besök respektive klubbs hemsida
eller evenemangskalendern på SkOFs hemsida.

Datum	Programpunkt	Arrangör
December		
2	Verkasjön/Alunbruket. Samling kl. 09.00 vid mötesplatsens parkering vid Verkasjön.	SÖSFK
3	Örn- och gåsexkursion. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
3	Ringsjöarna runt. Samling kl. 08.30 på Idrottsplatsen i Snogeröd.	GJUSE
10	Lunds reningsverk och Höje å. Samling kl. 09.00 på parkeringen vid Själlandstorg i Malmö.	MO
14	Föreläsning av Staffan Åkeby om en resa till Sibirien. Samling kl. 19.00 i Bikupan, Osbyholm.	GJUSE
16	Gåsräkning. Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45.	NÖSFK
26	Vandring längs Linnérundan tillsammans med Naturskyddsföreningen. Samling kl. 10.00 vid parkeringen för naturum Vattenriket.	NÖSFK
Januari		
6	Örnräkning. Kontaktperson: Nils Waldemarsson, 0706 52 63 11.	NÖSFK
13	Småbåtshamnen och Världens ände, Ystad. Samling kl. 09.00 vid Småbåtshamnen i Ystad.	SÖSFK
13	Gåsräkning. Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45.	NÖSFK
14	Andfågelräkning nr 242! Samling vid Spindeln kl. 09.00.	GBF
14	Lunds reningsverk. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Sölvegatan 22F, Lund.	LFK
16	Inomhusmöte med Fågelgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
21	Örndag i Tosteberga. Hamnplanen i Tosteberga mellan kl 09 och 13 tillsammans med Naturskyddsföreningen och Studieförbundet. Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45.	NÖSFK
22	Inomhusträff med NaturFOTOgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
25	Föreläsning om fjällens fåglar med Martin Green. Samling i Låredaskolan kl. 19.00.	GBF
28	Tosteberga. Samling Ica Hörby kl. 08.00.	GJUSE
28	Västra Hamnen, Malmö. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Själlandstorg, Malmö.	MO
Februari		
4	Fågelexkursion till Tosteberga, Landön och Åhus. Samling Linnéskolans P-plats kl. 10.00.	GBF
7	Naturrika Ignaberga. Föreläsare: Arne Gustavsson. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
10	Traneröd med ugglor om vädret tillåter. Samling meddelas senare.	GJUSE
11	Almäsa. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Själlandstorg, Malmö.	MO
13	Inomhusmöte med Fågelgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
17	Vinterfågelspaning i Fyledalen. Samling på parkeringsplatsen nordväst Lyckås kl. 08.00.	NÖSFK
25	Lunds reningsverk/Lomma/Löddesnäs. Samling rastplatsen ST-macken i Gårdstånga kl. 08.00.	GJUSE
25	Sydvästskåne. Samling kl. 08.00 på parkeringen vid Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
26	Inomhusträff med NaturFOTOgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
28	Biologisk mångfald. Föreläsare Ola Olsson, Lunds universitet. Samling i Låredaskolan kl. 19.00.	GBF
Mars		
9	Vomb- och Krankesjön. Samling rastplatsen ST-macken i Gårdstånga kl. 07.30.	GJUSE
16	Flyttfåglar i Sandby. Samling kl. 08.00 på badparkeringen i Sandby.	NÖSFK
17	Andfågelräkning nr 243! Samling vid Spindeln kl. 09.00.	GBF
17	Krankesjön. Samling kl. 07.00 på parkeringen vid Naturvetarvägen 2, Lund.	LFK
19	Inomhusmöte med Fågelgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF
24	Böringe mad. Samling kl. 09.00 P-platsen vid Själlandstorg, Malmö.	MO
24	Kåseberga. Samling ICA Hörby kl. 07.00.	GJUSE
25	Inomhusträff med NaturFOTOgruppen. Samling i Spindeln kl. 18.30.	GBF

LOKALKLUBBAR I SKÅNE

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
Samlingsplats: ICA Maxi, Ängelholm; City Gross, Höganäs; Olympiaskolan, Helsingborg.
Kontaktperson: Thomas Terne, 0705 67 19 80, info@kof.nu

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
Samlingsplats: P-platsen vid KFS, Sölvegatan 22 F, Lund (mitt emot Ekologihuset).
Kontaktperson: Lars G R Nilsson, 0706 96 51 80, larsgr53@gmail.com

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
Samlingsplats: P-platsen vid Själlandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, svenerik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (NÖSFK) www.spoven.com
Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45, evertvalfridsson4@gmail.com

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@comhem.se

SYDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (SÖSFK)
Samlingsplats: Meddelas i programmet.
Kontaktperson: Bengt Celandier, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

MEDLEMMARNA I SKOF KALLAS HÄRMED TILL ÅRSMÖTE SÖNDAGEN 10 MARS 2024

PLATS: Ekologihuset, Sölvegatan 37, Lund

SKÅNES ORNITOLOGISKA FÖRENING håller årsmöte söndagen 10 mars 2024.
Även i år kommer föreningen att ha ett medlemsmöte med olika föredrag
och möjlighet till mingel.

Medlemsmötet pågår från kl. 9.30 till 15.30.

Själva årsmötet äger rum kl. 13.30–14.30.

För mer information och dagordning – se sidan 84.

PROGRAM VINTERN 2024

Nu är det dags för vinterns föredragskvällar i SkOFs regi!

Föredragen börjar kl. 19.00 i Blå hallen på Ekologihuset.

Endast insläpp genom huvudingången mot Sölvegatan senast kl 19.15.

Infart till parkeringen (som är avgiftsbelagd) sker via Ole Römers väg.

För att möjliggöra för dem som inte kan komma till Ekologihuset kommer vi även att sända föredragen digitalt via Zoom.

På SkOFs hemsida och Facebooksida kommer det inför varje föredrag att finnas en länk till Zoom. Via denna kan intresserade koppla upp sig, se föredraget och höra föredragshållaren. OBS! Länken till själva föredraget skall användas först strax före föredraget.

22 januari – Johan Kjellberg Jensen:
*"Staden som hem – urbaniseringens
effekt på småfåglar och stadsfågels
roll i naturkontakt"*

Hur mår egentligen talgoxarna inne i Malmö och vilken roll spelar stadsfågarna för oss människor? I det här föredraget djupdyker vi i hur städer, med avgaser, belysning och förändrad vegetation, kan påverka det lokala fågellivet. Samtidigt bor nu majoriteten av jordens mänskliga befolkning i städer och stadsfågarna har därmed också en roll att spela i vår upplevelse av natur.

Johan kommer presentera forskning från sin doktorsavhandling i urban ekologi, där han både utforskade stadsfåglars hälsa, men också hur fågelmatning kan spela en roll i hur framtida generationer upplever fåglar.

29 januari – Göran Johansson:
*"Helgoland: Från stormig historia till
naturparadis"*

Efter att ha fotograferat natur och miljö sedan 10-årsåldern tog Görans karriär som naturfotograf fart 2009 med första digitala systemkameran. Som naturfotograf älskar han att sitta stilla och låta naturen komma till sig. Han arbetar helst med projekt och reser sällan på "drag" när det gäller fåglar och andra djur utan försöker arbeta målinriktat med det han håller på med.

Ön Helgoland som ligger i tyska bukten, har haft en stormig historia och tillhört både Danmark, Storbritannien och sedan 1890 Tyskland.

Som en vacker silhuett reser sig Helgolands röda klippor ur havet. Ön är bara 1700 meter lång och 600 meter bred och reser sig med branta klippor 70 meter över havet. Följ med på en resa som gjordes i början på maj 2022 och som innehåller både natur, fåglar och historia.

Foto: Göran Johansson.

PROGRAM VINTERN 2024

Foto: Anders von Brömssen.

5 februari – Anders Åberg:

"Ångshökens år."

Öland – Mali tur och retur"

Ångshöken är för de flesta svenska fågelskådare starkt förknippad med Öland, där den häckat på alvarmark och i agmyr. På senare tid har ångshöken övergått till att alltmer häcka i åkermark där risken är stor för att boet förstörs vid slåtter och skörd. Arbetet med att skydda åkerhäckande ångshökar har förutom att antalet lyckade häckningar ökat också givit oss ny kunskap om arten.

Anders Åberg är sedan 2021 samordnare för ångshöksprojektet på Öland.

12 februari – Mikael Arinder:

"Cape May – ett flyttfågelparadis"

Cape May på USAs östkust är inte bara landets bästa sträcklokal utan en av världens bästa. På grund av sitt läge på New Jerseys sydspets koncentreras flyttfågelskräcket här under hösten, inte olikt Falsterbo.

Mikael har besökt Cape May vid flera tillfällen. I kväll visar han bilder på fåglar och miljöer från sitt senaste besök vid Cape May hösten 2023. Räkna med läckra bilder på vadare, saxnäbbbar, hägrar, rovfåglar, skogsångare, vireos, svalor, sparvar och baltimoretrupial.

Mikael är en driven fågelfotograf och vice ordförande i SkOF.

Foto: Mikael Arinder.

Foto: P-G Bentz.

19 februari – Magnus Grylle:

"Ringmärkning – tradition i TikTok-tiden – alltså relevant eller endast nostalgi?"

Magnus Grylle, tämligen nyttillträdd chef för Falsterbo Fågelstation gästar oss ikväll och pratar om Falsterbo och ringmärkning med tyngdpunkt på miljöövervakning.

Lite internationella utblickar ges också, med tyngdpunkt på Italien, ett förbisett skådarland.

26 februari – Gabriel Norevik:

"Nattskärra"

Nattskärren är en fascinerande fågel. Gabriel har under några år haft förmånen att observera och studera dessa mytiska nattaktiva fåglar i deras naturliga miljö. Han kommer att dela med sig av några av sina observationer och kunskaper om nattskärren med fokus på deras långväga flyttning till sina afrikanska vinterkvarter.

Foto: Gabriel Norevik.

Vinterfåglar Inpå Knuten 26–29 januari

Sista helgen i januari räknar vi hur många fåglar vi ser vid våra fågelmatningar runt om i landet. Det är en mycket populär aktivitet, för här kan alla vara med och bidra genom att enkelt rapportera vilka fåglar och hur många av respektive art man ser samtidigt vid fågelmatningen. De senaste åren har runt 20 000 rapporter kommit in, varav 1 500 från Skåne. Enskilda personer, föreningar, skolklasser och många andra har deltagit. Nu vill vi ha in ännu fler rapporter!

Tack vare alla rapporter får vi en bra bild över de fåglar som tillbringar vintern hos oss. Talgoxen är den talrikaste vinterfågeln i landet, följd av blåmes och pilfink, men efter denna trio varierar topplistan från år till år. I Skåne ser listan lite annorlunda ut för här toppar pilfinken.

De fåglar som ska räknas är de som är framme vid din fågelmatning. Du kan välja att räkna dina matgäster när som helst under perioden, och du rapporterar det högsta antalet du ser samtidigt av samma art.

BirdLife Sverige arrangerar räkningen i samarbetet med landet regionalföreningar.

Registrera dig och rapportera på
www.vinterfaglar.se

Foto: P-G Bentz.

A photograph of a yellowhammer perched on a snow-covered branch. The bird has a yellow head and underbelly, with brown and black streaked wings and back. It is looking to the right. The background is a soft, out-of-focus grey.
Foto: Mikael Arinder.

A stylized snowflake icon.

**SkOFs styrelse
&
Ansers redaktion
önskar**

Alla Medlemmar och Läsare

GOD JUL & GOTT NYTT ÅR!

Staffan Ulfstrand (1933–2023)

Staffan Ulfstrand, tidigare ordförande i SkOF 1971–1973
och tillika en av föreningens Hedersgässa, lämnade oss i september 2023.

Staffan Ulfstrand fängslades tidigt av fågelsträcket vid Falsterbo, som hade rönt mycket uppmärksamhet efter Gustaf Rudebecks sträckfågelsstudier under 1940-talet. Staffan Ulfstrand skrev de flesta årsrapporterna om fågelsträcket vid Falsterbo under 1950-talet, vilka publicerades som uppsatser i *Vår Fågelvärld*. Här gjorde han intressanta jämförelser med sträcket vid Ottenby, varifrån Gunnar Svärdson ofta skrev årsrapporter och uppsatser. Staffan Ulfstrand framhöll gärna senare i livet hur han inspirerades starkt av Gustaf Rudebeck och Gunnar Svärdson, vilka han betraktade som pionjärer inom den moderna ornitologiska forskningen i Sverige.

Totalt publicerade Staffan Ulfstrand (som författare/medförfattare) 24 uppsatser som "Meddelanden från Falsterbo Fågelstation" under åren 1956–1975. Särskilt omfattande och inträngande var studierna av talgoxens och blåmesens flyttning – ett förnämligt arbete där han klargjorde den ekologiska bakgrunden till flyttningen med inverkan av både populationstäthet och födotillgång (bokollon) under hösten.

Efter doktorsavhandling om djursamhällets ekologi i Vindelälvens rinnande vatten (1968) byggde Staffan Ulfstrand upp en forskningsverksamhet vid Zoologiska institutionen i Lund som var uppdelad i två forskningsgrupper – en med inriktning på de rinnande vattendragens djursamhällen (rheoekologiska gruppen) och en annan med fågelekolgi i fokus. Själv hade jag för-

månen att ha Staffan Ulfstrand som handledare för mina doktorandstudier, och bättre handledare kunde jag aldrig fått!

1978 flyttade Staffan Ulfstrand till Uppsala universitet, där han fick en professur i zoologisk ekologi. Här uträttade han storverk med sin nya institution som han förde till den internationella forskningsfronten inom evolutionär beteendekologi.

Staffan Ulfstrand var också mycket framgångsrik som populärvetenskaplig författare. Det började tidigt med att han skrev om fåglarnas biologi i de tre fågelbanden av uppslagsverket *Djurens Värld*

(1964–65, Förlagshuset Norden) – en mästerlig översikt! Boken *Fågelekolgi* (1978) öppnade ögonen hos många fågelintresserade studenter för den nya forskningen med ekologisk och evolutionär inriktning.

Under de senaste decennierna publicerade Staffan Ulfstrand böcker och artiklar om forskningsnytt från när och fjärran, som nådde en bred läsekrets och rönt stor uppskattning. Det evolutionsbiologiska perspektivet upphörde aldrig att fascinera, vilket han inte minst förklarade i sin bok *Darwins idé – den bästa idén någon någonsin haft och hur den fungerar idag* (2008).

Vi är många som känner varm tacksamhet för Staffan Ulfstrands stöd, vänskap och strålande entusiasm för forskningen, fåglarna och naturen! Han var en av de stora pionjärerna inom svensk ornitologi.

Thomas Alerstam

Foto: Eva Stenvång Lindqvist.

Per Muhr

Per är sammankallande i SkOFs mycket aktiva skogskommitté. Staffan Åkeby som sitter med i samma grupp har intervjuat honom.

Hur blev du fågelskådare?

Det var min far som gav mig natur- och fågelintresset. Han var flitig jägare och som man sa då; allmogenaturkunnig. Jag var mycket, mycket med honom i skogarna runt Hässleholm, där jag växte upp, från det jag var fem-sex år och många år framåt. Det var Göingeåsen, Nävlingeåsen och en del norr om stan, uppåt Stobyhället. Far lånade gärna ut sin tunga 7x50 kikare och jag tillbringade mycket tid ensam i skogen med blåmesar och talgoxar. Ingen av mina kompisar var särskilt naturintresserad, så på Grönängsskolan var jag klassens naturnörd. På den tiden låg skolan precis i skogskanten. Far och jag åkte också och tittrade på gäss vid Karpalund och Åraslövssjön, som den kallades i början av 1960-talet och familjen var första gången på södra Öland två veckor 1962. Den resan gjorde ett starkt intryck på mig och då var det första gången jag såg skärfläcka och ljungpipare.

Jag var aldrig med i fältbiologerna. Jag tyckte det var för mycket av artnörderi i de kretsarna och jag blev snabbt mer intresserad av miljöperspektivet. Vi förstod t.ex. inte varför fasanerna plötsligt inte kunde flyga ordentligt, utan började störta rakt ner i backen. Vi fick så småningom reda på att detta var ett resultat av kvicksilverbetningen av utsäde. Och varför blommade vår fina Finjasjö till spenatsoppa varje år framåt midsommar? Tro det eller ej, men Svensk Jakt skrev i mitten av 1960-talet mycket om miljöfrågor och Harald Wiberg tecknade och kåserade, så den tidskriften läste jag flitigt. Efter gymnasiet läste jag kemi, limnologi och VA-teknik m.m. i Lund och arbetade efter det med vattenvårdsfrågor. Efter att vi flyttat till Ängelholm på 1980-talet återupptog jag fågelskådandet, nu med lite mer inriktning på kust- och sträckskådning. Först då blev jag väl en hyfsat normal skådare. Men skogen och skogens fåglar sitter fortfarande hårdast i mitt hjärta.

Om du skulle välja den optimala fågelupplevelsen – vad blir det då?

Jag tycker nog att det häftigaste nuförtiden är när jag går mina standardrutter i Smålandsskogen och känner den fullständigt överväldigande kören av lövsångare, bofinkar, taltrastar m.fl. i gryningen och kylan. Och får ett och annat möte med en tjäder t.ex. Mina standardrutter har jag vid Mariannelund i Jönköpings län och vid Ydrefors på gränsen mellan Östergötland och Kalmar län. Att de hamnade där beror på att vi har ett hus i Pelarne mellan Mariannelund och Vimmerby. Där har min fru Ulrika ärvt sina föräldrars ställe. Sedan värdesätter jag möten med ringtrastar, fjällabb och

jaktfalk i deras hemmamiljöer i fjällen mycket. Och en tur hemmavid på Bjärehalvöns strandängar är en lisa för själen oavsett årstid, kanske mest på vintern.

Har du någon dold talang eller intresse?

Jag är något av en "kulturtant" (ett begrepp för de äldre damer som till stor del utgör kärnan i svenskt kulturliv!) och målar i olja eller akvarell ibland. Motiven nuförtiden har en stark slagsida åt olika skogsmiljöer, ofta dem som vi i KOF:s eller SkOF:s skogsgrupper besöker i samband med olika avverkningsanmälningar.

Sen är jag med i ett källarband som har roat oss med att spela i många år. Det går ut på att spela låtar vi gillar. Mest 60–70 tals pop

och rock, som Neil Young, Beatles m.m. En del blues blir det också. Skaran är numera något decimerad av hälsoskäl, men vi tycker det är väldigt roligt. Jag använder elgitarr och munspel. Och vi tar alltid en skaplig fika, precis som när man är på skådartur.

Och sen är det ju det här med barnbarnen ...

INTERVJUAD AV
STAFFAN ÅKEBY

Nytt från SkOF-styrelsen

SkOF höll sitt extra årsmöte i Lund 18 september och då antogs för andra och sista gången föreningens nya stadgar. I och med detta bekräftades SkOFs anslutning till BirdLife Sveriges "Kedjan". Det i sin tur innebär att BirdLife från och med nu tar över medlemshanteringen och utskicken av årsavgifterna.

Falsterbo Bird Show under första helgen i september måste betraktas som en lyckad tillställning. Besökarna kunde för en gång skull också njuta av ett läckert sträck av bivråk under lördagen, då närmare 2 000 bivråkar lämnade landet. Det var många år sedan som bivråkarna uppmärksammade denna helg! Nu stundar förberedelser inför nästa års Falsterbo Bird Show och i samband med det vill vi tacka Eva Engberg för ett mycket förtjänstfullt arbete med evenemanget under många år. Eva gjorde nämligen sitt sista år i detta sammanhang 2023.

Under styrelsemötet i oktober diskuterades bland annat frågan om kassörskapet. Arbetet med att hitta en ny kassör pågår och arbetsgruppen har ett par namn att arbeta med. Det är också dags att uppdatera vår verksamhetsplan för de kommande fyra åren. Styrelsen uppdrog åt resp. sammankallande i de olika

kommittéerna att göra sina justeringar. Vi planerade också för årsmötet 2024 där datum är satt till söndagen 10 mars. Det blir även denna gång i form av en kombinerad dag med föredrag, mingel och årsmöte eftersom detta koncept tycks ha uppskattats av medlemmarna.

SkOF har på initiativ av Fågelskydds- och forskningskommittén överklagat ett beslut om tillstånd för fortsatt drift av befintlig vindkraftsanläggning i Ystadstrakten. SkOF anser att eventuell dödlighet av fåglar inte har undersökts tillräckligt noga vid vindkraftverken och yrkar på att sådana undersökningar görs innan slutligt beslut fattas.

SKOFs STYRELSE

Örnen och hjorten

Efter åtskilliga timmars väntan i bilen i södra Skånes sjö- och backlandskap, visade sig äntligen en ung kungsörn mot den novembermörka himlen. På fältet nedanför kom en mindre grupp dovhjortar springande. Plötsligt dök örnen ner och attackerade en stor skovelhornsprydd dovhjort. Örnen förföljde hjorten en stund, men gav ganska snart upp. Hjorten blev inte skadad och slapp undan med blotta förskräckelsen.

Kungsörnar lär kunna döda ganska stora djur, men en vuxen dovhjort var troligtvis ett alltför stort byte. Jag förmodar att attacken mer handlade om lek eller träning.

Fotot togs 8 november.

HELEN VON HOLTEN
HÖLLVIKEN

Foto: Helen von Holten.

Foto: P-G Bentz.

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Insamlingen till stöd för Falsterbo Fågelstation fortsätter.
Fågelstationen har tilldelats 90-konto:
Pg 900301-3; Bg 900-3013
Betalmingsmottagare: Skånes Ornitologiska Förening

Falsterbo Fågelstation

Andra halvåret 2023

Alla höstar är desamma, och ingen är den andra lik. Detta mantra bekräftades återigen denna höst. Den upplevda sommaren varade ändra fram till slutet på september. Därefter kom hösten plötsligt med många regniga och, eller, blåsiga dagar, framför allt i oktober och ofta på helgerna. Detta påverkade givetvis stationens resultat.

Miljöövervakning – ringmärkning

Som alltid inleddes ringmärkningen 21 juli både i Flommen och i Fyrträdgården.

Fyren

Vid fyren märktes totalt 13 742 fåglar av 67 arter fram till stängningen av den standardiserade ringmärkningen som skedde den 10:e november. Årets totalsumma är modest och placerar sig således i mitten av

alla år. Som alltid är det begränsat antal arter som står för majoriteten av märkningarna. Detta år var det blåmes, kungsfågel, rödhake, gransångare, gärdsmyg och grönsiska (i fallande ordning) som nådde över 500 märkta fåglar. Blåmes och kungsfågel utgjorde en kärngrupp. De var de enda arterna med mer än tusen fåglar märkta, men å andra sidan med bred marginal. Båda märktes i tusental (3 896 respektive

Stormen Babet möblerade om i det strandnära landskapet. Nabben och Måkläppen dagen efter.
Foto: Magnus Grylle.

Större hackspett var ovanligt talrik under hösten och inte mindre än 58 ringmärktes. Denna färgmässigt avvikande ungfågel ringmärktes 16 oktober. Foto: Marc Illa.

3 278) och stod följaktligen tillsammans för mer än hälften av alla höstens märkta fåglar vid fyren. Året blev ett litet blåmesår, då totalsumman är nära nog dubbelt så hög som den brukar vara numera. Under en period trodde vi att vi skulle få ett riktigt klassiskt blåmesår, men de kom aldrig i sådana mängder som de har gjort tidigare.

Som alltid är det arter som avviker kraftigt från det normala. En sådan är i år rödhake. I år märktes endast 957, vilket är näst sämsta höstsumman genom alla år. Ett annat sätt att uttrycka detta är att det är den lägsta höstsumman på 26 år, och endast den andra gången som höstsumman landar på färre än tusen märkta. Orsaken och omfattningen av detta är i skrivande stund oklar, men det finns indikationer på liknande resultat från andra fågelstationer i Östersjöområdet. Några arter märktes i anmärkningsvärt stora antal. Större hackspett märktes nästan som aldrig förr. Totalsumman blev inte den allra

högsta någonsin, men den högsta sedan 1981 med 58 märkta. Svartmes, även den en skogsart, märktes också i för oss höga antal. Årets totalsiffra 136 ligger ungefär 100 över medeltalet de senaste tio åren.

Några i näten ovanliga arter noterades också. Ett urval: pärluggla, ringtrast, busksångare, taigasångare, trädgårdsträdkräpare och gulhämpling.

Flommen

I Flommen märktes 3 131 fåglar av 42 arter fram till 30 september, då Flommensäsongen avslutades. Totalsumman här är i år påver och landar på 33:e plats genom alla år. Även jämfört med de senaste tio åren är summan svag. Endast två dem visar en lägre totalsumma än årets. Märkningen i Flommen följer framför allt tre arter: sävsångare, kärrsångare och rörsångare. Kärrsångare landade nära nog på medelvärdet, medan de övriga drog åt olika håll. Rörsångare brukar vara den överlägset

mest märkta arten i Flommen men i år blev det tajt jämfört med sävsångare. Till slut blev trots allt rörsångare mest märkt, men med en marginal på endast 36 fåglar, 871 respektive 835. Jämfört med ett normalår saknades ungefär 150 rörsångare. Sävsångare verkar ha haft ett riktigt bra år med många ungfåglar. Gransångare märktes i stort antal. Jämfört med medeltalet de sista tio åren (130), var årets summa 346 nära nog tre gånger så hög.

Flommen är en pålitlig leverantör av i näten ovanliga och, eller, spektakulära arter. I år märktes bland annat citronärta, en helt oväntad mindre korsnäbb, två dvärgbeckasiner och fem svarthakade buskskvättor.

Miljöövervakning – sträckräkning

Sträckräkningen pågår fortfarande när detta skrivs, så nedanstående är prelimärt även om många arter har flyttat färdigt för i år. Mycket fågel har inräknats från

Nabben. Både antalet fåglar (3 793 832 – hittills) och antalet arter (175) är imponerande. Materialet är så omfattande att det är svårt att göra det rättvisa här med begränsat utrymme. Därför kommer en kort annons: Beställ *Fåglar i Skåne 2023!* Där kommer Mattias som vanligt att publicera en fullständig rapport. Här följer några axplock.

Hägrarna visar rekordsiffror. Hittills har 1 093 gråhägrar noterats vilket är fler än 2021, då 1 035 räknades. Dessa båda år är de enda med mer än ett tusen inräknade. Alla höga siffror för gråhäger är från de senaste fyra åren. För tio år sedan var 3–500 normalt. Gråhäger har kanske flugit lite i skuggan av ägretthäger, vars utveckling är exceptionell och välkänd. Därför är det inte oväntat att även ägretthäger har haft ett rekordår med (när detta skrivs) 370 utsträckande. Det är ungefär 30 % fler än i fjol.

Bivräk, adult hane, på sträck förbi Nabben 23 augusti. Foto: Bengt Grandin.

Falsterbo är för många skådare intimt förknippat med rovfåglar. Denna grupp har haft ett bra år i Falsterbo i år. Stäpphök, brunglada, och pilgrimsfalk har alla noterats i höga antal och har till och med nått högst genom tiderna, med 61, 178, och 52 fåglar utsträckande. Även blå kärrhök och sparvhök har noterats i höga antal om än inte på rekordnivå. Bivråk som det sågs så få av i fjol (891) har i år räknats i betydligt högre antal (5 976) vilket är bland de bästa siffrorna de senaste tio åren. Fjölåret blev minnesvärt då inte en enda örn bortom havsörn noterades i sträckprotokollet. Även i detta avseende glänser 2023 med mindre skrikörn (2), kungsörn (2), och ormörn (1) utsträckande. Tyvärr sträckte aldrig hökörnerna ut, så trots att den var väldigt nära över Ljungen, är detta fortfarande en av de få europeiska rovfågelarterna som inte noterats som utsträckande från Nabben – än.

Rörelser av större hackspett har även noterats från Nabben, där har 143 setts lämna Sverige i höst. Det är den högsta summan sedan 2013 (166), som i sin tur var den högsta sedan 2001 (143). Åren däremellan har gett endast någon enstaka eller ingen alls. Det ser alltså ut som om "vart tionde år" är en hygglig minnesregel här.

Nabben är en fantastisk lokal inte bara för antalen. Varje höst görs det spektakulära observationer därifrån. Även i år är listan lång med bland annat gulbröstad snäppa, prärielöpare, brednäbbad simsnäppa, svarthuvad mås, vitvingad tärna (2), biätare, videsparv och dvärgsparv (4).

Utåtriktad verksamhet

Fyrbrinken

Efter sexton år som fyrbrinksguide, lämnade P-G Bentz i år över stafettpinnen till fågelstationen. Jag passar här på att tacka P-G för alla dessa guidningar och den good-

will som han har gett stationen! Vi valde i år att ha flera olika guider på brinken. Detta har fallit väl ut, om än att man inte får samma automatiska igenkänningsfaktor som med P-G. September förflöt bra, men oktober visade sig vara en svår månad i år. Framför allt helgerna var notoriskt dåliga. Vi minns alla "Babet" och dess följder, men faktum är att det inte var någon dag under någon helg, under hela oktober, med "vackert väder". Detta gjorde att besökarna stundom var färre, men de som kom fick å andra sidan en mer personlig guidning av våra guider som inte lät sig skrämmas av lite regn och vind.

Fyren

Fyren var öppen under sommaren som numera brukligt. Detta föll väl ut med hyggligt många dagliga besökare. Vi vänder oss här mot den breda allmänheten men även en och annan tidig fågelskådare tittade in. Det är mer daglig regel än undantag att någon eller några av dessa besökare talar engelska.

Under hösten var "Fyrshopen" öppen på helgerna, nu med möjligheten att gå upp i Fyren och beskåda utsikten. Även detta föll väl ut och är något vi kommer att fortsätta med nästa år. Vi hade vissa farhågor om att framför allt fågelfotografer skulle stanna uppe i fyren och aldrig komma ned, men än så länge har dessa farhågor inte besannats.

Förbokade guidningar

Som alltid tar vi emot grupper av alla olika slag. I år var kanske spännvidden som störst, med allt från mullegrupper till deltagare i Europeiska Ornitologernas Union (EOU) kongress som i år hölls i Lund. Då dessa besökare bestod av forskare vana vid att hantera information och data, passade vi på att dela en del av våra resultat. Det blev givande diskussioner och många

Fågelstationsbyggnaden har renoverats och omgivningarna anpassats. Allt utfört av Mikael Kkristersson.
Foto: Mikael Kristersson.

kände igen sig – i varje grupp fanns det ringmärkare. Vi har haft drygt 50 grupper under hösten, med ytterligare några inställda guidningar. Vi ser en trend att flera vuxna har upptäckt guidningarna, och att de ibland bokas som en del i ett mindre evenemang, till exempel när någon fyller jämt.

Övrigt

Ringmärkningskurs

I början på augusti anordnade Fågelstationen via Ola Svensson en ringmärkningskurs för ungdomar. Detta föll ut mycket väl och alla de tio platserna bokades snabbt. Vi hade en blandad grupp killar och tjejer som på kursen fick lära sig hantera fåglar, mäta dem, uppskatta fett, och att plocka fåglar ur näten. Detta kommer att upprepas nästa år. Är du intresserad kontakta stationen – adress återfinns på vår webbsida.

Fågelstationen

Någon som inte besökt fågelstationen på ett tag kommer med all säkerhet att bli positivt överraskad vid nästa visit. Stationen lyser nu av välmående med härligt gröna trädetaljer och lysande vit fasad. Soptunnorna står i givakt på en för ändamålet gjuten egen plattform, och cyklarna står uppställda i sitt nya cykelställ. Det finns nu också en bilparkering inne på tomten till vänster bredvid utomhuslängan. Oklanderligt tror jag är tillämpligt. Allt detta är utfört av Mikael Kristersson som härmed får ett stort tack!

Sammanställt av
Magnus Grylle

MEDLEMMARNA I SKOF KALLAS HÄRMED TILL ÅRSMÖTE SÖNDAGEN 10 MARS 2024

PLATS: Ekologihuset, Sölvegatan 37, Lund

SKÅNES ORNITOLOGISKA FÖRENING håller årsmöte söndagen 10 mars 2024.

Även i år kommer föreningen att ha ett medlemsmöte
med olika föredrag och möjlighet till mingel.

Medlemsmötet pågår från kl. 9.30 till 15.30. Själva årsmötet äger rum kl. 13.30–14.30.

Dagordningen för årsmötet finns nedan.

Program för resten av dagen kommer att fastställas senare och anslås på SkOFs hemsida.

Dagen är öppen för alla, men själva årsmötet endast för medlemmar.

Årsmötet hålls i Ekologihuset, men kommer även att sändas digitalt via Zoom.

För att säkerställa röstlängd vid eventuell röstning under mötet
måste föranmälan om digitalt deltagande skickas till skofmail@gmail.com senast 7 mars.

Alla som har anmält sig till digitalt deltagande får därefter en zoom-länk
som gäller endast för årsmötet. Resten av programmet kan bara följas fysiskt i Ekologihuset.

Dagordning

- a) val av ordförande, sekreterare, två justerare och rösträknare vid mötet,
- b) frågan om mötet blivit utlyst i behörig ordning,
- c) upprättande och godkännande av röstlängd,
- d) framläggande av årsredovisning och revisionsberättelse,
- e) beslut om fastställande av resultaträkning och balansräkning samt fördelning av föreningens resultat,
- f) beslut om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter avseende det verksamhetsår som årsredovisningen avser,
- g) val av ordförande,
- h) beslut om antal ledamöter i styrelsen,
- i) val av övriga styrelseledamöter,
- j) val av revisorer och ersättare,
- k) val av valberedning,
- l) val av föreningens firmatecknare,
- m) fastställande av verksamhetsplan,
- n) fastställande av medlemsavgifter för nästkommande kalenderår,
- o) andra ärenden som efter behandling i styrelsen föreläggs årsmötet,
- p) inkomna motioner med yttrande från styrelsen samt
- q) övriga frågor.

Föreningen bjuder på fika innan mötet startar. Det kommer att vara en lunchpaus,
då vegetarisk pasta från italiensk restaurang serveras till självkostnadspris
till dem som anmält sig senast 5 mars på <https://forms.gle/wo21gDXHjqAhiKQb6>,
eller till skofmail@gmail.com.

SkOFs styrelse

Arne Hegemann, ordförande
Mikael Arinder, vice ordf.
Bengt Hansson, sekreterare
Hans Cronert, vice sekr.
Karin Persson, kassör
Kenneth Bengtsson
Eva Engberg
Helen von Holten
John Kvarnbäck
Rachel Muheim
Arne Ohlsson
Lars Sundlöf
Ola Svensson
Tomas Svensson
Nils Waldemarsson

Lund – 0729 96 58 03 – arne.hegemann.skof@gmail.com
Kävlinge – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Sösdala – 0707 16 08 86 – bengt.hansson@biol.lu.se
Kristianstad – 0708 77 77 35 – hans.cronert@gmail.com
Falsterbo – 0703 97 15 33 – skofmail@gmail.com
Arlöv – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Lund – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Höllviken – 0708 80 77 30 – helen@vonholten.se
Kivik – 0722 35 53 47 – jkvarn@gmail.com
Torna Hällestad – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Lund – 0702 17 92 90 – arneohlsson51@gmail.com
Trelleborg – 0733 28 28 38 – lars.sundlof@gmail.com
Bromölla – 0708 43 43 31 – olasvensson@live.se
Limhamn – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Bromölla – 0706 52 63 11 – nils.waldemarsson1948@gmail.com

SkOFs kommittéer (kontaktpersoner)

Anser-redaktionen: Kenneth Bengtsson – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Falsterbo Bird Show: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Verkställande kommitté: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Forskningskommitté: Rachel Muheim – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Forsknings- & fågelskyddskommittén: Martin Green – 0708 13 49 75 – martin.green@biol.lu.se
PR-kommittén: Mikael Arinder – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Programkommittén: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Rapportkommittén: Tomas Svensson – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Skogskommittén: Per Muhr – 0723 24 21 33 – paemuhr@gmail.com
Storkprojektet: Petter Albinson – 0709 98 02 25 – info@storkprojektet.se

SkOFs hemsida

www.skof.se

Webmaster: Mikael Arinder – mikael.arinder@telia.com

Telefonnummer

Medlemsfrågor & adressändring: 0736 25 42 56
Fågelskydd Spillepeng: 0702 66 14 66

Mein Boogendahl

POSTTIDNING

B

ANSER

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35

239 40 FALSTERBO

Vid adressändring – v.g. ange medlemsnumret som står på etiketten!

MIX

Från tillförlitliga
källor

FSC® C074394